

Budsjett 2025

Økonomiplan 2025-2028

Kommunedirektørens forslag 4. november 2024

Kommunedirektørens forslag til vedtak

1. Budsjett og økonomiplan vedtas med obligatoriske oppstillinger og budsjett skjema, økonomiske handlingsregler, kommuneplanens handlingsdel, klimabudsjett, samt mål og premisser for kommunens tjenesteproduksjon som framgår av dokumentet.
2. Årsbudsjett 2025 for Rana kommune vedtas med en inntektsramme på 2 751 020 000 kr.

Rammen for tjenesteproduksjon settes til netto 2 016 654 000 kr med slik fordeling:

Støttetjeneste	136 082 000
Oppvekst og kultur	682 852 000
Helse og mestring	755 552 000
NAV kommune.....	52 641 000
Tekniske tjenester.....	225 571 000
Kirkelig Fellesråd	15 762 000
Fellesområde drift	.. 148 194 000

3. Investeringsbudsjettet for 2025 vedtas med en total investeringsramme på 478,2 mill. kr. Samlet låneopptak til finansiering av investeringer vedtas med inntil 335,1 mill. kr fordelt med 186,1 mill. kr i ordinære lån og 149 mill. kr til selvfinansierende prosjekt.
4. Rammen for tildeling av startlån settes til 150 mill. kr. Tildeling av startlån vedtas finansiert ved opptak av startlån i Husbanken med 150 mill. kr.
5. Rana kommune forventer en årlig utdeling av midler fra Mo i Rana Havn KF på minst 5,0 mill. kr fra og med 2025, enten i form av overskudd eller ved reduksjon av disposisjonsfondet. Endelig utdeling vedtas av kommunestyret etter forslag fra styret i Mo i Rana Havn KF jf. havne- og farvannsloven § 32.
6. Det kommunale skattøret settes til høyest tillatte sats.
7. Kommunale gebyrer og betalingssatser reguleres per 1. januar 2025 i henhold til prisstigning i kommunal sektor anslått av Kommunal- og distrikts departementet til 4,1 prosent, dersom ikke annet framgår av kommunedirektørens forslag til vedtak.

Gebyrregulativ for 2025 og endringer ut over lønns- og prisvekst, vedtas i henhold til vedlegg 4 gebyrregulativ.
8. Eiendomsskatt vedtas i henhold til vedlegg 4.5. Rana kommune benytter Skatteetatens formues grunnlag for boliger som verdigrunnlag for beregning av eiendomsskatt på boligeiendommer. For boliger uten formues grunnlag, fritidseiendommer og nærings-eiendom, benyttes kommunale takster. Den generelle eiendomsskatten settes til 7 promille. Eiendomsskattesatsen på boliger og fritidseiendom settes til 2 promille. Bunnfradraget settes til 300 000 kr per boenhet på boligeiendommer.

9. Foreldrebetaling i barnehage settes fra 1.1.2025 til makspris fastsatt i statsbudsjettet for 2025 til 2 000 kr.
10. Husleiereguleringer: Gjennomgangsboliger som kommunen eier og leier inn for fremleie, samt helse-, sosial- og omsorgsboliger reguleres i henhold til Husleieloven dersom ikke annet er avtalt.
11. Kommunedirektøren gis følgende fullmakter innenfor budsjettets rammer ut over andre vedtatte delegeringer:
 - a. Avhende kommunal eiendom som ikke har kommunal anvendelse.
 - b. Budsjettreguleringer som følger av sentrale og lokale lønnsoppgjør.
 - c. Budsjettreguleringer innenfor sektorenes rammer.
 - d. Beslutte oppstart av investeringer finansiert av ubundne kapitalfond, driftsmidler, næringsfond, lån og tomtefond. Disponere rammebevilgning avsatt til samfunnsformål i henhold til kommuneplanens handlingsdel.
 - e. Fordeling av bevilgningen til småinvesteringer innenfor årlig ramme på 5,0 mill. kr.
 - f. Regulering av teknisk art innenfor drift og finans.
 - g. Gjennomføre salg av konsesjonskraft.
 - h. Kjøp og salg av boliger finansiert av boligfond.

Innholdsfortegnelse

Kommunedirektørens forslag til vedtak.....	1
Budsjett og økonomiplanen	5
Organisering, styring og planlegging	8
Politisk organisering.....	8
Administrativ organisering	8
Plan- og styringssystemet.....	9
Kommunens planbehov	9
Oppfølging av Kommuneplan 2024-2036, samfunnsdel.....	11
Kommuneplan 2024-2036, samfunnsdel med arealstrategier.....	11
Kommuneplanens handlingsdel	12
Klimatiltak 2025-2028.....	17
Perspektivanalysen	18
Tilskudd	20
Medarbeidere og organisasjon	23
Tjenester.....	26
Kommuneøkonomi.....	29
Forutsetninger og rammebetingelser.....	31
Mål og premisser	32
Realkapital og vedlikeholdsetterslep.....	32
Variable finansinntekter	33
Statsbudsjettet 2025	34
Frie inntekter	36
Eiendomsskatt	38
Brukerbetalinger og salgs- og leieinntekter	39
Kommunale gebyrer	40
Rana kommunes budsjettopplegg 2025-2028.....	43
Hovedtall i det økonomiske opplegget.....	45
Investeringer	47
Finans.....	54
Tjenesteproduksjon	61
Utfordringsbildet på kort og på lang sikt.....	99
Befolkningsutvikling.....	99
Vedlegg.....	103
Vedlegg 1. Bevilgningsoversikt drift	103
Vedlegg 2. Bevilgningsoversikt investering	104
Vedlegg 3 Økonomisk oversikt etter art – drift	105
§ 5-7 Oversikt over gjeld og andre vesentlige forpliktelser.....	105
Vedlegg 4. Gebyrregulativ	106
Vedlegg 5. Utgiftsutjevning 2025	118
Vedlegg 6. Befolkning og levekårssoner.....	119
Vedlegg 7 Eiendomsskatt og skattebelastning 2025	121
Vedlegg 8 Klimabudsjett.....	122
Vedlegg 9 Oversikt planer og planarbeid 2025-2028	131
Figur- og tabelloversikt	133

Innledning og sammendrag

«Mot til å endre»

Kommune – Norge er rammet av «den perfekte stormen». Den treffer også Rana kommune.

Økende renteutgifter går hardt ut over kommuneøkonomien, samtidig øker skatteinntektene mindre enn først antatt.

Vi blir stadig flere eldre, samtidig som behovet for kommunale tjenester øker kraftig, uten at inntektene holder tritt med kostnadene. Den største utfordringen er å rekruttere kvalifisert arbeidskraft.

Ifølge KS er den økonomiske situasjonen i kommunesektoren alvorlig, og vi må tilbake til 1987 for å se et like krevende år som 2024.

Selv om over halvparten av kommunene styrer mot et merforbruk i år, har Rana kommune fortsatt kontroll. Men ser vi fremover, er det mørke skyer i horisonten. En ekspansiv plan for investeringer med økte kapitalkostnader og en økning i antall brukere innenfor helse og mestring, vil utfordre kommuneøkonomien kraftig mot slutten av perioden.

For å unngå å bli tatt av stormen, må vi ha mot til å endre - å fortsette som før er ikke et alternativ.

For å lykkes må vi tenke nytt og digitalisere alt som kan digitaliseres. Vi må ta i bruk kunstig intelligens, ny teknologi og ha en effektiv struktur for å optimalisere tjenestene og oppnå gevinstrealisering.

Det finnes ingen snarveier til sunn kommuneøkonomi. Rana kommune har lyktes med kunnskapsbasert styring og kommunal økonomisk bærekraft der vi vektlegger langsiktighet. Dette gjør at store deler av Kommune-Norge ser mot Rana som en

foregangskommune innenfor god og bærekraftig styring.

Økt gjeldsgrad - lavere handlingsrom

Langsiktig og effektiv økonomistyring har gitt muligheter til å innta en aktiv rolle som samfunnsutvikler. Vi har bidratt med over 1,0 milliarder kroner til store samfunnsprosjekt som forventes å skape vekst.

En ekspansiv investeringsplan på nærmere 2,0 mrd. kr, gjør at gjeldsgraden fortsetter å øke. Det legges opp til økt egenkapital, men deler av investeringene må lånefinansieres. Kapital-kostnadene øker, men det forventes at lavere rente fremover kan bremse veksten noe.

Disposisjonsfondet reduseres i perioden. Dette er knyttet til utbetaling av tilskudd til Avinor i 2025. I tillegg må vi bruke av disposisjonsfondet i 2028, for å oppnå balanse i budsjettopplegget - dette kan ikke fortsette.

I økonomiplanperioden må vi se på nye måter å løse oppgavene på. For å reetablere en økonomisk bærekraftig kommuneøkonomi, må investeringsbehovet reduseres vesentlig etter kommende planperiode. Driftsutgiftene må reduseres og vi må se på muligheter for å øke driftsinntektene.

Et land i endring - en kommune i endring

Rana kommune møter på lik linje med andre kommuner utfordringer knyttet til flere eldre, færre unge, samt flere i utenforskap. Vår spesielle utfordring er at vi ligger foran landet i forhold til eldrebølgen.

Den kraftige veksten i antall eldre rammer oss nå og må håndteres, samtidig som ressursbruken må dreies fra unge til eldre. Rana har allerede flere eldre enn yngre, og økningen av eldre inneværende økonomiplanperiode er brattere enn landet for øvrig.

Hvert år i økonomiplanperioden blir vi rundt 80 flere innbyggere i alderen 80 år og over. Totalt inkludert 2024, vokser aldersgruppen

med nærmere 400 i perioden. Til sammenligning har antall innbyggere i alderen 80 år og over økt med i underkant av 300 personer de siste 20 årene.

Denne veksten kommer uavhengig av befolkningsprognose, vekst, befolkningsnedgang eller stagnasjon.

Vi ser også at økt bosetting av flyktninger medfører økt press på kommunale tjenester. NAV kommune har mer enn doblet utgiftene til økonomisk sosialhjelp til flyktninger over en to-års periode. Samtidig bidrar dyrtid med høy prisvekst og høye renter, til økt behov for økonomisk støtte.

Stødig kurs med Kommuneplan 2024-2036

Retning for langsiktig utvikling videreføres med *Kommuneplan 2024-2036, samfunnsdel med arealstrategier*.

Omstilling som følge av demografisk utvikling, rekruttering, boligsosiale utfordringer, utenforskap og psykisk helse er viktige områder kommunen skal arbeide videre med.

Klimaendringer, geopolitisk uro og endret trusselbilde gjør at kommunen må være forberedt på flere uønska hendelser enn før. Samarbeid om totalforsvaret, samfunns-sikkerhet og beredskap får økt oppmerksomhet i planperioden.

FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål er overordna rammeverk for planlegging og utvikling i planperioden. Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge for fremtidas generasjoner.

Klimabudsjett

Klimabudsjettet er kommunens styrings-verktøy i klimaarbeidet, og skal bidra til å følge opp FNs bærekraftsmål og strategiene for grønn utvikling i Kommuneplan 2024-2036. Klimabudsjett med tiltak legges frem som integrert del av økonomiplan, og viser hvilke tiltak som prioriteres.

DEMRE

Kommunene står overfor mange store utfordringer som krever omstilling og tøffe politiske prioriteringer.

KS understreker viktigheten av et sterkt lokaldemokrati med aktiv innbyggermedvirkning for å møte fremtidens utfordringer.

Rana kommune deltar i forskningsprosjektet «Demokratiske innovasjoner og responsive politikere» (DEMRE). Kommunen skal være med å utvikle nye former for innbyggermedvirkning, som er formålstjenlig. Prosjektet ledes av Universitet i Oslo.

Budsjett og økonomiplanen

Økonomiske tall i mill. kroner	2025	2028
➤ Brutto driftsinntekter	2 751	2 788
➤ Omstillingsbehov i mill. kr.	-15	-60
➤ Omstillingsbehov i prosent av tjenesteproduksjon	0,7 %	3,1 %
➤ Omstillingsbehov omgjort i årsverk	24 1)	96
➤ Sektorrammer tjenester	2 017	1 948
➤ Lønnsutgifter	1 462	1 464
➤ Antall årsverk 31.8.2024	1 759	
➤ Brutto driftsresultat (BDR)	60,6	132,6
➤ Netto driftsresultat (NDR)	-7,9	76
➤ Netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter	-0,3 %	2,7 %
➤ Disposisjonsfond	141	123
➤ Investeringer (akkumulerte tall)	478	1 992
➤ Gjeldsgrad	101 %	111 %
➤ Renter og avdrag i prosent av brutto driftsinntekter	10,1 %	10,5 %
➤ Fondsutvikling	817	819
➤ Lønns- og prisvekst 2024-2025	4,1 %	

1) Reduserte årsverk illustrerer omstillingsoppgaven omdefinert i årsverk.

Årsbudsjettet for 2025 har en samlet inntektsramme på 2,75 mrd. kr. Det er lagt inn omstillingstiltak på 15 mill. kr som øker til 60 mill. kr i 2028. Det planlegges investeringer for ca. 2,0 mrd. kr i perioden.

Risiko og utfordringer i opplegget

Budsjett- og økonomiplanen er basert på forutsetninger og prognoser, og flere momenter vurderes som usikre.

- Regjeringens anslag for skatteinntang.
- Finansinntekter knyttet til eiendomsskatt, kraft og utbytte.
- At drifta klarer å levere i henhold til fastsatte omstillingskrav.
- Demografisk utvikling.
- Rekruttering av relevant arbeidskraft.
- Klimakonsekvenser.
- Krav til ny tjenestedesign med bærekraftige tjenester og smart drift.
- Vedlikeholdsetterslep.
- Høy prisvekst over flere år.

Bærekraftig kommuneøkonomi

Kommunen har handlingsregler for økonomisk bærekraft (KØB-modellen), som setter krav til langsiktig styring av kommuneøkonomien.

I økonomiplanperioden er vi ikke innenfor noen av handlingsreglene som er vedtatt. Det økonomiske opplegget i slutten av perioden er ikke bærekraftig på lang sikt.

Investeringsplanen får konsekvenser i et 40-års perspektiv, som betyr at det økonomiske opplegget fremover må innrettes for å reetablere økonomisk bærekraft.

Om dokumentet og prosessen

Forslag til budsjett og økonomiplan bygger på følgende forutsetninger:

- Vedtatt økonomiplan 2024-2027.
- Vedtak i kommunestyret i løpet av året.
- Kommuneproposisjon og forslag til Statsbudsjett 2025.
- Kommunestyrets bestillinger - herunder perspektivanalyse.
- Kommuneplan 2024-2036, samfunnsdel.

Det er utarbeidet grunnlagsdokumenter og analyser som følger budsjettprosessen. Utdrag av analysene gjengis i dette dokumentet.

Kommunelov – lovgrunnlag

Budsjett - økonomi og handlingsplan 2025-2028 er utarbeidet i tråd med bestemmelsene i kommuneloven og forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning.

Behandling av budsjett- og økonomiplan

Økonomiplanen for de neste fire årene og årsbudsjettet for det kommende året skal vedtas av kommunestyret før årsskiftet. Årsbudsjettet utgjør det første året i økonomiplanen.

Formannskapet innstiller til vedtak om budsjett- og økonomiplan.

Innstillingen til økonomiplan og årsbudsjett, med alle forslag til vedtak som foreligger, skal offentliggjøres minst 14 dager før kommunestyret behandler den. Dette gjelder ikke for innstillinger om endring i vedtatt økonomiplan eller årsbudsjett.

Økonomiplanen, årsbudsjettet og saksdokumentene fra det innstillende organet skal sendes departementet ved statsforvalteren til orientering

Økonomiplan og årsbudsjett:

Økonomiplanen skal vise hvordan langsiktige utfordringer, mål og strategier i kommunale og regionale planer skal følges opp.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal vise kommunestyrets prioriteringer og bevilgninger og målene og premissene som økonomiplanen og årsbudsjettet bygger på. De skal også vise utviklingen i kommunens økonomi og utviklingen i gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser. Vedtaket om årsbudsjett skal angi hvor mye lån som skal tas opp i budsjettåret.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal settes opp i balanse og være realistiske, fullstendige og oversiktlige.

Økonomiplanen skal deles inn i en driftsdel og en investeringsdel. Årsbudsjettet skal deles inn i et driftsbudsjett og et investeringsbudsjett og stilles opp på samme måte som økonomiplanen.

Økonomiplanen kan inngå i eller utgjøre kommuneplanens handlingsdel etter plan- og bygningsloven § 11-1 fjerde ledd.

Årsbudsjettets bindende virkning

Årsbudsjettet er bindende for kommunestyret og underordnede organer. Utbetalinger som kommunen har en rettslig plikt til å foreta er unntatt bestemmelsen.

Kommunestyret skal endre årsbudsjettet når det er nødvendig for å oppfylle lovens krav om realisme og balanse.

Organisering, styring og planlegging

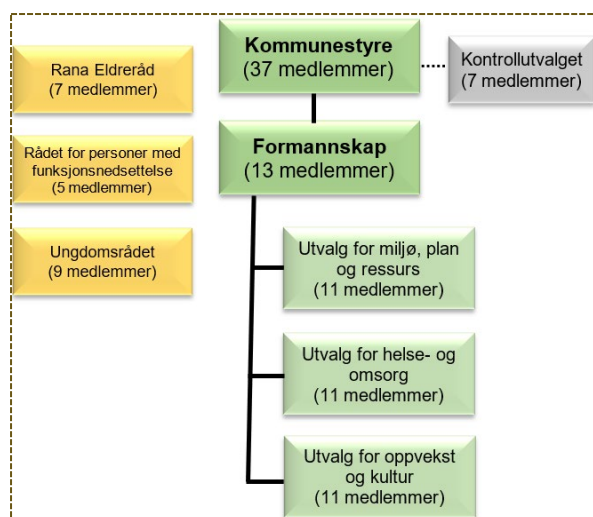
Politisk organisering

Rana kommune er politisk organisert etter formannskapsmodellen. Kommunestyret har 37 medlemmer og er øverste politiske organ.

Rana kommune har tre hovedutvalg:

- Utvalg for helse og omsorg
- Utvalg for miljø, plan og ressurs
- Utvalg for oppvekst og kultur

Figur 1. Politisk struktur

Administrativ organisering

Rana kommune er administrativt organisert i en tradisjonell linjeorganisasjon.

Kommunedirektøren er kommunens øverste administrative leder, og ansvarlig for saksutredninger til folkevalgte organer og iverksetting av politiske planer og vedtak. Kommunedirektørens ansvar og myndighet framgår av delegasjonsreglementet.

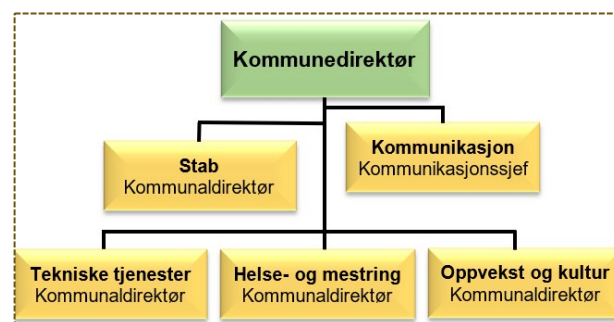
En organisasjon i endring

Kommuneorganisasjonen må løpende tilpasses demografien, økonomien og

utfordringsbildet for å sikre en fremtidsrettet organisering der innbyggerfokus, bærekraft og helhetstenking vektlegges.

Gjennom helhetlig virksomhetsstyring og internkontroll sikres effektiv drift og gode tjenester, samtidig som vi ivaretar utviklingsarbeid og innovasjon i tråd med samfunnets og innbyggernes behov.

Figur 2. Administrativ struktur (nivå 1)

Styringsmodeller

Kommunen benytter ulike styringsmodeller for å iverksette politiske vedtak, skape resultat og styre utviklingen i ønsket og bærekraftig retning.

- Linjestyring - styring av basisorganisasjonen.
- Prosjektstyring - styring av midlertidig organisasjon som et prosjekt eller program.
- Kontraktstyring - styring av tjenester som ikke produseres i egen regi.
- Eierstyring - styring av selskaper som kommunen eier helt eller delvis.
- Nettverksstyring – planlegge og lede innovasjon- og samskapingsprosesser på tvers.

Plan- og styringssystemet

Kommunens plan- og styringssystem omfatter en rekke dokumenter, som samlet skal ivareta kommunestyrets ansvar for helhetlig og strategisk styring, og kommunedirektørens ansvar for virksomhetsstyring, internkontroll og iverksetting av politiske planer og vedtak.

Kommuneplan 2024-2036, samfunnsdel med arealstrategier er kommunens øverste politiske styringsdokument.

Økonomiplan/budsjett viser hvordan kommuneplanens samfunnsdel følges opp.

Figur 3.FNs bærekraftsmål

I 2015 vedtok FNs generalforsamling 17 bærekraftsmål som tydeliggjør hva bærekraftig samfunnsutvikling innebærer.

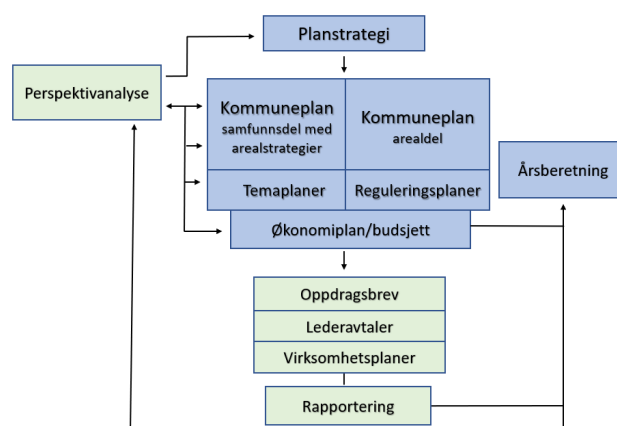
Bærekraftsmålene skal være overordna rammeverk for planlegging i kommune-sektoren. Målene må ses i sammenheng og forutsetter samarbeid på tvers av samfunns-sektorer og forvaltningsnivåer. I kommunen skal bærekraftsmålene være med å styre utviklingen, og vise vei når målkonflikter, omstilling, tøffe prioriteringer og bedre ressursbruk må håndteres.

Kommunens planbehov

Hvilke strategier/planer kommunen har behov for å utarbeide, revidere eller fase ut vurderes som del av årlig økonomiplanprosess. Plan-behov må vurderes i samsvar med demo-grafisk utvikling, omstilling i tjenester og økonomi, og kommunens ressursituasjon. En oversikt over kommunens planer og planarbeid 2025-2028 er i vedlegg 9.

Generelt er det ønskelig med få planer, samtidig som planene skal være oppdaterte og korte med tydelige prioriteringer.

Figur 4.Illustrasjon plan- og styringssystemet

Følgende planer ble utarbeidet/revidert i 2024:

- Kommuneplan 2024-2036, samfunnsdel med arealstrategier.
- Overordnet beredskapsplan Rana kommune 2024-2028.
- Strategi for å motvirke fattigdom.
- Trafikksikkerhetsplan for Rana kommune.
- Handlingsplan for forebygging av omsorgssvikt og atferdsproblemer.
- Handlingsplan for selvmordsforebygging i Rana kommune.

Følgende planer utarbeides/rulleres i 2025:

- Kommunedelplan byutvikling.
- Oppvekststrategi.
- Kulturstrategi.
- Kulturminneplan.
- Helhetlig plan for inkludering og kvalifisering av bosatte flyktninger.
- Handlingsplan for å fremme likestilling og ikke-diskriminering. En handlingsplan for å

motvirke diskriminering bør ha en helhetlig tilnærming og omfatte LHBTQ+, kjønn, etnisitet og funksjonsnedsettelse (CRPD-konvensjonen).

- Handlingsplan for vold i nære relasjoner.
- Arbeidsgiverstrategi.
- Anskaffelsesstrategi.

I 2024 ble det avholdt et temamøte i kommunestyret, om kommuneplanens samfunnsdel som styringsverktøy. I 2025 skal det avholdes et temamøte om kommuneplanens arealdel, for å øke kunnskapsnivået i kommunestyret.

Digitalt plansystem

Høsten 2024 startet arbeidet med å implementere plandokumenter i et digitalt plansystem, med unntak av arealplaner. Et digitalt plansystem vil øke tilgjengeligheten og lesbarheten for innbyggere, og forenkle rapportering og revisjon. Samtidig vil det bli lettere å holde oversikt over kommunens planer, og synliggjøre iverksetting gjennom «den røde tråden».

Oppfølging av Kommuneplan 2024-2036, samfunnsdel

«Kommuneplan 2024-2036, samfunnsdel med arealstrategier» setter politisk retning for helhetlig og bærekraftig utvikling av kommunen som samfunn og organisasjon. Kommuneplanens samfunnsdel prioriterer langsiktige utfordringer som nedgang i folketall, flere eldre, utenforskap, klimaendringer, strammere kommuneøkonomi, økt behov for helse- og omsorgstjenester, og endret trusselbilde som følge av en mer urolig verden. Dette er utfordringer som er for store for kommunen å håndtere alene. Vi må tenke nytt, ha mot til å endre og ta i bruk nye samarbeidsformer. I kommuneorganisasjonen prioriteres omstilling og mer bærekraftig bruk av kommunens tjenester, økonomi, personellressurser og bygg.

Dette kapitlet viser hvordan Kommuneplanens samfunnsdel 2024-2036 følges opp, og hvilke utfordringer de ulike satsingsområdene skal møte.

Kommuneplan 2024-2036, samfunnsdel med arealstrategier

Kommuneplan 2024-2036, samfunnsdel med arealstrategier er kommunens øverste politiske styringsdokument. Planen gir politisk retning for langsiktig og bærekraftig utvikling, den skal møte langsiktige utfordringer kommunen står i som samfunn og organisasjon, og den skal bidra til å iverksette nasjonale mål og interesser. Arealstrategiene gir føringer for kommunens arealplanlegging. Planen ble vedtatt i juni 2024.

Kommunens visjon:

Norges grønne industrihovedstad – framtida er fornybar

Kommunes visjon bygger på identiteten, viljen og attraktiviteten til Ranasamfunnet. Visjonen gir tydelig retning for fremtiden, der bærekraft står sentralt.

Økonomiplanen er kommuneplanens handlingsdel, og viser hvordan satsingsområder og strategier følges opp med tiltak og ressurser.

Figur 5. Illustrasjon Kommuneplan 2024-2036

Kommuneplanens samfunnsdel har fire hovedsatsingsområder som legger grunnlag for prioriteringer i økonomiplan/budsjett og kommunens tjenester;

- Grønn utvikling
- Vekstkraft og attraktivitet
- Livskvalitet og mestring
- Framtidsretta infrastruktur

Kommuneplanens handlingsdel

Iverksetting av de fire hovedsatsingsområdene og tilhørende strategier i Kommuneplan 2024-2036 vises med tiltak og prosjekter i tabellene under, og følges videre opp i virksomhetsplaner. Iverksetting skal skje innenfor vedtatte rammer og med de ressursene kommunen har til rådighet. Demografisk omstilling i tjenester og økonomi, aldersvennlig samfunnsutvikling, samfunnssikkerhet og beredskap, utslippskutt, klimatilpasning, og samarbeid med næringsliv og frivillighet er viktige perspektiver på tvers av sektorer.

Grønn utvikling

Dette satsingsområdet er valgt for å møte utfordringer knyttet til klimaendringer, høyt forbruk og avfall, og samtidig ivareta nasjonale interesser. Bærekraftig arealbruk, økt gjenbruk, og reduksjon av forbruk og avfall får økt oppmerksomhet denne valgperioden. Tiltak må veies/vurderes mot hensyn til økonomi, ressursituasjon og ønsket utvikling på andre områder.

Tabell 1. Iverksetting av hovedsatsingsområde Grønn utvikling

GRØNN UTVIKLING		
Strategier	Tiltak/prosjekter	Ansvarlig
Redusere klimagassutslipp gjennom tiltak innen transport, bygg og arealbruk	Klimafond som virkemiddel for raskere utslippskutt	TEK
	Klimabudsjett som verktøy for målretta klimatiltak	Alle
	Klimakrav i anskaffelser	Alle
	Tilrettelegge for elektrifisering (ladestasjoner, carporter)	Alle
	Fossilfrie bygge- og anleggsplasser, og klimavennlig materialvalg	TEK
	Klimavennlig arealplanlegging	TEK
	Miljøfyrtårnsertifisering av bedrifter	TEK
	Elektrifisering av bil- og maskinpark	Alle
	Nettbasert møtevirksomhet i kommunen	Alle
	Jobbe for gratis buss til ungdom	OK
Øke gjenbruk, ombruk og redusere forbruk og avfall	Gjenbruk av inventar, møbler og bygningsmateriale i relevante byggeprosjekter	TEK/Alle
	Vurdere rehabilitering og ombruk foran å bygge nytt	TEK
	Nytt kunstgress for å forebygge mikroplastavfall	TEK
	Prosjekt "En time teller" - plukke søppel og bidra med andre klimatiltak	OK
	Den naturlige skolesekken	OK
	Bibliotek - årlig klesbyttedag og bokbyttedag	OK
Begrense nedbygging og tap av naturarealer og naturmangfold	Følge opp tiltak i kommunedelplan for naturmangfold	TEK
	Utarbeide arealregnskap og naturregnskap	TEK
	Identifisere arealer med potensiale for restaurering	TEK
	Utbygging av krematorium	TEK
	Bibliotek – innsamling og utlevering av frø i samarbeid med Rana Hagelag.	OK
Øke kunnskapsgrunnlaget med klima-, areal- og naturregnskap	Bruk av klimabudsjett, areal- og naturregnskap i planarbeid og relevant saksutredning	TEK

Vekstkraft og attraktivitet

Dette satsingsområdet skal sikre at Rana kommune fortsatt er attraktiv for eksisterende og nye næringer, og for fremtidig arbeidskraft og kompetanse. Satsingsområdet er viktig for å møte utfordringer knyttet til demografi, at vi blir flere eldre og færre i arbeidsfør alder. Tilgang på nok fornybar energi og næringsarealer er viktige forutsetninger for å opprettholde et variert og attraktivt arbeidsmarked i Rana.

Tabell 2. Iverksetting av hovedsatsingsområde Vekstkraft og attraktivitet

VEKSTKRAFT OG ATTRAKTIVITET		
Strategier	Tiltak/prosjekter	Ansvarlig
Sikre fornybar energi og næringsareal for grønn vekst	Utvikling av nye næringsarealer	TEK
Bredt samarbeid om rekruttering	Målretta rekruttering og omdømmebygging i samarbeid med lokalt rekrutteringsnettverk.	Støttetjenesten
	Jobbe videre for realisering av internasjonalt grunnskoletilbud	OK
	Videreutvikle ny jobbportal for Rana kommune	Alle
	Utarbeide handlingsplan til kommunens rekrutteringsstrategi	Alle
	Samarbeid med RU om rekruttering av studenter til Campus	HM
	Delta i «Kompetanseaktørene» - nettverk for å rekruttere til kommunen.	HR, Støttetjenesten
Levende by og bygder med attraktive møteplasser	Avslutning Sjøfront ved K2	TEK
	Utviklingsplaner Bane Nor - Toranes	TEK
	Kommunedelplan by – realisering byromstrategi	TEK
	Tilgjengeliggjøre kommunens bygg/lokaler for frivillighet/innbyggere	Alle
	Inngå samarbeidsavtaler med frivillighet for å skape positive synergier og merverdi til kommunale tjenester	HM, OK, TEK
	Utvikle konsept for eldre, som sikrer attraktive møteplasser for brukergruppen og andre	HM
	Utvikle møteplass for ungdom i sentrum	OK
Legge til rette for økt matproduksjon lokalt	Legge til rette for etablering av parsellhager	TEK
	Legge til rette for REKO-ring og bondens marked	TEK
	Hindre nedbygging av jordbruksjord	TEK

Livskvalitet og mestring

Satsingsområdet Livskvalitet og mestring er valgt for å få fart på demografisk tjeneste- og samfunnsomstilling, og motvirke utfordringer knyttet til eldrebølgen og press på helse- og mestringstjenester. Digitalisering og ny teknologi, samarbeid med frivilligheten og smartere bruk av bygg og personellressurser skal bidra til å fremme helse, trivsel og mestring, og at eldre bor lenger hjemme. Samtidig skal dette satsingsområdet bidra til inkludering, mindre ulikheter og at færre står utenfor arbeid og samfunnsliv.

Tabell 3. Iverksetting av hovedsatsingsområde Livskvalitet og mestring

LIVSKVALITET OG MESTRING		
Strategier	Tiltak/prosjekter	Ansvarlig
Helhetlig og aldersvennlig samfunns- og tjenesteutvikling	Gjennomføre strategi for framtidige helse- og mestringstjenester – setter ny retning for tjenesteutviklingen.	HM
	Forprosjekt for nytt sykehjem, og for bo-, dag- og aktivitetssenter på Ytteren.	HM
	Organisering av helse- og mestringssektoren og tjenestene på en måte som sikrer aldersvennlig samfunn og bo-hjemme-reformen	HM
	Endre fokus fra omsorgstrapp til mestringstrapp	HM
	Prosess utredning og vurdering av oppvekststruktur	OK
	Tilrettelegge for varierte og aldersvennlige boliger og bomiljø	TEK
	Tydeliggjøre krav til sikkerhet og bokvalitet, og tilsyn hos private aktører i utleiemarkedet	TEK
	Stille krav til livsløpsstandard i bygg og uteområder – universell utforming	TEK
	Bruke digitale løsninger for å fremme egenmestring og trygghet	HM
	Videreføre den kulturelle spaserstokken	OK, HM
Samarbeid om inkludering og mangfold	Handlingsplan for kvalifisering og integrering av bosatte flyktninger	OK, NAV, HM
	Kommunen som arena for lærlinger, praksisplasser og integrering	Alle
	Samarbeidsavtaler med frivilligheten om inkludering og mangfold	Alle
	Fritidstjenesten med gratis tilbud til barn og unge	OK
	Ungdom i sentrum – samarbeid med næringsliv og frivillighet	OK
	Etablere mentorordning for unge	OK
Helsefremming, forebygging, tidlig innsats og hjelp til selvhjelp	Helsestasjon og jordmortjeneste – tidlig innsats med fokus på barnets første leveår	OK
	Helsesøstertjenesten – tilbud til familier med overvekt	OK
	Etablere innsatsteam i oppvekst – tverrfaglig samarbeid om barn som bekymrer	OK
	Tidlig inn Ranamodellen videreføres – helsefremmende og forebyggende tjenester • BTI – bedre tverrfaglig innsats barn og unge • Den røde oppvekststråen • Språksatsing i barnehagen	OK

	- Tilpasset opplæring og inkluderende praksis i skoler - Innsatsteam - RAUS – tiltak for å forebygge skolevegring	
	Oppvekstløft Nord – samarbeid OK6-kommuner med fokus på barnas første leveår	OK
	Helsefremmende barnehager og skoler	OK
	Fullført – et tiltak i samarbeid med Karrieresenteret for å fullføre videregående opplæring	NAV
	Integrere prosjektet Tett på ungdommen som permanent tiltak	NAV
	Videreutvikle FACT-team Nord-Helgeland, oppsøkende team for sammensatte tjenestebehov rus/psykisk helse	HM
	Videreføre IPS – individuell jobbstøtte, for personer med psykiske problemer/rus i ordinært lønnet arbeid	NAV
	Informasjon og forebyggende arbeid – sikre at innbyggere planlegger for funksjonsfall og egen alderdom	HM
	Samarbeidsavtaler med frivilligheten om tiltak som fremmer deltakelse, inkludering og eldre som ressurser	Alle
	Velferdsteknologi og veiledning for at eldre skal få bo hjemme.	HM
Tiltak mot økt fattigdom og boligsosiale utfordringer	Videreutvikle HOLF – helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier	NAV, OK
	Videreutvikle Foyerkonseptet med Foyer familie og Foyer barn	OK, TEK
	Samordna og systematisk innsats for å forebygge utenforskap og inkludere flere i arbeid.	OK, HM og NAV
	Redusert foreldrebetaling/gratis kjernetid i barnehager for lavinntektsfamilier.	OK
	Redusert foreldrebetaling - barnehageplass/SFO for vanskeligstilte	OK
	Opplevelseskortet med gratis adgang til ulike aktiviteter	OK
	Støtte BUA utstyrssentral – gratis utlån av utstyr til idrett og fritidsaktiviteter	OK
	Egen tiltaksplan for boligsosiale tiltak på tvers av tjenester	Alle
	Etablere samlet boligjeneste	Alle
	Årlig boligsosial dag – fremme felles forståelse og samarbeid internt og med eksterne boligaktører	Støttetjenesten
	Sikre vanskeligstilte gode boliger og mestre boforholdet gjennom økt startlånramme	HM, Støttetjenesten
	Utbyggingsavtaler som virkemiddel for å sikre økt tilgang på bolig for vanskeligstilte	TEK

Framtidsretta infrastruktur

Satsingsområdet Framtidsretta infrastruktur er viktig i møtet med en mer urolig og uforutsigbar verden. Ny flyplass, dypvannskai og E12 som øst-vest-korridor åpner for nye muligheter. Med Sverige og Finland som medlem i NATO, har Rana en viktig strategisk beliggenhet og infrastruktur for alliert forsterkning. Satsingsområdet er også viktig for å møte rekrutteringsutfordringer, og skal også styrke konkurransefortrinn for Rana som industrihovedstad og logistikknytepunkt.

Tabell 4. Iverksetting av hovedsatsingsområde Framtidsretta infrastruktur

FRAMTIDSRETTA INFRASTRUKTUR		
Strategier	Tiltak/prosjekter	Ansvarlig
Regionalt knutepunkt for logistikk	Ny flyplass – økonomi, støttespiller og tilrettelegger	TEK
	Dypvannskai – økonomi og gjennomfører	TEK
	FV 810 Bustnes - transportutredning i samarbeid med Statens Vegvesen (plan og tunnel)	TEK
	E6 Mo – transportutredning i samarbeid med Statens Vegvesen (plan og vei)	TEK
	Mulighetsstudie - ny kollektivløsning i samarbeid med Nordland fylkeskommune	TEK
	Samarbeid med Umeå, Vasa, MidtSkandia og Kvarkenrådet om grenseoverskridende infrastruktur. Herunder E12 som korridor for transport, forsyningssikkerhet og militærmobilitet mot Sverige og Finland (som medlem av NATO)	
Tyngdepunkt for sykehusdrift i regionen	Støtte prosesser om framtidig sykehusstruktur – saksopplysning, medvirkning og dialog	HM, TEK
Bærekraftig bruk og vedlikehold av bygg, veier og øvrig infrastruktur	Langsiktige vedlikeholdsplaner for vei, bygg, vann og avløp	TEK
	Energieffektivisering av kommunale bygg	TEK
Digitalisering, velferdsteknologi og innovasjon	Digitaliseringssenter i egen organisasjon – fremtidsretta og effektive tjenester	Alle
	Digitalt samhandlingsverktøy mellom tjenester og barnefamilier	OK
	Videreutvikle heldigitale tjenesteløsninger – søknader på nett	Alle
	Implementere plandokumenter i digitalt plansystem	Støttetjenesten
	Økt bruk av velferdsteknologi og hjelpemidler – fremme selvstendighet, trygghet og mestring	HM
	Etablere robuste nettverk.	Støttetjenesten
	Effektivisere arkivtjenesten. Dokumentsenter/Connect flow – samarbeidsprosjekt Digitale Helgeland.	Støttetjenesten
	Nytt ERP system – automatisere arbeidsprosesser.	Støttetjenesten, alle sektorer

Klimatiltak 2025-2028

Rana kommune har følgende klimamål:

- I 2030 skal klimagassutslippene være redusert med 40 prosent sammenlignet med referanseåret 2009.
- I 2050 skal Rana være et lavutslipps-samfunn. Det betyr 90 prosent kutt sammenlignet med 2009.

Klimabudsjettet er vedlegg i økonomiplan-dokumentet og beskriver status for klimagassutslipp, framskrivinger mot 2030, og hvor store utslippskuttene bør være for å nå klimamålet.

Klimatiltak er delt opp i to kategorier:

- Tiltak som reduserer klimagassutslipp i Rana (direkte utslipp): Utslipp som finner sted innenfor kommunegrensen til Rana. Effekten av disse tiltakene vil vises i klimagassregnskapet til Miljødirektoratet.
- Tiltak som reduserer klimagassutslipp utenfor Rana (indirekte utslipp): Utslipp

som finner sted i en annen kommune i Norge, eller i utlandet. Utslippene er likevel knyttet til aktivitet i Rana, og mange vil ha god klimaeffekt.

Effekt og kostnader for klimatiltak kan være vanskelig å beregne. For tiltak uten effektberegning er det gjort en kvalitativ vurdering om tiltaket vil gi lav, medium eller høy effekt.

Kommunens klimafond kan fullfinansiere eller delfinansiere klimaprojekter og kan brukes som egenandel for å kunne søke om eksterne midler.

I tabellene under vises forslag tiltak for å redusere klimagassutslipp, kostnad og finansiering. I vedlagt klimabudsjett er nærmere beskrivelse av tiltakene, og beregning av klimaeffekt.

Tabell 5. Forslag tiltak som reduserer klimagassutslipp innenfor Rana kommune

Forslag til tiltak 2025	Kostnad		Ikke-kvantifisert effekt	Effekt ² [tonn CO ₂]
	2025-2028	Finansiering		
Sykkelparkering rådhuset	400	Klimafond		3,9
El-sykler i kommunens tjeneste	150	Klimafond	Lav	
Tilrettelegge for overgang til elbiler på bydrift	2 500	Investering	Middels	
Utskifting av kommunale biler til elbiler	8 000	Investering	Middels	
Økt bruk av nettbaserte møter	-	Drift	Lav	
Samkjøringer på befaringer/tilsyn	-	Drift		<3
Snarveiprosjekt	300	Klimafond	Lav	
Gang- og sykkelveier	-	Investering	Middels	
Etablering av ladestasjoner på kommunale parkeringsplasser	6 000	Investering	Middels	
Gratis buss til ungdom			Middels	
Deltagelse i klimanettverk Nord-Norge	200	Drift	Ikke satt	

Kostnader: (tall i tusen kroner)

Tabell 6. Tiltak som reduserer klimagassutslipp utenfor Rana kommune

Forslag til tiltak 2025	Kostnad 2025-2028	Finansiering	Ikke-kvantifisert effekt	Effekt [tonn CO ₂]
Mijøfyrtårnsertifisering av kommunen	1 500	Klimafond/investering	Middels	
Klimahensyn i anskaffelser	-	Investering/drift	Høy	
REKO-ring og bondens marked	200	Klimafond/Investering	Lav	
Utbytting av gatelys til LED	9 000	Investering	Middels	
Energieffektivisering av bygg og tekniske installasjoner	18 500	Investering/drift		128
Bruk av massivtre i nybygg og restaureringer	-	Investering	Middels	
Øke kildesorteringen i kommunale bygg	-	Drift	Middels	
Gjenbrukslager	1 500	Investering	Høy	

Perspektivanalysen

Perspektivanalyse 2025-2028 skal hjelpe oss å gjøre valg og prioriteringer som sikrer velferd og bærekraft på lang sikt. I avsnittene under oppsummeres kommunens situasjon og langsiktige utfordringer.

Demografi - flere eldre og færre unge

Befolkningsprognoser frem mot 2050 viser at Rana får færre innbyggere. I samme tidsperiode endres demografien. Det blir stadig færre unge, og samtidig flere eldre. Kommunen må omstille tjenester, økonomi og samfunn i takt med demografien.

Lav innvandrерandel

Sammenlignet med landet og de største kommunene i Nord-Norge, har Rana en lav innvandrерandel. Ved utgangen av 2023 var andelen innvandrere i Rana 8,6 prosent. Gjennomsnitt for landet var 19,9 prosent.

Rekruttering

Rekruttering av arbeidskraft og kompetanse er blitt en betydelig utfordring, både for kommunen og de fleste bransjer i Rana. Viktige årsaker er utviklingen med færre yrkesaktive i forhold til andelen eldre, lav innvandring og høyt utenforskap.

For mange unge i utenforskap

Andelen unge i utenforskap har gått noe ned, men er fortsatt høy, særlig blant unge innvandrere. Høyt utenforskap utfordrer også rekruttering. Omtrent 10 prosent av alle unge i aldersgruppen 25 til 29 år står utenfor arbeid og utdanning. Til sammenligning er 19 prosent av innvandrere i samme aldersgruppe utenfor arbeid og utdanning.

Økologisk bærekraft

Generelt kreves det mer effektive tiltak og bedre samarbeid på tvers av samfunns-sektorer for å bekjempe/stoppe klima-enderinger og negative miljøpåvirkninger.

Framskrivninger av klimagassutslipp i Rana viser at egne klimamål ikke vil nås med dagens vedtatte nasjonale og lokale tiltak.

Grønn utvikling forutsetter blant annet endring fra lineær til sirkulær økonomi. Forbruket og avfall må reduseres, og vi må bli bedre på gjenbruk og ombruk.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Klimaendringer gir mer ekstremvær og økte utfordringer med å håndtere og tilpasse oss klimakonsekvenser. Samtidig medfører den geopolitiske situasjonen økte krav til beredskap på flere områder, som uforutsatte flyktningestrømmer, spionasje, terrorhendelser og skade på infrastruktur.

Sosial bærekraft og folkehelse

Dokumentet [Levekår, boligbehov og folkehelse 2024-2027](#) gir oversikt over faktorer som påvirker sosial bærekraft og folkehelse, og utfordringer som er viktig å prioritere.

Økte levekostnader siste to årene gir økt fattigdom og økte ulikheter. Mange står utenfor arbeid og utdanning, og i Rana er andelen som gjennomfører videregående opplæring er lavere enn snittet for landet.

Mange opplever psykiske problemer. Egne tjenstedata viser at etterspørselen etter psykisk helse- og rustjenester øker.

Bolig

Med høy boligrente, økte levekostnader, og samtidig lavere forventninger til befolkningsvekst har boligsituasjonen i Rana endret seg betydelig siste året. Flere har problemer med å komme seg inn på boligmarkedet. Samtidig er det flere boliger tilgjengelig på markedet.

Økte rente- og levekostnader har også bidratt til at det er blitt flere vanskeligstilte på

boligmarkedet. Den demografiske utviklingen med flere eldre vil i årene som kommer øke behovet for omsorgsboliger.

Næringsutvikling

Den amerikanske støtteordningen «Inflation Reduction Act» (IRA) har fått store og negative konsekvenser for Freyrs etablering i Rana. Det er usikkert om Freyrs investeringer i bygg og anlegg vil bli utnyttet til battericelle-produksjon eller annen virksomhet.

Samtidig gir ny flyplass og dypvannskai Rana-regionen betydelige konkurransefortrinn og nye muligheter for næringsetablering, turisme og for økt samarbeid og transport øst-vest.

Tilgang på fornybar energi og ferdig regulert/-opparbeidet nærings- og industriareal er viktige forutsetninger for eksisterende og framtidige virksomheter i Rana.

Samtidig er rekruttering og evnen til å beholde arbeidskraft og kompetanse avgjørende for alle bransjer.

Infrastruktur og samferdsel

Ny flyplass, ny dypvannskai, tunnel gjennom Bustneslia, sømløse kollektivløsninger og mulig nye transportløsninger i samarbeid med Statens Vegvesen og Nordland Fylkeskommune er de store infrastruktur- og samferdselsprosjektene denne økonomiplan-perioden.

Framtidsretta infrastruktur handler i økende grad om sikkerhet og beredskap. Med Sverige og Finland som medlem av NATO, er det viktig å prioritere tunell gjennom Bustneslia og oppgradering av E12 som strategisk samarbeidskorridor i NATO.

Kommunikasjon og digitalisering

God og forståelig kommunikasjon er strategisk verktøy på alle omstilling- og utviklingsområder, og vil være avgjørende i digitaliseringen av kommunens tjenester.

Demografisk tjenesteomstilling, rekrutteringsutfordringer og endring i bruksmønster krever at kommunen utvikler gode digitale løsninger.

Manglende samordning innenfor digitalisering på tvers av kommunens tjenester utfordrer nødvendig framdrift. Samtidig vil digitalisering medføre både juridiske, tekniske og sikkerhetsmessige utfordringer. Blant annet har krig og uro i verden medført økt fare for cyberangrep.

Velferdsteknologi krever høy hastighet og sikre/robuste nett. Samtidig er kunstig intelligens på rask frammarsj og utfordrer eksisterende digital kompetanse.

Areal, natur og friluftsområder

Et kunnskapsbasert arbeid med å sikre friluftsområder, naturressurser og dyrkbar jord mot nedbygging er viktig i kommunens bærekraftsarbeid.

Samtidig vil kunnskap om og hensyn til samisk kultur og reindrift være avgjørende i alle saker som angår areal, natur og friluftsområder.

I et infrastruktur- og samferdselsperspektiv, der næringsutvikling, sikkerhet og beredskap, og økende transport øst-vest står sentralt må kommunen være forberedt på at det kan bli flere målkonflikter og utfordrende avveieinger.

Tilskudd

Kommunestyret vedtok i sak 147/23 å redusere tilskuddsrammen med 3,0 mill. kr fra 2025. I samme sak signaliserer kommunestyret at partnerskapsavtaler og tilskudd i større grad skal dreies mot samskaping og samarbeid. Kommunestyret ønsker å prioritere aktiviteter som bidrar til at det skapes mer sammen og på nye måter.

I Rana har vi en stor og aktiv frivillighet som bidrar til økt velferd, også i kommunale tjenester. Men vi har også et uutnyttet potensial i samarbeid med frivilligheten. Den politiske ambisjonen om bedre samarbeid og samskaping skal bidra til å møte økt press og rekrutteringsutfordringer i kommunale tjenester.

Det er gjort en helhetlig gjennomgang av tilskuddsporteføljen for å se hvordan tilskudd støtter opp under prioriterte satsingsområder og strategier i kommuneplanens samfunnsdel og frivilligstrategi.

Samarbeid og samskaping

Kommunestyret har vedtatt prinsipper som grunnlag for tildeling av tilskudd og inngåelse av samarbeidsavtaler (sak 59/2024). Tilskudd skal blant annet bidra til å støtte opp under FNs bærekrafts-mål, eller føringer gitt i kommuneplanens samfunnsdel, frivilligstrategi eller strategi for å motvirke fattigdom.

Ved prioritering av tilskudd eller inngåelse av samarbeidsavtaler må en eller flere av følgende effekter oppnås:

- Inkludering, integrering og deltakelse/aktivitet.
- Forebygge utenforskap blant unge
- Aldersvennlig samfunn – eldre som ressurs.
- Attraktivitet for innbyggere, tilflyttere og turister.
- Mer bærekraftig bruk av kommunens ressurser, både økonomi- og personellressurser.

- Mindre avfall og forurensing.
- Mindre klimagassutslipp.
- Økt naturmangfold.

Tilskudd til aktører som gjennom sin aktivitet bidrar til å gi merverdi til kommunal tjenesteproduksjon vil prioriteres.

For alle løpende tilskudd skal det inngås samarbeidsavtale der det fremgår hvordan tilskuddsmottaker og kommunen samarbeider. Omfang og effekt dokumenteres, og det må foreligge signert avtale før utbetaling av tilskudd.

De fleste tilskuddene reguleres gjennom egne avtaler, mens det er egne rammer til søknadsbaserte tilskudd til kultur, idrett og friluftslivsformål.

Forslag til reduserte tilskuddsrammer, innebærer at de fleste løpende tilskudd og partnerskapsavtaler videreføres.

Reduserte tilskudd 2025-2028

Kommunedirektøren følger opp kommunestyrets vedtak og foreslår at tilskuddsrammen reduseres med 3,5 mill. kr i 2025, økende til 4,0 mill. kr fra 2026 og videre i økonomiplanperioden.

Figur 6.Reduserte tilskuddsrammer

Sektor	R-2023	B-2024	Reduksjon ramme	
			2025	2026
Støttetjeneste	14 429	13 972	-935	-935
Oppvekst og kultur	14 492	15 066	-1 430	-1 930
Helse og mestring	2 108	2 295	-415	-415
Tekniske tjenester	5 801	10 371	-700	-700
Sum	36 830	41 704	-3 480	-3 980

Forslag til avtaler og tilskudd som endres:

Støttetjenesten

Tilskudd til Frivilligsentralen foreslås redusert med 250 000 kroner fra og med 2025.

Samlet tildeling i 2024 til frivilligsentraler er på 247,2 mill. kr som fordeles på 515 frivilligsentraler. Dette fører til at tilskuddsbeløpet fra lotteritilsynet per frivilligsentral er 480 000

kroner. Rana mottok tilskudd i 2024 på vegne av en frivilligsentral. Videre foreslås tilskuddsrammen for 2024 indeksregulert med 4,1 prosent, slik at tilskudd for 2025 foreslås til 2 099 537 kroner.

Det foreligger ingen løpende avtale mellom Rana kommune og Kunnskapsparken Rana. I 2023 ble det utbetalt 599 000 kroner. Tilskuddet foreslås faset ut og gir en redusert kostnad på 650 000 i 2025 kroner.

Tilskuddet til Radio Rana foreslås faset ut og gir en redusert kostnad på 35 000 kroner.

Oppvekst og kultur

Tilskuddet til Vitensenter Nordland foreslås redusert med 0,5 mill. kr i 2025 og ytterligere 0,5 mill. kr i 2026.

I sak 68/17 vedtok kommunestyret finansiering av Vitensenter Nordland med en forutsetning om at Nordland fylkeskommune og forskningsrådets vitensenterprogram gikk inn med driftstilskudd tilsvarende Rana kommunes på 3,5 mill. kr per år. Fylket gir i 2024 et driftstilskudd på 1,0 mill. kr. Driftstilskuddet fra Rana i 2024 er på 3,8 mill. kr.

Tilskuddet til Helgeland Museum foreslås redusert med 500 000 kroner. I sak 32/29 ble bevilgningen økt med 400 000 kroner knyttet til økt husleie. Avtalen indeksreguleres årlig. Tilskuddet i 2024 er på 2,8 mill. kr. Fylket finansierer 17 prosent av budsjettet, mens samarbeidskommunene finansierer 21 prosent. Forrige avtale mellom kommunen og museet ble utarbeidet i 2005-2007. Daværende tilskudd var 1 268 000 kroner.

Det forutsettes at Helgeland Museum og eierkommunene jobber aktivt opp mot fylkeskommunen for å få økt fylkets andel av finansieringen.

Tilskuddet til BUA foreslås redusert med 30 000 kroner, som tilsvarer prisjustering over to år. Tilskuddet i 2023 var på 333 000 kroner.

Den generelle tilskuddsposten til lag og foreninger foreslås redusert med 400 000 kroner. I 2023 ble det utbetalt 1 146 022 kroner. Rammen i 2024 er på 1 217 000 kroner.

Helse og mestring

I 2024 er det utbetalt 686 565 kroner i tilskudd til Termik Rana. Tilskuddet foreslås indeksregulert men redusert med 150 000 kroner.

Tilskudd til De norske lenker, FFO Rana (funksjonshemmedes fellesorganisasjon) og LHL (landsforeningen for hjerte- og lungesyke) foreslås faset ut av den faste tilskuddsordningen. I 2024 er det utbetalt henholdsvis 80 465 kroner 124 355 kroner og 62 700 kroner. Organisasjonene anmodes om å søke tilskudd på lik linje med øvrige lag og foreninger, og rette søknader mot formannskapetets reserverte tilleggsbevilgning.

Tekniske tjenester

Av tilskuddsrammen forvaltet gjennom teknisk sektor, går nærmere 70 prosent til fem partnerskapsavtaler som fem frivillige organisasjoner som står bak. Øvrige midler, benyttes til aktivitetstilskudd, driftstilskudd, arrangementstilskudd, investeringstilskudd, kommunale nærmiljømidler og tilskudd til lekeplasser. Disse midlene har de siste årene gått til rundt 30 frivillige organisasjoner som ikke har partnerskapsavtaler.

Etter koronaepidemien har antall søknader på disse områdene gått ned. Det er viktig at midlene skjermes, da de som regel inngår i større spleiselag som utløser større investeringer hos initiativtaker og søker.

Skjerming av disse midlene vil bidra til at midlene kan nå mange aktører og ikke bare noen få store prosjekt. Reduserte tilskudd bør derfor tas i tilknytning til partnerskapsavtaler. Vi har tre gjeldende avtaler som utløper i 2026 og 2030.

Kommunedirektøren foreslår at tilskuddet til Fageråsbakkene reduseres med 50 000 kroner og tilskuddet til Stålhallen reduseres med 650 000 kroner.

Forslaget innebærer at det inngås partnerskapsavtaler som årlig indeksreguleres, på henholdsvis 250 000 kroner og 1 350 000 kroner.

Det er mottatt nye søknader om tilskudd fra følgende lag og foreninger:

- Driftsstøtte Leve Helgeland, 15 000 kr
- Driftstilskudd til Norske kvinners sanitetsforening - veiledningssenter, 20 000 kr
- Partnerskapsavtale Park 22 UNG, 500 000 kr
- Partnerskapsavtale Rana FK, 350 000 kr
- Driftsavtale Fageråsbakkene, 300 000 kr
- Partnerskapsavtale Fageråsbakkene, 1,0 mill. kr.
- Partnerskapsavtale IL Stålkameratene og Arena drift (Stålhallen), 2,0 mill. kr

Det er ikke funnet rom til å prioritere nye søknader om tilskudd innenfor det økonomiske opplegget. Dersom nye tilskudd skal prioriteres, må dette finansieres innenfor gjeldende tilskuddsramme. Dette betyr at andre tilskudd må reduseres.

Medarbeidere og organisasjon

8 ANSTENDIG ARBEID
OG ØKONOMISK
VEKST

FNs bærekraftsmål nr. 8. Rana kommune – en attraktiv arbeidsgiver i en innovativ, dynamisk lærende organisasjon.

I årene som kommer vil Rana kommune stå overfor utfordringer som arbeidsgiver og tjenesteleverandør, på grunn av stadig endrede kompetansekrav og økt konkurranse om arbeidskraft.

For å møte disse utfordringene må kommunen utvikle, rekruttere og beholde ansatte, fremme heltidskultur, øke nærvær på arbeidsplassen, praktisere tillitsbasert ledelse, opprettholde tillit til kommunen og ha evnen til å innovasjon og fornyelse. En god arbeidsgiverpolitikk er avgjørende for å lykkes.

Status

Våre ansatte er vår viktigste ressurs og avgjørende for å sikre god kvalitet på tjenestene. De gjør en viktig jobb som bidrar til at Rana er et godt sted å leve og bo.

Per 31.8.2024 var det totalt 1 990 ansatte i Rana kommune, fordelt på 1 759 årsverk. 71 prosent av alle ansatte i kommunen har heltidsstillinger per 31.8 Det er størst andel av kvinner som har deltidsstillinger.

Tabell 7. Årsverk per sektor

Sektor	31.08.2023	31.12.2023	31.08.2024	Endring fra i fjor
Støttetjeneste	62,3	59,9	63,7	1,4
Oppvekst og kultur	686,2	691,2	675,9	-10,3
Helse og mestring	811,8	804,7	787,9	-23,9
NAV kommune	19,5	23,5	23,8	4,3
Tekniske tjenester	132,6	134,3	207,8	75,2
Sum årsverk	1 712,4	1 713,6	1 759,0	46,6

Tallene for 2023 er eksklusive Rana Bygghrift KF

Gjennomsnittlig stillingsstørrelse har hatt en positiv utvikling, og har økt fra 85,6 prosent i 2022 til 87,8 prosent per 31.12.2023. Spesielt har kvinners stillingsandel økt med 5,9 prosentpoeng fra 2022 til 2023.

Den vedtatte arbeidsgiverstrategien for perioden 2018-2024 har fire hovedområder:

- godt lederskap
- myndiggjorte medarbeidere med rett kompetanse
- mangfold og inkludering
- innovasjon og utvikling

Godt lederskap

Ulike ledere fra beredskapsdagen i 2023.

For å møte samfunnsendringer på en ansvarlig og bærekraftig måte, må vi utvikle våre arbeidsmetoder, ledelse og tjenester gjennom nytenkning, samarbeid og kontinuerlig forbedring. Våre ledere skal praktisere mestringsorientert ledelse, som innebærer å vise tillit og støtte til ansatte. Vi skal skape en kultur der medarbeidere samarbeider på tvers av fagområder for å utforske og utvikle nye løsninger.

For å sikre kontinuerlig utvikling og forbedring bruker vi KS medarbeiderundersøkelse 10-faktor, som verktøy for å utvikle både ansatte, ledere og organisasjonen som helhet.

Myndiggjorte medarbeidere med rett kompetanse

Offentlig sektor, spesielt helsesektoren, står overfor store utfordringer med å rekruttere nok og riktig arbeidskraft.

Rana kommune skal være en arbeidsplass som gir utfordringer og muligheter gjennom hele arbeidslivet, samtidig som vi skaper trygge arbeidsmiljøer tilpasset ulike livsfaser. Det er viktig at flest mulig står i arbeid så lenge som mulig.

I 2025 skal vi revidere kommunens livsfasepolitikk tilrettelagt for alle faser i yrkeslivet.

Rekrutteringsstrategien ble vedtatt i 2023. Hovedmålet i strategien er å være en attraktiv arbeidsgiver som tiltrekker seg og beholder nødvendig arbeidskraft med relevant kompetanse for å løse kommunens oppgaver.

Rana kommune har som mål å ha to læringer per 1 000 innbyggere, men det har ikke vært nok kandidater til å fylle plassene.

I dag finnes det mange veier til fagbrev, og ny opplæringslov gir enda flere muligheter for å ta fagbrev. For å nå målet må kommunen utnytte potensialet i de ulike læreløpene, utvide bredden av fagretninger og tilrettelegge for kompetanseheving for ansatte uten relevant fagutdanning.

I 2025 vil vi vurdere hvordan ressursene på dette området best kan organiseres og samordnes.

Mangfold og inkludering

Rana kommunes arbeidsgiverpolitikk vektlegger inkludering og mangfold. Mangfold er en styrke som bidrar til utvikling og fornyelse. Deltakelse i arbeidslivet er grunnleggende for sosial bærekraft, og det er viktig å redusere sosial ulikhet og utenforskap.

Kommunens arbeidsgiverpolitikk er individorientert og rettet mot utfordringer i alle livsfaser. Dette innebærer satsing på økt nærvær, heltidskultur og inkludering av de som står

utenfor arbeidslivet. Rana kommune arbeider aktivt for å fremme likestilling og hindre diskriminering.

Heltidskultur

Vi skal tilby og fremme heltidsstillinger, og som hovedregel lyse ut hele stillinger. Hele stillinger gjør det lettere å møte kravene til organiseringen av arbeidet, og styrker oss som en attraktiv arbeidsgiver.

Delta kåret Rana kommune til best i Nordland til å lyse ut heltidsstillinger for helsefagarbeidere, for 2022.

For å unngå ufrivillig deltid vil vi jobbe med å finne fleksible løsninger både innenfor og på tvers av tjenesteenheter. Vi må utfordre måten vi organiserer arbeidet og samspillet mellom ulike yrkesgrupper for å skape et bærekraftig arbeidsmiljø og levere de best mulige tjenestene.

Sykefravær

Rana kommune har over tid hatt høyt sykefravær. Kommunestyret har vedtatt å redusere sykefraværet med 2,5 prosentpoeng over tre år (2022-2024). Per andre tertial 2024 har vi klart å redusere sykefraværet med to prosentpoeng sammenlignet med samme periode i 2022.

Strategien for å redusere sykefraværet ble vedtatt i 2022, og arbeidet fortsetter med støtte fra HR i 2025.

Kommunen samarbeider tett med NAV Rana og NAV Arbeidslivssenter for å iverksette forebyggende tiltak og redusere sykefraværet ytterligere.

Innovasjon og utvikling

Endring i demografi, strammere kommuneøkonomi og behov for effektivisering og utvikling av kommunens tjenester skal møtes med økt innovasjon og samskaping.

Vår innovasjonsstrategi som ble vedtatt i 2022 skal fremme kultur for innovasjon og systematisk innovasjonsarbeid.

Handlingsplan og styringskort - arbeidsgiverstrategi

Vedtatt arbeidsgiverstrategi konkretiseres i egen handlingsplan som følges opp i linjeorganisasjonen som del av ordinær virksomhetsstyring. Rapportering på resultatoppnåelse inngår som del av årsberetningen. Arbeidsgiverstrategien planlegges revidert i 2025.

Tabell 8. Handlingsplan –arbeidsgiverstrategi

Godt lederskap			
<i>Slik vil vi ha det (Satsingsområde)</i>	<i>Dette gjør vi i 2025 -2028</i>	År	Øk.
Ledere skal gjennom sitt lederskap bidra til at kommunen når sine mål.	Lederavtaler med resultatkrav (nivå 1, 2 og 3)	2025-2028	D
	Opplæring i lov- og avtaleverk - HMS	2025-2028	D
	Systematisk gjennomføring og oppfølging av KS 10 faktor	2025-2028	D
	Revidere arbeidsgiverstrategien	2025-2028	D
Myndiggjorte medarbeidere med rett kompetanse			
Rekruttere og beholde nødvendig arbeidskraft med relevant kompetanse	Kompetanse på alle nivå	2025-2028	D
	Handlingsplan for rekrutteringstrategi	2025-2028	D
	Deltakelse på rekrutteringsarenaer	2025-2028	D
	Samordne og koordinere praksisområder i Rana kommune	2025-2028	D
Mangfold og integrering			
Benytte kompetanse og ressurser uavhengig av kjønn, alder, funksjonsevne, etnisitet og livssyn	Aktiv bruk av virkemidler i vedtatt livsfasepolitikk	2025-2028	D
	Videreutvikle mentorordningen for nyansatte	2025-2028	D
	Videreutvikle turnus-/arbeidstidsordning	2025-2028	D
	Revidere livsfasepolitikk	2025	D
Innovasjon og nytenking			
En nytenkende, innovativ og endringsdyktig organisasjon med gjennomføringskraft	Iverksette tiltak i vedtatt innovasjonstrategi	2025-2028	D
	Utvikle kultur for innovasjon og deling. Årlig innovasjonspris	2025-2028	D
	Aktiv bruk av innovasjonsfond	2025-2028	
	Samskape og utvikle sammen med andre aktører	2025-2028	D

Tjenester

Kommunene har fire grunnleggende hovedoppgaver. Vi har ansvar for å levere sentrale offentlige tjenester til innbyggerne og vi har en viktig rolle i utviklingen av lokal-samfunnet. I tillegg har kommunen store myndighetsoppgaver og er ikke minst en svært viktig del av det norske demokratiet.

Rana kommune skal fortsette å levere gode tjenester til våre innbyggere. Uavhengig av alder og funksjonsnivå skal innbyggerne gis mulighet til å leve gode liv, basert på mestring og bruk av egne ressurser. Men for å lykkes, må vi endre og tenke nytt.

Viktor Fjellheim og Marie Kalstad Iversen

Tjenestene må leveres på rett nivå til rett tid og ressursbruken må følge endringer i demografien. Å fortsette som før er ikke et alternativ.

Prognoser viser at folketallet reduseres fremover og vi blir vesentlig flere eldre. Antall innbyggere i alderen 80 år vil dobles, fra rundt 1 500 innbyggere i dag, til rundt 3 000 innbyggere i 2050.

I 2023 var det for første gang flere innbyggere over 65 år og eldre, enn innbyggere under 20 år i Rana. Ser vi fremover forsterker denne utviklingen seg kraftig. Aldersbæreevnen som

viser forholdet mellom innbyggere i alderen 16-66 år i forhold til innbyggere i alderen 67 år og over, viser at blir det færre yrkesaktive som i forhold til antall eldre.

Effektive tjenester og god kvalitet

For å sammenligne kommunens ressursbruk med andre kommuner og vurdere kvaliteten på tjenestene, benyttes blant annet KOSTRA og kommunebarometeret som styringsinformasjon. I tillegg gjennomføres brukerundersøkelser innenfor flere av kommunens tjenesteområder.

På kommuneindeksen havnet Rana på en 16.plass i 2023, men faller kraftig og ender opp på 316.plass i år. Indeksen utarbeides av Agenda Kaupang og ser på styring, kvalitet, effektivitet, finans og kostnader. Rana får lave rangeringer spesielt på kostnad og finans. Dette kan i hovedsak knyttes til utbetaling av 450 mill. kr til Avinor som ble finansiert ved bruk av kommunens disposisjonsfond.

Kommune NM 2024 utarbeides av næringslivets hovedorganisasjon (NHO), og ser på attraktivitet og lokal vekstkraft basert på forhold ved næringsliv, arbeidsmarked, demografi, kompetanse, og kommunal økonomi. Rana faller 20 plasser fra i fjor og havner på en 93.plass på totalrangeringen. Også her får vi lav plassering innenfor kommuneøkonomi.

Høy grad av lovoppfyllelse

Som et viktig grunnlag for arbeidet til Generalistkommuneutvalget ble det gjennomført en kartlegging av kommunenes lovoppfyllelse. Rana er blant de beste kommunene i Nordland og hadde en grad av

lovoppfyllelse på hele 89 prosent. Ingen kommuner har 100 prosent lovoppfyllelse.

Dette viser at effektiv drift ikke går på bekostning av lovoppfyllelse. Analysene viste at graden av lovoppfyllelse har sammenheng med sentralitet og innbyggertall. Jo mer perifere kommuner, desto lavere grad av lovoppfyllelse. Jo mindre kommuner, desto lavere grad av lovoppfyllelse. God økonomi kompenserer til en viss grad for effektene av sentralitet og størrelse, men ikke fullt ut.

Kommunebarometeret

Kommunebarometeret er en måling som publiseres av Kommunal Rapport hvert år.

Tabell 9. Kommunebarometeret 2022-2024

	2022	2023	2024	Endring fra i fjor
Totalplassering	140	94	115	21
Grunnskole	206	181	164	-17
Pleie og omsorg	276	231	196	-35
Barnevern	189	267	250	-17
Barnehage	74	124	136	12
Helse	253	179	200	21
Sosialtjenesten	84	143	151	8
Kultur	124	30	116	86
Klima og natur	44	47	34	-13
Saksbehandling	84	66	71	5
Vann, avløp og renovasjon	182	156	223	67
Økonomi	14	25	112	87
Kostnadsnivå	43	28	17	-11

Plasseringene er ikke direkte sammenlignbare over tid, siden plasseringene i 2022 og 2023 er basert på fjorårets Kommunebarometer.

Kommunebarometeret er en sammenligning av landets kommuner basert på til sammen 157 nøkkeltall innen 12 sektorer.

Hensikten er å gi beslutningstakere en lettfattelig og tilgjengelig oversikt over hvordan kommunen driver. Resultatet gir en indikator på hvordan kommunen drives i forhold til sammenlignbare kommuner. Det gir en mulighet til å stille spørsmål ved ulike sider av driften og lære av andre.

Tallene er i hovedsak hentet fra SSBs KOSTRA-database, tall for 2023. Det er i tillegg hentet

statistikk fra kilder som Utdanningsdirektoratet, Helsedirektoratet, Folkehelseinstituttet og Norsk kulturindeks fra Telemarksforsking. Dette gjør Kommunebarometeret til den mest omfattende årlige sammenligningen av norske kommuner.

Det er naturlig at en kommune har noen gode og noen dårlige plasseringer, samtidig kan spesielle forhold gi kraftige utslag, og en dårlig plassering kan ha en god forklaring.

Rana faller 21 plasser fra i fjor og havner på en 115. plass i årets Kommunebarometer, når det justeres for økonomiske rammebetingelser.

Rana klatrer mest på sektorene pleie og omsorg, grunnskole, barnevern og klima og natur. Mens vi faller mest på økonomi, kultur, og vann, avløp og renovasjon.

De høyeste plasseringene i 2024 får vi innenfor kostnadsnivå, klima og natur, samt saksbehandling. De laveste plasseringene får vi innen barnevern, vann, avløp og renovasjon, helse og pleie- og omsorg.

KOSTRA – KOrmunne-STat-RAPportering

Gjennom KOSTRA samordnes rapportering fra kommunene på tjenestene, og skal gi relevant styringsinformasjon om ressursbruk og prioriteringer til tjenestene.

Regnskapstallene for 2023 viser at Rana har nest høyest netto driftsutgiftene per innbygger, sammenlignet med snittet i kommunegruppe 9. Korrigert for utbetalingen av 450 mill. kr til Avinor, har vi lavere driftsutgifter. Kun tre kommuner i KG 9 hadde lavere netto driftsutgifter per innbygger i 2023. Korrigert for tilskuddet, hadde Rana ca.

160 mill. kr lavere netto driftsutgifter enn snittet i KG 9.

Tabell 10. Ressursbruk per sektor 2023

Tjeneste	Kr per innbygger		Mill. kr
	Rana	KG 9	Diff. snitt KG 9
Pleie og omsorg	24 290	26 211	-50
Grunnskole	16 338	17 833	-39
Barnehage	10 437	10 721	-7
Adm. og styring	5 357	5 128	6
Kommunehelse	5 014	4 704	8
Sosiale tjenester	3 668	3 982	-8
Kultur og idrett	2 698	2 810	-3
Samferdsel	2 284	1 419	22
Barnevern	2 440	2 718	-7
Brann og ulykkesvern	1 295	1 160	4
Plan, natur og nærmiljø	1 028	1 060	-1
Tjen. utnf. kom.ansv.omr.	18 201	718	454
Kirke	676	670	0
Bolig	659	287	10
Voksenopplæring	218	314	-2
Vann, avløp og renovasjon	-1 114	-888	-6
Øvrige områder	-8 532	-5 036	-91
	84 957	73 811	290

Ressursbruken er korrigert for utgiftsbehov

Rana har en arbeidsgiveravgiftssats på 5,1 prosent, mens normal sats er 14,1 prosent. Isolert sett innebærer dette at kommunes kostnader er ca. 91 mill. kr lavere enn om vi hadde hatt 14,1 prosent sats for arbeidsgiveravgift.

Dersom det tas høyde for redusert arbeidsgiveravgift, hadde Rana en høyere ressursbruk enn KG 9 på områdene samferdsel, kommunehelse, administrasjon og styring, boligområdet, brann og ulykkesvern, barnehage, kultur og kirke i 2023. Totalt var ressursbruken på disse områdene 70 mill. kr høyere enn gjennomsnittet i KG 9. I tillegg var ressursbruken 454 mill. kr høyere på områder utenfor kommunalt ansvarsområde, som følge av tilskuddet til Avinor.

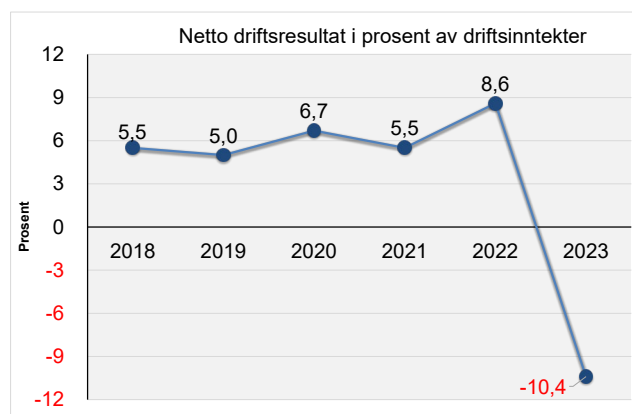
På øvrige områdene hadde Rana lavere ressursbruk enn snittet i KG 9. I [KOSTRA analysen 2024](#) er tjenesteområdene og ressursbruken over tid nærmere omhandlet.

Kommuneøkonomi

En sunn kommuneøkonomi kjennetegnes av flere faktorer som til sammen bidrar til å gode tjenester og muligheter for fremtidig utvikling.

For å ha kontroll på utgiftsveksten, må kommunal drift styres i samsvar med de budsjettbetingelser som kommunestyret setter i årsbudsjett og økonomiplan. Det langsiktige bildet er at kommunen løpende tilpasser utgiftene til inntektsgrunnlaget og prioriterer og effektiviserer tjenestene.

Figur 7. Økonomisk styring (konserntall)

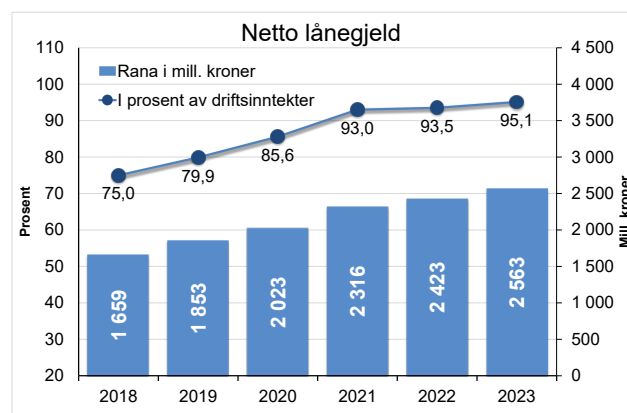

Netto driftsresultat (NDR) viser resultatet etter at renter, avdrag og utlån er belastet regnskapet. NDR er det overskuddet som er disponibelt til investeringer og avsetninger.

I grafen over framgår kommunens netto driftsresultat. Rana kommune har en målsetning om et netto driftsresultat på 3,0 prosent, som tilsvarer 76,7 mill. kr basert på kommunens driftsregnskap 2023. Regnskap for 2023 viser et NDR på minus 283,1 mill. kr tilsvarende minus 10,4 prosent av driftsinntektene.

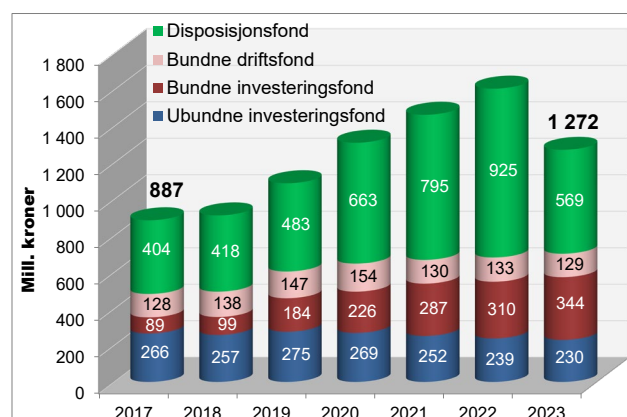
Netto lånegjeld i Rana kommune var ved utgangen av 2023 2,6 mrd. kr mot 2,4 mrd. kr i 2022. Det tilsvarer 95,1 prosent av brutto driftsinntekter i 2023, mot 93,5 prosent i 2022. Netto lånegjeld øker som følge av økt investeringsvolum. Netto lånegjeld er høyere enn måltallet på 75 prosent for økonomisk bærekraft.

Figur 8. Gjeldsgrad (konserntall)

Grafen illustrerer lånegjeldsutviklingen i Rana i prosent av driftsinntekter og millioner kroner. Netto lånegjeld er definert som langsiktig gjeld (eksklusive pensjonsforpliktelser) fratrasket totale utlån og ubrukte lånemidler.

Figur 9. Fondsbeholdning 2017-2023 (mill. kr)

Figuren over viser fondsbeholdningen i 2023 kroner. Rana kommunes fondsbeholdning har økt fra 2017 til 2022, men ble redusert i 2023. Reduksjonen skyldes i hovedsak utbetalingen til Avinor på 450 mill. kr. Til tross for reduksjonen i disposisjonsfondet var vi fortsatt innenfor måltallet for økonomisk bærekraft på 8 prosent, med 22,4 prosent i 2023.

Økonomisk tilpasning

Rana kommune har gjennom flere år tilpasset driftsnivået til reduserte driftsrammer. Tjenestene har evnet å omstille driften og levert positive resultat som har gitt kommunen økt handlingsrom. Behovsendringene knyttet til demografi er også håndtert.

Tabellen under viser omstillingsoppgaven for perioden 2018- 2028. I 2023 var akkumulert omstillingsmål 327 mill. kr og resulterte i en

måloppnåelse på 340 mill. kr, 13 mill. kr over målkravet.

Rana kommune har en stor oppgave fremover med å reetablere den økonomiske bærekraften i det økonomiske opplegget.

Måloppnåelse avhenger av drift og tjenester som leverer med overskudd.

Tabell 11. Måloppnåelse

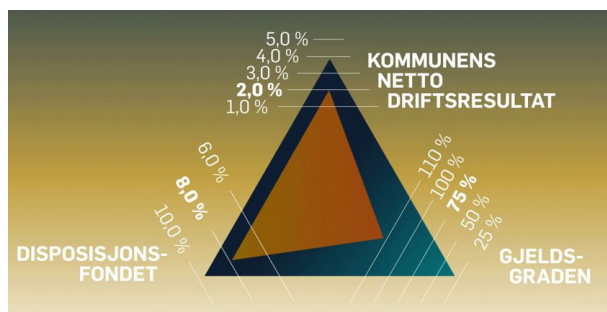
Måloppnåelse	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2024	2025	2026	2027	2028
Omstillingsmål akkumulert	223	243	263	292	307	327	347	362	377	392	407	422
Avvik omstillingsmål (res. drift)	5	-7	47	26	32	13						
Akkumulert måloppnåelse	228	236	310	318	339	340						

Tabell 12. Utvalgte styringsparametere økonomi

Økonomi	Økonomi				
	Indikator	2023	Mål 2025	Budsjett 2025	Status
	Netto driftsresultat	-11,2 %	3,0 %	-0,3 %	●
	Gjeldsgrad	96,9 %	75,0 %	101,3 %	●
	Disposisjonsfond	22,4 %	8,0 %	5,1 %	●
	Egenkapital fra drift til investeringer	10,9 %	25,0 %	14,1 %	●

Forutsetninger og rammebetingelser

KØB-modellen (kommunaløkonomisk bærekraft) er et sentralt hjelpemiddel ved fremstilling av kommunens økonomiske situasjon. Modellen setter krav til lang-siktighet i den økonomiske styringen av kommunen, og bidrar som et beslutnings-grunnlag i kommunens utvikling i økonomi.

Modellen legger netto driftsresultat, disposisjonsfond og gjeldsgrad til grunn for hvilket økonomisk handlingsrom kommunen har. For å ivareta økonomisk handlefrihet og robusthet har Rana kommune satt seg noen mål for nøkkeltallene i modellen, som danner handlingsregelen for økonomisk bærekraft. Gjeldsgraden skal ikke overstige 75 prosent, netto driftsresultat (NDR) skal være 2,0 prosent eller høyere, mens disposisjonsfondet skal være minst 8,0 prosent.

Modellen er dynamisk, og nøkkeltallene må sees i sammenheng med hverandre. Jo lengre vi havner utenfor målene, jo mindre økonomisk handlingsrom vil vi ha. Derfor er det viktig å bruke modellen i et langsiktig perspektiv.

Netto driftsresultat representerer kommunal økonomisk bærekraft i et ett-års perspektiv.

Tabell 13. Handlingsregler for bærekraft

	Mål	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Avvik mål 2028
Netto driftsresultat	3,0 %	-11,2 %	-3,8 %	-0,3 %	3,9 %	3,8 %	2,7 %	-0,3 %
Disposisjonsfond	8,0 %	22,4 %	7,8 %	5,1 %	5,3 %	5,5 %	4,4 %	-3,6 %
Netto lånegjeld	75,0 %	96,9 %	98,3 %	101,3 %	108,2 %	116,3 %	111,3 %	36,3 %

I 2023 ble NDR på minus 11,2 prosent som følge av utbetaling til Avinor for ny flyplass. Etter vedtatte forpliktelser finansiert av disposisjonsfondet, vil NDR være negativt i 2025, høyere enn måltallet i 2026 og 2027, men lavere igjen i 2028.

Disposisjonsfondet har over de siste årene vært godt over måltallet for økonomisk bærekraft. Men fra 2022 til 2025 har vi redusert disposisjonsfondet med 740 mill. kr, en konsekvens av utbetaling til ny flyplass og forpliktelsene knyttet til dypvannskaia.

Disposisjonsfondet bør derfor bygges opp i henhold til handlingsregelen på 8,0 prosent, men med det økonomiske opplegget i økonomiplanen, er det ikke gjennomførbart i fireårsperioden.

Gjeldsgraden var etter 2023 på 97 prosent, som er langt over måltallet på 75 prosent. Dette skyldes høyt investeringsnivå og lav egenkapitalfinansiering. Det er lagt opp til store investeringer i økonomiplanperioden, og det er derfor viktig at kommunen planlegger og prioriterer tiltak for å redusere og stabilisere gjeldsgraden på et bærekraftig nivå etter. Dette betyr blant annet at det må gjøres tøffe prioriteringer av hvilke investeringer som kan forskyves.

I økonomiplanperioden er det lagt opp til lånefinansierte investeringsprosjekter på 1,9 mrd. kr. Dette vil øke gjeldsgraden gi en ubalanse i forhold til handlingsregelen, som betyr mindre handlingsfrihet.

Mål og premisser

Kommuneloven § 14-4 fastsetter at økonomiplanen og årsbudsjettet skal vise kommunestyrets prioriteringer og bevilgninger, og hvilke mål og premisser økonomiplanen og årsbudsjettet bygger på. Kommuneloven legger ikke konkrete føringer for hvordan disse budsjettpremissene skal utformes.

- Et grunnleggende premiss for prioriteringer i økonomiplan og budsjettet, er at økonomisk styring og kommunal tjenesteyting er i tråd med gjeldende lover og forskrifter.
- Kommunestyret har vedtatt kommunal-økonomiske handlingsregler som er førende for hvordan budsjettet innrettes.
- Demografisk omstilling i tjenester og kommuneøkonomi er viktige premisser for prioriteringer i økonomiplan/budsjett.
- Økonomiplan og budsjett skal vise iverksetting av planvedtak og andre politiske vedtak med budsjettkonsekvenser.
- Økonomiplan/budsjett bygger på overordna mål/satsingsområder i Kommuneplan 2024-2036, samfunnsdel med arealstrategier, og viser hvordan overordna mål og satsingsområder følges opp med tiltak.
- Et viktig premiss er at iverksetting av kommuneplanens samfunnsdel og andre overordna planer skjer innenfor de økonomiske rammene og med de ressursene og virkemidlene kommunen har til rådighet.
- Langsiktige utfordringer og FNs bærekraftsmål er med å styre kommunens prioriteringer. Et viktig premiss er at handling og ressursbruk avveies politisk dersom det oppstår målkonflikter.
- I økonomiplandokumentet er tjenestenes økonomiske rammer, sektormål og styringsindikatorer beskrevet. Disse er

viktige budsjettpremiss innenfor de enkelte tjenesteområdene.

- Premisser for kommunale investeringer, for eksempel infrastruktur og bygninger vises i de konkrete tiltakene i investeringsbudsjettet, med fastsatte budsjettammer.

Realkapital og vedlikeholdsetterslep

Vedlikehold av kommunale bygg

Fra 2021 til 2023 hadde Rana Byggdrift KF ansvar for vedlikehold av kommunens bygg. I 2023 ble det vedtatt at foretaket skulle legges ned og overtas av sektor for tekniske tjenester. Dermed ble foretaket en egen avdeling fra og med 2024 under teknisk sektor. Avdelingen har skal fortsatt drifte og vedlikeholde kommunens bygg, samt bidra til god formues bevaring.

Redusert vedlikeholdsetterslep

Rana kommune har fortsatt et høyt vedlikeholdsetterslep på kommunale bygg, anlegg og veier som må håndteres fremover.

Vedlikeholdsetterslepet i vann og avløpsnett har vært anslått til 2,2 mrd. kr. Gjennom et langsiktig løp for investering er etterslepet vurdert redusert til ca. 2,0 mrd. På grunn av stor prisstigning i markedet vurderes det at takten i vedlikeholdet kun holder tritt med prisstigningen og etterslepet er det samme.

For kommunale veier vurderes etterslepet å være 0,3 mrd. Utsettelse av sommer-vedlikehold for å nå budsjetttrammer har tidligere vist hvor raskt etterslepet øker. Med økte bevilgninger og bruk av vedlikeholdsfond forventes det at etterslepet ikke økes i større grad. En ny tilstandsrapport av kommunens 42 bruer viser også et stort etterslep på dette området.

Etterslepet på byggsiden er tidligere vurdert til 1,6 mrd. I forbindelse med skisseprosjekt innenfor de store tjenesteområdene vil teknisk sektor få ny kunnskap omkring tilstand ved en betydelig del av bygningsmassen. Nye skisseprosjekt for øvrige kommunale bygg som er i dårlig forfatning som rådhus, kino og samfunnshus samt brannstasjon, vil gi ny kunnskap som grunnlag for vurdering av etterslep. Salg eller sanering av overflødig bygningsmasse som samtidig erstattes av nybygg kan gi store utslag.

Vedlikeholdsfond

I 2021 vedtok kommunestyret å opprette et vedlikeholdsfond. Her kan det avsettes salgsgevinster knyttet til salg av eiendom, og merinntekter på finansområdet i form av økt eiendomsskatt og salg av konsesjonskraft ut over vedtatt budsjett. Fondet skal bidra til verdibevarende vedlikehold av kommunens bygg, veier og anlegg.

I 2024 ble det avsatt 20 mill. kr til fondet. Dette er midler som kun kan disponeres til tiltak ut over ordinær driftsramme avsatt til vedlikehold. Fondsmidlene kan disponeres i henhold til fastsatt vedlikeholdsplan for bygg og kommunale veier, og fordeles 50/50 mellom kommunale veier og bygg.

Det er utarbeidet vedlikeholdsplaner for prioritering av midlene. Noe av dette vil bli benyttet i 2024 og 2025.

Variable finansinntekter

Rana kommune har som kraftkommune høyere inntekter enn sammenlignbare kommuner. Rana får også ekstra inntekter i

form av Nord-Norge tilskudd, og mottar årlig ekstraintekter fra havbruksfondet.

Inntektene fra kraft og havbruksfond varierer fra år til år. Kraftrelaterte inntekter er knyttet til eiendomsskatt fra kraftverk, salg av konsesjonskraft, naturressursskatt, konsesjonsavgift samt renter og utbytte fra eierskap. Kraftrelaterte inntekter utgjorde 145,5 mill. kr i 2022 og 135 mill. kr i 2023. Herav utgjorde naturressursskatten 30,1 mill. kr. Den inngår i inntektssystemet og medfører ingen ekstra inntekt for vertskommunen.

Driftsinntekter fra kraft, var på 82 mill. kr i 2023. Nord-Norge tilskuddet var på 52,3 mill. kr, mens inntekter fra havbruksfondet var på 1,7 mill. kr i 2023. Totalt utgjorde dette ekstra driftsinntekter på 136 mill. kr.

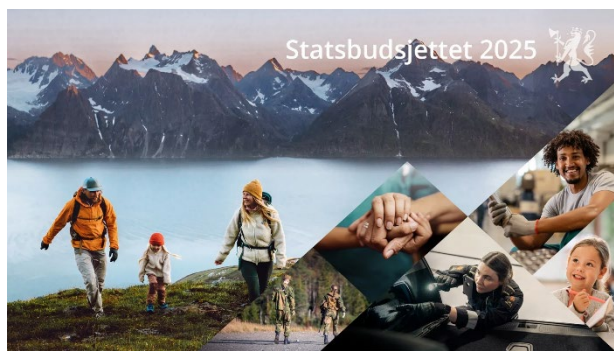

Som følge av endret regelverk og bortfall av kompensasjonsordning, har eiendomsskatten fra kraftanlegg de siste årene blitt redusert fra rundt 64 mill. kr i 2016 til 34,9 mill. kr i 2023, målt i dagens kroneverdi.

Kommunens økonomiske opplegg bør i størst mulig grad baseres på at tjenesteleveransen finansieres av løpende, forutsigbare inntekter som overføringer fra staten og egne driftsinntekter.

Variable og usikre finansinntekter bør ikke brukes til å øke driftsrammen til tjenestene, men primært innrettes mot kommunal økonomisk bærekraft for å styrke kommuneøkonomien på lengre sikt. Ekstraintektene kan bidra til å styrke netto driftsresultat og benyttes som egenkapital til investeringer, oppbygning av disposisjonsfond eller nedbetaling av gjeld.

Statsbudsjettet 2025

Det legges opp til en vekst i kommunenes frie inntekter på om lag 6,8 mrd. kr i statsbudsjettet for 2025, herav 5,15 mrd. kr til kommunene. Regjeringen sier videre i sitt forslag at dette er høyere enn varslet i kommuneproposisjonen.

Lønns- og prisveksten fra 2024 til 2025 er anslått til 4,1 prosent.

Satsningsområder innenfor de frie inntektene i 2025 er på 400 mill. kroner, herav 250 mill. kr til økt bemanning i barnehager og 150 mill. kr til rus og psykisk helse.

Det kompenseres for innføring av gratis deltidsplass på SFO 3. trinn og reduksjon i maksimal foreldrebetaling i barnehagen inkludert nominell videreføring, som begge ble innført i 2024. Vaksineprogram for Covid-19 og pneumokokk kompenseres.

Tildelingskriterier for tilskudd til særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester endres ved innførsel av nytt inntektssystem fra 1. januar 2025. Her nevnes spesielt endring i toppfinansieringsordningen som det viktigste kriteriet. Dette er en etterskuddsvis refusjonsordning som innebærer at konsekvensene av endringen i modellen for toppfinansieringsordningen i 2025, får konsekvenser for kommunens refusjonsinntekt i 2024.

Virkningene fra statsbudsjettet innebærer økte rammer til sektoren knyttet til barnehage, grunnskole (SFO) og helse og mestring med videre.

Merkostnadene til pensjon neste år anslås nå 700 mill. kr lavere enn i Kommune- proposisjonen 2025, men anslaget inkluderer ikke effekten av ny offentlig AFP som blir innført fra 1.1.2025. Ny offentlig AFP vil inngå i pensjonspremiene som kommunesektoren skal betale i 2025 og er nærmere omhandlet under avsnittet om pensjon.

Det pågår et betydelig omstillingsarbeid

Ifølge regjeringen pågår et betydelig arbeid i kommunesektoren for å omstille, utvikle og forbedre tjenesteproduksjonen med sikte på å frigjøre ressurser, slik at innbyggerne kan få flere og bedre tjenester. Det gjør at det kommunale tjenestetilbudet kan styrkes ut over det som følger av inntektsveksten.

Analysen fra Senter for økonomisk forskning (SØF), gjennomført på vegne av Det tekniske beregningsutvalget for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU), tyder på at det er et *betydelig potensial for en ressursbesparende omstilling* i sektoren. Med en antagelse om en bedre ressursutnyttelse i kommunesektoren tilsvarende.

I statsbudsjettet for 2025 foreslår regjeringen en tilsagnsramme på 3 250 mill. kr til investeringstilskudd, tilsvarende om lag 1 500 heldøgns omsorgsplasser. Forslaget innebærer en bevilgning på 325 mill. kr i 2025 for å dekke tilsagnsrammen det første året, slik at kommunene både kan bygge nytt og modernisere plasser de allerede har.

Regjeringen foreslår å redusere merverdiavgiftssatsen på vann og avløp fra 25 til 15 prosent. Dette vil være besparende for husholdningene.

Regjeringen vil styrke krisesentertilbudet og foreslår en bevilgning på 10 mill. kr til å etablere en tilskuddsordning for oppgradering av krisesenterbygg.

Nytt inntektssystem fra 2025

Fra 2025 innføres nytt inntektssystem for kommunene, med mål om at kommunene skal kunne tilby gode og likeverdige velferds-tjenester til sine innbyggere.

Inntektene skal bli jevnere fordelt mellom kommunene ved at kommuner med lave skatteinntekter vil styrkes. Av veksten i frie inntekter er om lag 1,7 mrd. kr begrunnet med omleggingen av inntektssystemet.

Ifølge regjeringen er et av hovedmålene med endringene i inntektssystemet å sikre en jevnere fordeling av skatteinntektene mellom kommunene, både gjennom endringer i skattegrunnlagene til kommunene og ved å øke utjevningsgraden i inntektsutjevningen.

Kommunene sin andel av formuesskatten blir halvert og erstattet av økt andel inntektsskatt.

Eierinntekter blir korrigert ut av skattegrunnlaget til kommunene og erstattet med annen inntektsskatt.

Den symmetriske delen av inntektsutjevningen blir justert opp fra 60 til 64 prosent over en toårs periode.

Det er også gjennomført en faglig oppdatering av kostnadsnøkklene i utgiftsutjevningen.

I tillegg er det gjort endringer i de regional-politiske tilskuddene for å sikre en mer treffsikker fordeling av disse. Region-sentertilskuddet blir avvirket og vekst-tilskuddet blir betydelig redusert. Det blir innført en utvidet inntektsgrense for å kunne få distriktstilskudd Sør-Norge som også omfatter naturressursinntekter. De regional-politiske tilskuddene blir samlet sett redusert og innbyggertilskuddet økes tilsvarende reduksjonen i de regionalpolitiske tilskuddene.

Frie inntekter

Tabell 14. Frie inntekter 2024-2028

Frie inntekter	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Endring fra 2024	ØkPI 2026	ØkPI 2027	ØkPI 2028
Innbyggertilskudd	774 044	818 622	44 578	817 000	817 000	817 000
Utgiftsutjevning	4 396	-15 895	-20 291	-7 000	-7 000	-7 000
Korr. statlige skoler	9 801	11 653	1 852	11 600	11 600	11 600
Inntektsgarantiordning	-1 894	1 040	2 934	1 040	1 040	1 040
Særskilt fordeling	14 931	23 480	8 549	23 480	23 480	23 480
Nord-Norge-tilskudd	52 298	54 483	2 185	54 480	54 480	54 480
Sum rammetilskudd	853 576	893 383	39 807	900 600	900 600	900 600
Skatt på inntekt og formue	870 460	958 617	88 157	960 000	960 000	960 000
Inntektsutjevning	105 800	76 836	-28 964	74 236	74 236	74 236
Sum skatt og inntektsutjevning	976 260	1 035 453	59 193	1 034 236	1 034 236	1 034 236
Sum frie inntekter	1 829 836	1 928 836	99 000	1 934 836	1 934 836	1 934 836

De frie inntektene består av inntekter fra skatt og rammetilskudd og utgjør om lag 72 prosent av kommunesektorens samlede drifts-inntekter. De frie inntektene kan fritt disponeres uten andre føringer enn gjeldende lover og regler.

Inntektssystemet skal bidra til at kommunene kan gi et likeverdig tjenestetilbud til innbyggerne, gjennom å kompensere strukturelle forskjeller i kostnader (utgiftsutjevning) og skatteinntekter (inntektsutjevning).

Tabell 15. Rammetilskudd 2025

Rammetilskudd til kommuner	2025 (mill. kr)
Innbyggertilskudd	181 234
Distriktstilskudd Sør-Norge	833
Distriktstilskudd Nord-Norge	2 577
Skjønnstilskudd	1 000
Veksttilskudd	137
Storbytilskudd	660
Sum rammetilskudd	186 441

Inntektssystemet består av flere elementer som omfordeler inntekter mellom kommunene. Rammetilskuddet fordeles først med et likt beløp per innbygger. Deretter skjer en omfordeling mellom kommunene i form av utgifts- og inntektsutjevningen.

Samlet rammetilskudd til kommunene er på 186,4 mrd. kr i 2025. I rammetilskuddet inngår også regionalpolitiske tilskudd, som skal ivareta ulike hensyn, som regional- og distriktspolitiske mål, høy befolkningsvekst og storbyutfordringer. Tilskuddene omfatter distriktstilskudd Nord-Norge, distriktstilskudd Sør-Norge, storbytilskudd og veksttilskudd. Regionssentertilskudd har tidligere vært en del av rammetilskuddet, men er avviklet fra og med 2025.

Skjønnstilskudd er også et element i rammetilskuddet som skal kompensere for spesielle lokale forhold, som ikke fanges opp i den faste delen av inntektssystemet. Kommunal- og distriktsdepartementet fordeler skjønns-tilskuddet mellom fylkeskommunene. Statsforvalteren fordeler tilskuddet mellom kommunene for å sikre en likeverdig behandling av kommunene. Rammen for skjønnsstilskudd i 2025 er på 1,0 mrd. kr. Herav er 70,8 mill. kr tildelt Nordland fylke i 2025.

Ut over de frie inntektene, har kommunene inntekter som øremerkede tilskudd, gebyrer, brukerbetalinger, eiendomsskatt, momskompensasjon, kraftinntekter og utbytte.

Samlet øker de frie inntektene med 98,2 mill. kr tilsvarende en økning på 5,4 prosent. Økningen er i hovedsak knyttet til økt lønns og prisvekst, samt satsninger og økte demografi-kostnader.

Skatt og inntektsutjevning

Skatteinntektene i Rana anslås til 36 984 kr per innbygger, mens nasjonalt skattenivå anslås til 41 929 kr per innbygger. Dette utgjøre en økning 14,7 prosent fra forventet inntektsnivå i 2024 for Rana, mens forventet økning for landet er på 8,3 prosent. Differansen mellom skatt per innbygger nasjonalt og lokalt, kompenseres delvis gjennom inntektsutjevningen. Samlet anslås skatt og netto inntektsutjevning i Rana til 39 909 kr per innbygger og anslås å utgjøre 95,2 prosent av nasjonalt skattenivå per innbygger etter utjevning.

Dersom Rana hadde vært på samme nivå som landsgjennomsnittet, hadde netto inntekter fra skatt og inntektsutjevning vært ca. 52 mill. kr høyere.

Skatteinntektene forventes å øke med 10,1 prosent, mens inntektsutjevningen anslås å reduseres med 28,2 prosent. Samlet økning anslås til 58,4 mill. kr, en økning på 6,0 prosent.

Rammetilskudd

Innbyggertilskudd

Innbyggertilskuddet blir fordelt med et likt beløp per innbygger som utgjør 31 470 kr i 2025. Totalt gir dette et innbyggertilskudd på 818,6 mill. kr, en økning på 44,6 mill. kr.

Utgiftsutjevning

Utgiftsutjevningen består av en rekke kriterier som omfordeler innbyggertilskuddet mellom kommuner med lavt beregnet utgiftsbehov til kommuner med høyt beregnet utgiftsbehov. Dette skal kompensere for forskjeller i utgiftsbehov som kommunene ikke kan styre selv. Målet er å overføre midler fra lettdrevne kommuner til tungdrevne kommuner.

Rana har færre barn og unge enn landsgjennomsnittet. Samlet trekk gjennom utgiftsutjevningen knyttet til aldersgruppene 0-15 år er på 53,6 mill. kr i 2025, et økt trekk på 2,9 mill. kr.

Tabell 16. *Utgiftsutjevning 2025 - befolkning*

Kriterie	Utgiftsbehovs indeks	+ / - utjevning	Endring fra 2024
	Lands- gjennomsnitt = 1	(1000 kr)	(1000 kr)
0 år	101 %	52	773
1-5 år	88 %	-33 020	-3 442
6-12 år	93 %	-22 021	-1 658
13-15 år	101 %	1 417	1 417
16-22 år	98 %	-734	355
23-24 år	84 %	-1 777	-1 777
25-66 år	98 %	-4 672	-972
67-79 år	113 %	15 865	2 292
80-89 år	124 %	28 234	118
over 90 år	134 %	25 130	2 186
Sum	99,15 %	-15 895	-20 291

Rana har en høyere andel personer i alderen 67 år og over, samtidig øker aldersgruppen mer enn i landet. Samlet tilførsel gjennom utgiftsutjevningen knyttet til aldersgruppene 67 år og over er 69,3 mill. kr i 2025, en økt tilførsel på 4,6 mill. kr.

Rana endrer definisjon fra en tungdrevne kommune til en lettdrevne kommune i 2025 og blir trukket 15,9 mill. kr gjennom utgiftsutjevningen. Dette er 20,3 mill. kr mer enn i 2024, da ble vi tilført 4,4 mill. kr.

Vedlegg 5 viser nærmere detaljer rundt utgiftsutjevningen.

Korreksjonsordning for elever i statlige og private skoler

Trekkordningen for statlige og private skoler medfører at kommuner med elever i statlige og private skoler trekkes 133 100 kroner per elev for de elevene kommunene ikke yter grunnskoletjenester til. Summen av trekk fra kommuner med elever i statlige og private skoler fordeles ut igjen til alle landets

kommuner etter kommunenes andel av beregnet utgiftsbehov.

51 personer i alderen 6-15 år fikk vanlig undervisning ved private skoler i Rana. Dette er fem færre elever enn i fjor og gir et trekk i rammeoverføringen på 6,8 mill. kr.

Samlet tilbakeføring til Rana utgjør 18,4 mill. kr, slik at ordningen med omfordeling knyttet til statlige og private skoler, gir en netto tilførsel på 11,7 mill. kr til Rana i 2025.

Inntektsgarantiordningen

Inntektsgarantiordningen (INGAR) skal skjerme kommunene mot brå nedgang i rammetilskuddet som følge av endringer i kriteriedata, befolkningsnedgang og systemendringer i inntektssystemet.

Endringer ordningen omfatter er strukturelle endringer i inntektssystemet, innlemming av øremerkede tilskudd, endringer i befolknings-tall og kriteriedata, og endringer i regional-politiske tilskudd. Ordningen er utformet slik at ingen kommuner skal ha en vekst i rammetilskuddet fra et år til det neste som er lavere enn 400 kroner under veksten på landsbasis, målt i kroner per innbygger.

Veksten i rammetilskuddet fra 2024 til 2025 er på landsbasis 1 068 kroner per innbygger. Dette innebærer at kommuner som har en vekst i rammetilskuddet som er lavere enn 668 kroner per innbygger, vil bli kompensert opp til denne vekstgrensen.

Rana kommunes vekst i rammetilskuddet fra 2024 til 2025 er 507 kr per innbygger, og kommunen får derfor 161 kroner per innbygger gjennom inntektsgarantiordningen.

Alle kommuner er med på å finansiere inntektsgarantiordningen og blir trukket med et likt beløp per innbygger i innbygger-tilskuddet. For 2025 er trekket på -121 kroner per innbygger.

Særskilt fordeling

Under særskilt fordeling får Rana 23,5 mill. kr. Herav er 4,9 mill. kr til helsestasjon og skole-helsetjeneste. Vi får 5,5 mill. kr i tilbakeføring av halvparten av fordelingsvirkningen som følge av nedvekting av PU-kriteriet. 5,6 mill. kr er knyttet til grunnskoletilskudd, mens 7,4 mill. kr gjelder vekst i frie inntekter fordelt etter inntektsnivå.

Nord-Norge tilskudd

Nord-Norge tilskuddet for Nordland er satt til 2 096 kroner per innbygger for 2025. Dette gir et samlet tilskudd til Rana på 54,5 mill. kr.

Ordinært skjønnstilskudd

Rana får ingen ordinære skjønnsmidler i 2025.

Eiendomsskatt

Taksering av eiendommer

Kommunestyret har i sak 109/22 vedtatt at Rana kommune skal benytte Skatteetatens formuesgrunnlag (boligverdi) for boliger som verdigrunnlag for beregning av eiendomsskatt på boligeiendommer. Videre ble det vedtatt at det skal gjennomføres en konkurranse om anskaffelse av takster for næringseiendom og boliger uten boligverdi.

Ved utskriving av eiendomsskatten for 2025 for boliger uten boligverdi fra Skatteetaten og næringseiendom, blir det benyttet takster som ble vedtatt første gang i 2024.

Boliger og fritidseiendommer

Regjeringen foreslår ingen endringer i statsbudsjettet for 2025 og maksimal skattesats for boliger og fritidsboliger er fire promille. I Rana er satsen to promille. Kommunen kan fritt sette ned skattesatsen, men eiendomsskatten skal minst være en promille. Kommunen kan maksimalt sette opp skattesatsen med en promille per år.

Boliger og fritidseiendommer skal ha en obligatorisk reduksjonsfaktor i eiendomsskattetakstene på minst 30 prosent, uavhengig av hvordan de er taksert.

Kommunen har et bunnfradrag på 300 000 kr som kan videreføres eller endres.

I Rana skrives det ut eiendomsskatt på bolig og fritidseiendom på faste avgrensede områder, helt eller delvis utbygd på byvis, noe som forutsettes videreført i budsjett-opplegget.

Ved utskrivning av eiendomsskatt for boliger i 2025 er skattegrunnlaget formuesgrunnlaget ved fastsetting av formues- og inntektsskatt for inntektsåret 2023.

Vannkraftbeskatning og næringseiendom

Fra og med inntektsåret 2022 er den effektive grunnrenteskattesatsen på vannkraft økt fra 37 prosent til 45 prosent.

Grunnrenteskatten på vannkraft trekkes fra i grunnlaget for eiendomsskatten. Økt grunnrenteskatt vil derfor isolert sett føre til redusert eiendomsskatt til kommunene. Fradraget for grunnrenteskatt ved beregning av eiendomsskattegrunnlaget fastsettes som

et gjennomsnitt over fem år, slik at det vil ta noe tid før hele effekten av økt grunnrenteskatt reflekteres i eiendomsskattegrunnlaget.

Maksimal skattesats etter loven er syv promille, som Rana kommune benytter ved utskrivning av eiendomsskatt på vannkraft-anlegg og næringseiendom.

Inntekter fra eiendomsskatt

I 2025 forventes 121 mill. kr i inntekter fra eiendomsskatt. Økningen på 11 mill. kr er knyttet til nytt verdigrunnlag for utskrivning av eiendomsskatt på næringseiendommer i 2024. Ved ny taksering ble det også taksert næringseiendommer, som tidligere ikke var skattlagt etter lovendringen i 2019.

Økningen skyldes også at det ble budsjettert en estimert økning på eiendomsskatt fra boliger i 2024, da verdigrunnlagene for utskrivning av eiendomsskatt på boliger kommer senere på året.

Brukerbetalinger og salgs- og leieinntekter

Budsjettopplegget forutsetter en oppjustering av betalingssatser i tråd med prisstigningen, for å unngå at budsjettets inntektsside sakker akterut i forhold til utgiftene i tjenestene. Lønns- og prisvekst i kommunal sektor er anslått til 4,1 prosent i 2025.

Det budsjetteres med 76,6 mill. kr i brukerbetalinger i 2025, en økning på 2,9 mill. kr fra 2024. Salgs- og leieinntekter øker med 13,5 mill. kr, fra 308,8 mill. kr til 322,3 mill. kr i 2025 (4,3 prosent). Økningen består i hovedsak av økte gebyrinntekter på selvkostområde vann- og avløp.

Kommunale gebyrer

Renovasjon

Rana kommune har organisert renovasjonsordningen gjennom et interkommunalt selskap, Helgeland avfallsforedling IKS (HAF).

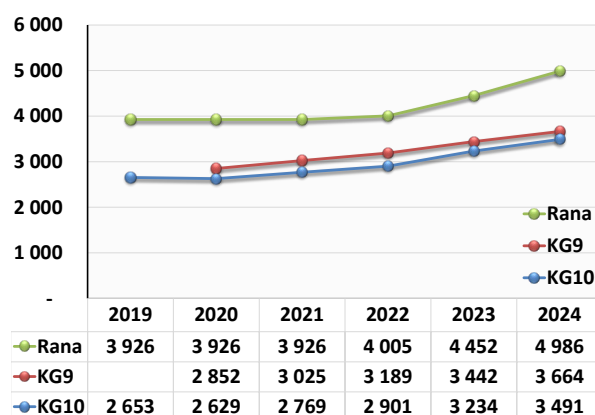

Vedlegg 4.4 viser forslag til gebyrer for husholdningsrenovasjon, fritidsrenovasjon og septikgebyrer for 2025, basert på vedtak i representantskapsmøte i HAF IKS 28.10.2024.

For 2025 foreslås en gebyrøkning for husholdningsrenovasjon på 12,2 prosent. Septikgebyr økes med 6,5 prosent og fritidsrenovasjon med 3,5 prosent.

Tall fra SSB/Kostra viser at Rana kommune har et langt høyere renovasjonsgebyr enn resten av landet og sammenlignbare kommuner i 2024, en trend som har vært gjennom de siste årene. Av grafen under ser vi at Rana kommune har hatt betydelig høyere renovasjonsgebyr enn gjennomsnittet for både KG9 og KG10. I Rana kommune økte renovasjonsgebyret med 534 kroner fra 2023 til 2024, en økning tilsvarende 12 prosent. I samme periode var gjennomsnittlig økning i Kostra-gruppe 9 på 222 kroner, tilsvarende 6,4 prosent.

Figur 10. Renovasjonsgebyr 2019-2024

Deloitte gjennomførte en selskapskontroll av HAF IKS i 2019. Her pekte de på hvordan selvkostsystemets finansieringsprinsipp ikke gir kommunene eller selskapene incentiver til effektiv drift, når kostnadene uansett dekkes av brukerne. Med andre ord vil effektiv drift gi lavere gebyrer, og ineffektiv drift gi høyere gebyrer.

Deloitte anbefalte HAF IKS å gjennomføre en analyse av kostnads- og gebyrnivået i selskapet for å se på handlingsrommet for effektivisering, og om det dermed var mulighet for å redusere prisen på tjenestene.

I representantskapsmøtet 15.03.24 ble det bedt om en analyse av tjenester, kostnadsnivå, selskapsform og organisering, for å kunne iverksette tiltak som gjør at gebyrene kommer på et akseptabelt nivå (på nivå med sammenlignbare kommuner). Denne analysen ble sendt ut sammen med innkallingen til representantskapsmøtet 28.10.24. Her kommer det frem flere tiltak som det anbefales iverksettes. Samtidig anbefales det en analyse utført av en tredjepart for å avdekke eventuelle andre tiltak.

Vann og avløp

Ledningsnett

Kommunen har et stort vedlikeholdsetterslep, spesielt på ledningsnettet. Etterslepet er i 2023 beregnet til ca. 2,0 mrd. kr. Når det bygges nytt ledningsnett, er forventet levetid på anleggene 100 år. Det vil si at man som minimum må fornye 1 prosent av ledningsnettet i året for å holde tritt med forringelsen. Dersom vedlikeholdsetterslepet skal reduseres, må fornyingstakten være større enn 1 prosent per år.

Tabell 17. Fornyningstakt ledningsnett, prosent

	2019	2020	2021	2022	2023
Vann	0,24	0,58	1,1	0,56	0,74
Avløp	0,52	1,38	1,62	1,44	0,57

Tabellen ovenfor viser at investeringsnivået på vannledningsnettet fortsatt er for lavt til å holde tritt med forringelsen av de tekniske anleggene i sektoren. Situasjonen er noe bedre i avløpsnettet. Dette skyldes at teknologi for gravefri rehabilitering er lettere tilgjengelig for avløpsrør.

Kommunen har et mål om å fornye minst 1,2 prosent av vannledningene og 1 prosent av avløpsledningene årlig.

Fornyningstakten er nedfelt i hovedplanene for drikkevann og avløp. En rekke rehabiliteringsprosjekter er planlagt på ledningsnettet for å redusere overvannspåvirkningen, bedre drikkevannskvaliteten, redusere vanntapet og

redusere lekkasje av spillvann til grunnen eller vannmiljøet. I tillegg gir økte klimautfordringer og skjerpede renskrav utfordringer på avløpsnettet som må håndteres.

Anlegg

På drikkevannsområdet er det ledningsnett som har, og vil ha fokus fremover.

For avløpssektoren er det større utfordringer med hensyn til anleggene. Etter kommunens egen gjennomgang av avløpsområdet, ble det avdekket behov for å iverksette tiltak. Mjølan-odden renseanlegg er det største og viktigste prosjektet, og her forventes ferdigstilling i løpet av 2025. Hovedformålet med utvidelsen er håndtering av avløpsvann fra Moskjæran avløpsområde. Moskjæran renseanlegg leverer ikke tilfredsstillende ytelse i henhold til utslippstillatelsen og må fases ut.

I årene framover vil det også komme store investeringsbehov som følge av nytt avløpsdirektiv.

Feie- og tilsynsgebyr

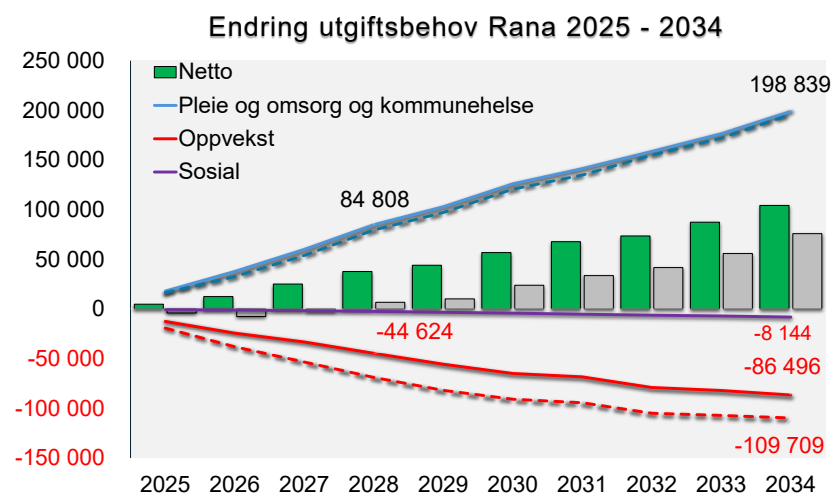
Gebyrene økes med gjennomsnittlig 16 prosent. Differensiering av gebyr justeres etter nye erfaringstall. Se vedlegg 4.2 for feie- og tilsynsgebyrer.

Byggesak, plan og oppmåling

Gebyrene foreslås regulert basert på forventet lønns- og prisstigning med 4,1 prosent for 2025. Det vises til vedlegg 4.3 for unntak og nærmere detaljer.

Inntektssystemet og demografiske endringer

Figur 11. Årlig endring i kommunens utgiftsbehov per tjenesteområde

Tabell 18. Enhetspriser inntektssystemet 2025

Aldersgruppe	Enhetspris
0-åringer	-18 280
1-5 åringer	170 100
6-12 åringer	114 620
13-15 åringer	108 910
16-22 åringer	-16 600
23-24 åringer	-18 840
25-66 åringer	-19 690
67-79 åringer	3 500
80-89 åringer	79 540
90 år og over	307 990

Kommunene finansieres gjennom inntektssystemet som er basert på befolknings-sammensetningen i kommunen.

Figuren over viser hvordan utgiftsbehovet i Rana endres fra 2024 til 2034, basert på egen befolkningsprognose og SSBs middelprognose.

Basert på kommunens prognose, øker utgiftsbehovet innenfor pleie og omsorgssektoren, samt kommunehelse med 84,8 mill. kr i økonomiplanperioden og nærmere 200 mill. kr i hele 10-års perioden.

Det økte utgiftsbehovet innenfor pleie og omsorg skjer uavhengig av hvilken befolkningsprognose som legges til grunn.

Innenfor oppvekstsektoren som omfatter, grunnskole, barnehage og barnevern, reduseres utgiftsbehovet i økonomiplanperioden med 44,6 mill. kr og 86,5 mill. kr i hele perioden. Dersom prognosen fra SSBs slår til, reduseres utgiftsbehovet innenfor oppvekst med nærmere 110 mill. kr mot 2034.

Netto gir dette en økt tilførsel fra staten på 37,7 mill. kr i 2028, og 104 mill. kr i 2034,

dersom demografiendringene fullfinansieres gjennom økning i frie inntekter.

Staten forutsetter at kommunene flytter krone for krone når befolknings-sammensetningen endres. Dette betyr at økt utgiftsbehov innenfor pleie- og omsorgssektoren må finansieres gjennom reduserte utgifter på andre sektorer.

Tabellen ovenfor viser hvordan endringer i de enkelte aldersgruppene slår inn gjennom inntektssystemet. Dersom Rana får ti flere innbyggere i alderen 90 år og over, gir dette en økt overføring til kommunen på 3,1 mill. kr. Til sammenligning var brutto driftsutgifter til en institusjonsplass i 2023 1,6 mill. kr.

Inntektssystemet er lagt opp slik at staten overfører mest midler til kommunen for innbyggere som skal motta ulike tilbud fra kommunen. Dette er knyttet til grunnskole, barnehage og pleie og omsorgstjenester. Øvrige aldersgrupper gir trekk eller lav tilførsel, da aldersgruppene i mindre grad etterspør kommunale tjenester.

Rana kommunes budsjettopplegg 2025-2028

Rana kommune leverte et solid regnskapsresultat for 2023 på tross av utbetaling av 450 mill. kr til Avinor og hadde ved inngangen til 2024 fortsatt en robust kommuneøkonomi.

Dette viser at kunnskapsbasert, langsiktig og bærekraftig økonomistyring har gitt gode resultater.

I 2024 har vi kjøpt aksjer for 476 mill. kr til Mo i Rana dypvannskai AS, finansiert av fondsmidler. I tillegg var drifta i ubalanse tidlig på året. Iverksatte tiltak har fått god effekt, og det er forventet balanse samlet sett i 2024.

I vedtatt budsjett for 2024 og gjennom budsjettreguleringer, er det tatt grep for reetablering av kommunaløkonomisk bærekraft. Netto driftsresultat er økt og disposisjonsfondet styrkes, i henhold til kommunens handlingsregler for økonomisk bærekraft.

Rana kommune har god kontroll på drifta og leverer gode tjenester til innbyggerne. Samtidig har vi klart å tilpasse tjenestene til endret demografi og rammebetingelser, men nå ligger store utfordringer foran oss.

Fremover må vi fortsette å tilpasse tjenestene våre til demografiske endringer, spesielt for å møte den kraftige veksten i eldre. Samtidig blir vi vesentlig færre yrkesaktive, som vil øke rekrutteringsfordringene ytterligere. Nedgangen i antall barn og unge fortsetter og gjør at vi må gjøre nødvendige strukturgrep.

Digitaliseringssenter

Strukturgapene som kommunedirektøren foreslår, er ikke nok til dekke omstillingskravet på 60 mill. kr. Det må derfor jobbes videre med å se på andre måter å løse omstillingskravet på. Vi må ta i bruk kunstig intelligens og digitalisere det som kan digitaliseres. Derfor foreslår kommunedirektøren at det etableres et digitaliseringssenter i egen organisasjon.

Digitalisering og teknologi er sentrale virkemidler for å møte fremtidens utfordringer knyttet til effektivisering og rekruttering.

Rana Kommune blir stadig mer digitalisert med automatiserte løsninger og nye fagsystemer med behov for oppdaterte data. Samtidig ser kommunen utfordringer med ressurser og strengere krav til vår virksomhet. Dette gir et stadig økende behov for bedre styring og kontroll, kombinert med mer effektiv bruk av ressurser.

Rana Kommune ønsker derfor å ta i bruk all kjent teknologi som bidrar til effektivisering og bedre tjenester. Sensorteknologi, robotisering, dronetjenester og bruk av kunstig intelligens er områder som berører oss alle.

Digitaliseringen skal bidra til fremtidsrettede og effektive tjenester, og skal også bidra til å øke attraktiviteten, bolyst og et positivt samfunn, samtidig som personvernet ivaretas.

Digitaliseringssenteret er et prosjekt som skal gå over fire år og vil senest ved prosjektavslutning eller tidligere bli omsatt til en permanent del av linjeorganisasjon. Prosjektfase 1 i 2025 vil være en konseptfase.

Prosjektkostnader, finansiering og gevinstrealisering (tall i hele tusen):

	2025	2026	2027	2028	Totalt
Utgifter	2 300	2 300	2 300	2 300	9 200
Fondsbruk	-2 300	-2 300	-2 300	-2 300	-9 200
Gevinster	0	-4 000	-11 000	-16 000	-31 000
Netto	0	-4 000	-11 000	-16 000	-31 000

Prosjektet foreslås finansiert ved bruk av innovasjonsfond. Deler av gevinstrealiseringen vil være en del av generelt nedtrekkskrav på 60 mill. I løpet av konseptfasen vil en kunne svare på hvor mye av dette som kan komme i tillegg. Gevinstrealiseringen kan knyttes til 0-visjon skjema, bruk av KI teknologi og reduserte årsverk som ikke erstattes på grunn av teknologibruk.

Økt gjeldsgrad og mindre handlingsrom

Kommunedirektøren har de siste to årene anbefalt en investeringsramme på rundt 1,0 mrd. kr. I kommende økonomiplanperiode legges det opp til 2,0 mrd. kr i investeringer. Bare innenfor helse og mestring er behovet på 1,0 mrd. kr.

Selv om avdragene er økt og det er lagt opp til egenkapital fra drift, må deler lånefinansieres. Gjeldsgraden og kapitalkostnadene øker fremover. Forventet lavere innlånsrente, bidrar positivt, men medfører også lavere innskuddsrente. I 2028 skal nytt sykehjem, bo-, dag- og aktivitetssenter stå klart. Dette

krever også økte driftsutgifter ut over demografitilførsel til sektorene.

Ved inngangen til 2025, har vi et disposisjonsfond i tråd med handlingsregelen, men deler av tilskuddet til Avinor må finansieres av fondet. Tilskuddet til Avinor medfører også at det legges opp til et negativt netto driftsresultat i 2025.

Videre i perioden viser prognosene at samtlige av kommunens handlingsregler vil være i ubalanse i 2028. Netto driftsresultat vil bli lavere enn 3,0 prosent, gjeldsgraden fortsetter å øke, mens disposisjonsfondet reduseres.

Hovedtall i det økonomiske opplegget

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Endring 2024-2025	Budsjett 2028	Endring 2024-2028
Sum driftsinntekter	-2 614 946	-2 751 020	-136 074	-2 787 627	-172 681
Sum driftsutgifter	2 662 424	2 690 408	27 984	2 655 043	-7 381
Brutto driftsresultat	47 478	-60 612	-108 090	-132 584	-180 062
Netto finans	174 386	208 231	33 845	231 286	56 900
Motpost avskrivninger	-123 761	-139 718	-15 957	-174 703	-50 942
Netto driftsresultat	98 103	7 901	-90 202	-76 001	-174 104
Overføring til investering	61 882	67 616	5 734	96 450	34 568
Bruk og avsetninger bundne fond	-338	-12 852	-12 514	9 856	10 194
Avsetninger til disposisjonsfond	26 895	2 335	-24 560	6 395	-20 500
Bruk av disposisjonsfond	-186 542	-65 000	121 542	-36 700	149 842
Sum disp. eller dekning av netto driftsresultat	-98 103	-7 901	90 202	76 001	174 104
Sum avdrag og egenkapital fra drift	181 282	197 016	15 734	235 850	54 568
Netto avsetninger og bruk av disposisjonsfond	-159 647	-62 665	96 982	-30 305	129 342
Netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter	-3,8 %	-0,3 %	3,5 %	2,7 %	3,0 %
Brutto driftsresultat i prosent av driftsinntekter	-1,8 %	2,2 %	4,0 %	4,8 %	2,6 %

Hovedtall årsbudsjett 2025

Driftsinntekter

Det vises til vedlegg 3 - økonomisk oversikt etter art drift for detaljert oversikt.

Veksten i driftsinntektene er i hovedsak relatert til økt rammetilskudd og økt inntekts- og formuesskatt som øker med 99 mill. kr.

Økning i driftsinntektene skal dekke opp for økt utgiftsbehov knyttet til demografi, nye brukere, statlige og kommunale satsinger, kommunestyrevedtak, økte kapitalkostnader, økt egenfinansiering av investeringer, samt styrking av kommunens handlingsrom, i tillegg til lønns- og prisstigning.

Endring driftsinntekter

Økte inntekter fra eiendomsskatt er knyttet til økte inntekter fra boliger og fritids-eiendommer grunnet overgang til ny takstperiode og nytt verdigrunnlag.

Økning i andre overføringer og tilskudd fra staten er i all hovedsak relatert til økt integreringstilskudd, på grunn av økt bosetting av flyktninger.

Brukerbetalinger øker, men samtidig utligner redusert foreldrebetaling innenfor barnehage og SFO i stor grad økning i brukerbetaling innen helse og mestring.

Økte salgs- og leieinntekter er knyttet til indeksregulering og økte kommunale gebyrer.

Totalt forventes en økning i driftsinntektene på 5,2 prosent, som er noe høyere enn forventet lønns- og prisvekst på 4,1 prosent.

Driftsutgifter

Økte lønnsutgiftene er knyttet til årets lønnsoppgjør, samt forventet årslønnsvekst fra 2024-2025 og er på 5,5 prosent totalt.

Økte sosiale utgifter er har sammenheng med økte lønnsutgifter, men skyldes også økte pensjonssatser.

Kjøp av varer og tjenester øker med 4,1 prosent og er i samsvar med økt lønns og prisvekst.

Overføringer og tilskudd til andre reduseres med og er knyttet til at tilskuddet til Mo i Rana dypvannskai tas ut. Dette ble opprinnelig lagt inn fordelt på tre år, men ble utbetalt fullt ut i 2024.

Økte avskrivninger er knyttet til høyere investeringsutgifter og aktivering av nye bygg- og anlegg i balansen.

Samlet øker driftsutgiftene med 28,0 mill. kr.

Finansinntekter og finansutgifter

Renteinntektene reduseres som følge av lavere likviditet og forventet lavere rente på innskudd.

Det er lagt opp til økt utbytte på 5 mill. kr.

Renteutgiftene reduseres, som følge av forventet lavere innlånsrente i 2025.

Avdrag på lån øker og er knyttet til høyere låneopptak, samt økonomisk innretning for å begrense økningen i gjeldsgraden.

Disponering av netto driftsresultat

Overføringer til investeringsregnskapet økes med som følge av høyt investeringsnivå, samt for å øke egenfinansieringen av investeringene.

Bruk av bundne fond øker og er i hovedsak knyttet til at 20 mill. kr av tilskuddet til Avinor

knyttet til rullebaneforelengelse, foreslås finansiert av næringsfondet. Innenfor selvkostområdene øker avsetningene, som følge av negative og lave selvkostfond.

Avsetninger til disposisjonsfond må reduseres, for å balansere det økonomiske opplegget. I henhold til handlingsregelen for økonomisk bærekraft, burde avsetningen vært høyere for å tilføre midler til disposisjonsfondet, for å øke handlingsrommet, samt øke bufferen for uforutsette hendelser.

Kommunedirektøren foreslår bruk av 65 mill. kr av disposisjonsfondet i 2025. Dette er knyttet til følgende tiltak:

- Rullebaneforlengelse (Avinor): 48,5 mill. kr
- Bruk av vedlikeholdsfond: 10 mill. kr
- Bruk av innovasjonsfond: 5,0 mill. kr
- Bruk av klimafond: 1,5 mill. kr

Investeringer

Brutto investeringsutgifter i planperioden utgjør 1 991,6 mill. kr. Netto investeringsutgifter etter inntektsført moms-kompensasjon, tilskudd og øvrige inntekter beløper seg til 1 472,2 mill. kr.

Forslaget til investeringer i økonomiplanperioden forutsetter bruk av kommunens fondsmidler med 101 mill. kr, overføring fra drift med 345,5 mill. kr og bruk av lån med 1 045,7 mill. kr. Av dette utgjør lån til selvfinansierende prosjekter 453 mill. kr. Dette fordeler seg med 389 mill. kr til prosjekter innen vann og avløp og 64 mill. kr til omsorgsboliger og bofellesskap.

Det budsjetteres med inntekter fra salg av kommunal eiendom 40 mill. kr, investerings-tilskudd Husbanken med 160 mill. kr og tilskudd til trafikksikkerhetstiltak med 9,6 mill. kr.

Nye låneopptak som belaster driftsbudsjettet fullt ut med renter og avdrag i perioden utgjør 592,7 mill. kr.

Forslag til budsjett for 2025 omfatter brutto investeringer på 478,2 mill. kr. Netto investeringer etter inntektsført moms-kompensasjon er på 415,2 mill. kr.

Investeringsbudsjett for 2025 finansieres ved bruk av bruk av lån med 335,1 mill. kr. Låneopptaket er fordelt med 149 mill. kr til selvfinansierende prosjekter, der hele beløpet gjelder VA, og 186,1 mill. kr i ordinære lån. Finansiering ved overføring fra drift er 67,6 mill. kr.

De finansielle konsekvensene av forslaget til investeringer i perioden, med opptak av lån og utvikling i kommunens likviditet/fondsmidler er omhandlet i kapitlet finans.

Tabell 19. Finansiering av investeringer

Finansiering	Totalt 2025-2028	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Økplan 2026	Økplan 2027	Økplan 2028
Investeringer i varige driftsmidler	1 940 200	337 600	468 600	616 100	632 750	222 750
Tilskudd til andres investeringer	27 000	2 450	3 750	3 750	3 750	15 750
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	24 400	5 800	5 800	5 800	6 400	6 400
Sum investeringsutgifter	1 991 600	345 850	478 150	625 650	642 900	244 900
Kompensasjon for merverdiavgift	-289 840	-37 320	-63 020	-104 720	-96 050	-26 050
Salg av anleggsmidler og tomter	-60 100	-25 137	-30 100	-10 000	-10 000	-10 000
Herav salg av varige driftsmidler	-40 000	-2 400	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
Herav salg av tomter - Mo i Rana lufthavn	-20 100		-20 100			
Tilskudd trafikkssikkerhet/Husbanken	-169 600	-2 400	-2 400	-2 400	-52 400	-112 400
Herav tilskudd trafikkssikkerhet	-9 600	-2 400	-2 400	-2 400	-2 400	-2 400
Herav tilskudd fra Husbanken	-160 000		0	0	-50 000	-110 000
Bruk av lån	-1 045 671	-218 198	-335 114	-341 867	-368 690	0
Herav selvfinansierende vann- og avløpslån	-389 000		-149 000	-90 000	-150 000	
Herav øvrige selvfinansierende lån	-64 000		0	-32 000	-32 000	0
Herav ordinære lån	-592 671		-186 114	-219 867	-186 690	0
Overføring fra drift	-345 489	-58 632	-67 616	-91 663	-89 760	-96 450
Bruk og avsetning til ubundne investeringsfond	-80 900	-6 563	20 100	-75 000	-26 000	0
Finansiering	-1 991 600	-345 850	-478 150	-625 650	-642 900	-244 900

Tabell 20. Selvfinansierende investeringer og investeringer finansiert av fond/egenkapital

Prosjekter - Brutto utgifter før mva. komp.	Totalt 2025-2028	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Økplan 2026	Økplan 2027	Økplan 2028
Trafikkssikkerhetstiltak (årlig ramme)	15 000	3 750	3 750	3 750	3 750	3 750
Kjøp av tomtegrunn inkl. næring (årlig ramme)	10 000	2 500	2 500	2 500	2 500	2 500
Egenkapitalinnskudd pensjonsordning (årlig ramme)	24 400	5 800	5 800	5 800	6 400	6 400
Investeringsprosjekter finansiert av fond/egenkapital	49 400	12 050	12 050	12 050	12 650	12 650
Hovedplan vannforsyning (årlig ramme)	188 000	40 000	49 000	47 000	46 000	46 000
Hovedplan avløp (årlig ramme)	186 000	40 000	48 000	47 000	46 000	45 000
Vann og avløp - Mjølån renseanlegg	59 000	59 000	59 000	-	-	-
Vann og avløp fra Brennåsen til ny flyplass	60 000	-	-	-	60 000	-
Selvfinansierende prosjekter - vann og avløp	493 000	139 000	156 000	94 000	152 000	91 000
Botilbud eldre og bofelleskap (PHST)	-	12 500	-	-	-	-
Botilbud MTA: Tiltakspakke miljøterapi	40 000	-	-	20 000	20 000	-
Botilbud psykisk helse og rus	40 000	-	-	20 000	20 000	-
Øvrige selvfinansierende investeringsprosjekter	80 000	12 500	-	40 000	40 000	-

Tabell 21. Investeringer finansiert av lån

Prosjekter - Brutto utgifter før mva. kompensasjon	Totalt 2025-2028	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Økplan 2026	Økplan 2027	Økplan 2028
Skole/barnehage - oppgradering/nybygg						
Fremtidens oppvekst struktur	150 000	-	75 000	75 000	-	-
VAV- spjeld Mo Ungdomsskole	2 000	-	-	2 000	-	-
Investeringer omsorg, helse og sosial						
Digitalisering - velferdsteknologi	3 700	2 000	2 850	850	-	-
Nye vinduer Gruben sykehjem	4 500	-	4 500	-	-	-
Gruben sykehjem ventilasjon/varme	7 500	-	-	2 500	5 000	-
Konsept for nytt sykehjem, bo-, dag- og aktivitetssenter	900 000	-	50 000	350 000	400 000	100 000
Infrastrukturinvesteringer						
Kommunale veier (årlig ramme)	20 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Ny bil fietjenesten	650	650	-	-	-	-
Reinvestering bilpark	8 000	-	2 000	2 000	2 000	2 000
Nettverksprosjekt - videreføring	5 000	8 000	2 500	2 500	-	-
Ladestruktur kommunale parkeringsplasser	6 000	-	3 000	3 000	-	-
Insourcing - innkjøp matriell-utvikling av drift egenregi	17 000	2 000	3 000	4 000	5 000	5 000
Ny brannbil	6 500	6 500	-	-	-	-
Forbered elektrifisering Mjølan	1 000	1 000	-	-	-	-
Tiltak kunstgressbaner: Gruben eller Selfors	4 000	3 000	4 000	-	-	-
Oppgradering Sjøfronten og avslutning Sør og Nord	12 000	3 000	6 000	2 000	2 000	2 000
Gjennomføring av andel av ny kommunedelplan byutvikling	20 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Effektivering tjenestestrategi (sourcing mv.)	500	5 000	500	-	-	-
Dokumentsenterprosjektet	1 700	1 700	-	-	-	-
Oppgradering gartneri	1 000	-	1 000	-	-	-
Separering overvann/spillvann og ulovlige avløp	7 000	-	6 000	1 000	-	-
Snøsmelteanlegg gågata (varmesentral)	2 000	-	2 000	-	-	-
Avløp Stenneset	1 000	1 000	-	-	-	-
Digitalisering						
Etablering av dronetjeneste, digitaliseringsprosess	2 000	-	1 000	1 000	-	-
Rengjøringsroboter, digitaliseringsprosess	3 000	-	1 000	1 000	500	500
Øvrige kommunale bygg						
Moheia bad - renovering/oppgradering	38 000	65 000	38 000	-	-	-
Brannstasjonen: Oppgradering skitten/ren sone	10 000	-	10 000	-	-	-
Driftsentral Mjølan: Oppgradering skitten/ren sone	6 000	1 000	6 000	-	-	-
Kritiske inv. i el/lys/brann/energi/sikkerhet	14 000	-	7 000	4 000	2 000	1 000
LED: gatelys	9 000	-	3 000	3 000	3 000	-
Foyerboliger	5 000	30 000	5 000	-	-	-
Bygging av kjølerom og krematorium	57 000	30 000	50 000	7 000	-	-
Øvrige investeringer						
Kommunedirektørens småinvesteringer (årlig ramme)	20 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Ny bibliotekbuss	6 000	5 000	6 000	-	-	-
Ferdigstillelse ungdomsklubb Gruben	2 000	-	2 000	-	-	-
Rana Kirkelig Fellesråd - investeringsbehov	27 000	2 450	3 750	3 750	3 750	15 750 ¹
Lånefinansierte prosjekter - før fratrekk av mva	1 380 050	182 300	310 100	479 600	438 250	141 250

Skole/barnehage - oppgradering/nybygg

Fremtidens oppvekststruktur

Det er satt av totalt 150 mill. kr inneværende budsjettperiode til investeringer i ny oppvekststruktur. Kommunedirektørens forslag legges frem i egen høringssak og endelig vedtak fattes av kommunestyret våren 2025. Dette vedtaket definerer hvilke investeringer som skal tas innenfor disse rammene.

VAV – Spjeld Mo ungdomsskole

Spjeld for styring av luft har passert teknisk levetid. Dette medfører store driftsproblemer og må byttes og det foreslås en bevilgning på 2 mill. kr i 2026.

Investeringer helse og mestring

Botilbud MTA – Tiltakspakke miljøterapi

Det legges opp til gjennomføring av en analyse og utarbeidelse av delstrategi for bygg og

bolig på MTA-området i 2025. Målet er å legge til rette for at også denne brukergruppen kan eie sin egen bolig, samt redusere bygg og skape mulighet for å avvikle bygg som er i dårlig forfatning. Det er i økonomiplan lagt opp til 20 mill. kr i 2026 og 20 mill. kr 2027 for å følge opp en slik strategi.

Botilbud - Psykisk helse og rus

I tiltakspakke for boligstrategi legges det opp til en ny og oppdatert beskrivelse av mulig løsning for 4-6 boliger i Langneset, og 6-8 boliger på Normohøgda. En slik oppdatert beskrivelse skal erstatte prosjektbeskrivelsen som tidligere har vært ute på anbud og funnet for dyrt. Det er i økonomiplan lagt opp til at det settes av 20 mill. kr i 2026 og 20 mill. kr i 2027 for å eventuelt kunne bygge ut fra oppdatert plan.

Digitalisering - Velferdsteknologi

Kommunestyret avsatte i KST-sak 147/2023 en ramme på 4 mill. kr til investeringer i digitalisering og velferdsteknologi i 2024 og 2025. Dette for å iverksette moderne løsninger, frigjøre ressurser og samtidig redusere kostnader. I 2024 er midlene brukt blant annet til å digitale tilsyn i hele Selfors sykehjem og på forsterkede poster på Ytteren sykehjem. Det foreslås en videre bevilgning på 2 mill. kr til prosjektet i 2025.

Gruben sykehjem – nye vinduer

Vinduer fra byggeår er utette, har store funksjonsfeil og må derfor skiftes. Det foreslås en bevilgning på 2,5 mill. kr i 2026 og 5 mill. kr i 2027.

Gruben sykehjem - ventilasjon/varme

Det foreslås en bevilgning på 4,5 mill. kr i 2025 for å bytte ventilasjonsanlegget på Gruben sykehjem som har passert levetid med 10 år, og er lite energieffektivt.

Konsept for nytt sykehjem, bo, dag- og aktivitetssenter eldre

I perspektivanalysen og gjeldende økonomiplan framgår det at behovet for bygging av

fremtidig struktur for sykehjemsplasser, bo- og aktivitetstilbud som følge av utviklingen i befolkningssammensetningen, må sees i en større sammenheng. Dette blant annet som følge av anbefalingene i rapporten fra Agenda Kaupang. I gjeldende økonomiplan ble det vedtatt en totalramme for nye botilbud på 250 mill. kr i årene 2024 til 2026.

Illustrasjon: LOCAL

I forslaget til budsjett og økonomiplan for kommende planperiode foreslås rammen økt med 650 mill. kr for nytt sykehjem, bosenter, dag- og aktivitetssenter til totalt 900 mill. kr. Inkludert i dette foreslås det at det i 2025 bevilges 50 mill. kr til forprosjekt og prosjektering for utbygging på Ytteren, samt oppstart av noe grunnarbeid.

Forslag til konsept for nytt sykehjem, bosenter og aktivitetstilbud til eldre legges fram for kommunestyret i egen sak, med forslag til oppdatert totalramme.

Infrastrukturinvesteringer

Trafikksikkerhetstiltak

Årlig ramme på 3,75 mill. kr foreslås videreført i perioden. Nordland fylkeskommune gir tilskudd på 80 prosent av prosjektkostnaden eks. mva. og ved å bevilge foreslått ramme oppnås maksimalt tilskudd. Ny trafikk-sikkerhetsplan som grunnlag for å oppnå støtte fra Nordland Fylkeskommune legges frem for politisk behandling i november 2024.

Kjøp av tomtegrunn inkludert næring

Årlig ramme til grunnerverv økes med 1 mill. kr til 2,5 mill. kr per år i planperioden og finansieres ved bruk av tomtefond. Det er behov for å ha en ramme for å utnytte muligheter for innløsning av festetomter, som på sikt er lønnsomme for kommunen.

Kommunale veier

Årlig ramme på 5 mill. kr til kommunale veier foreslås videreført. Rammen skal brukes til utstyrsfornying og investering i kommunale veier, bruer og kulverter.

Reinvestering bilpark

Fra og med 1. juli 2024 vil bindingstiden for fradragsført inngående merverdiavgift på personkjøretøy utvides fra fire til åtte år. Dette er en betydelig endring som vil påvirke spesielt de som opererer innen bilutleie, leasing og persontransport. Fro kommunen vil endringen medføre økte leasingkostnader.

Kommunedirektøren foreslår en årlig ramme på 2 mill. kr til reinvesteringer i bilparken.

Nettverksprosjektet

For å kunne satse videre på digitalisering og velferds-teknologi er robuste og sikre datanett en forutsetning. Satsingen på nettverksprosjektet foreslås derfor videreført i kommende planperiode med en bevilgning på 5 mill. kr fordelt på 2025 og 2026.

Ladestruktur kommunale parkeringsplasser

Det foreligger nå krav om at 6 prosent av alle offentlige parkeringsplasser skal ha mulighet for lading. Dermed foreslås det 3 mill. kr til ladestruktur på kommunale parkeringsplasser i 2025 og 3 mill. kr i 2026.

Insourcing - innkjøp materiell - utvikling av drift egenregi

En stor mulighet for å senke driftskostnadene ligger i uttak av synergier mellom sektorer og økt egenregi. Innkjøpskostnader øker mer enn reduksjon av kostnader ved eget personell. For å styrke muligheten for å redusere

etterslep og øke graden av drift i egenregi, er det foreslått investeringer materiell for økt egenregi til 3 mill. kr i 2025.

Kunstgressbaner Gruben og Selfors

Det foreligger løsninger som forventes å kunne godkjennes som permanente løsninger til problematikk rundt granulat på kunstgressbaner. Budsjettposten for prosjektet ble tidligere redusert og det er usikkert om bevilgningen vil være stor nok.

Vedtatt bevilgning for 2024 ble ikke benyttet da dette ville ha ført til midlertidige løsninger. Det foreslås derfor at bevilgning for 2024 og 2025 slås sammen og 4 mill. kr flyttes til 2025 for å starte arbeidet med permanente løsninger på Selfors og Gruben.

Oppgradering Sjøfronten og avslutning sør og nord

Arbeid ved Momentparken og sjøfronten

Sjøfronten er kåret til den plassen i kommunen folk trives mest, men er ikke ferdigstilt i øst og vest. I 2024 ble det bevilget 2,4 mill. kr, for å være med på offentlig/privat samarbeid. Sjøfronten får en fin avrundning gjennom Momentparken. Rana Kommune bidro i et spleiselag for å få parken til 8,5 mill. kr realisert

Det er pågående planer for å få ferdigstilt Sjøfronten i vest rundt K2. På grunn av utbyggingsavtaler og rekkefølgebestemmelser må denne også ferdigstilles. Det foreslås bevilget 4 mill. kr til prosjektet. Eksisterende deler av Sjøfronten har tekniske utfordringer, som slitasje på steinfylling ut mot havet. Det kan være en risiko for at sjøen graver seg inn

mot bebyggelsen, og det foreslås en årlig ramme på 2 mill. kr i planperioden til vedlikehold og oppgradering av Sjøfronten. Samlet bevilgning i perioden inkludert avslutning i sør og nord, utgjør 12 mill. kr.

Gjennomføring av andel av ny kommunedelplan byutvikling

En delplan som allerede er godt mottatt, er strategi for utvikling av byrom. Denne planen vil danne grunnlag for både utvikling av byrom og er en forutsetning for å endre regime knyttet til krav om utenomhusareal.

Florian Kindl på rådhusplassen i det midlertidige byrommet som fant sted sommeren 2024.

Det er bevilget 5 mill. kr til prosjektet i 2024 for Rana Kommunes andel i utvikling av byrom. Det har vært forutsatt at gårdeiere og øvrig næringsliv skal bidra i spleiselag for iverksettelse av prosjekt.

Iverksetting av prosjektet kan bidra til å utvikle byen vår til en mer attraktiv by. Det foreslås derfor at restbevilgning fra 2024 overføres til 2025, og at det i tillegg bevilges 5 mill. kr som tidligere foreslått i økonomiplanperioden.

Effektivering tjenestestrategi (sourcing mv.)

Prosjekt for IKT- og sourcingsstrategi ble startet i 2024 og vil videreføres som vedtatt med 0,5 mill. kr i 2025.

Oppgradering gartneri

Det kommunale gartneriet tilfredsstiller ikke dagens krav, og en større investering kan være påkrevd. En slik oppgradering vil koste 8

mill. kr og utsettes. Det foreslås imidlertid en bevilgning på 1 mill. kr til høyst nødvendig vedlikehold, for å opprettholde forsvarlig drift.

Separering overvann/spillvann og ulovlige avløp

Rana kommune må på lik linje med private eiendommer ivareta lovverk ift. separering av overvann/spillvann og avløp. Det vil løpende dukke opp krav om separering i forbindelse med gjennomføring av VA-prosjekt. I tillegg er det avdekket ulovlige avløp fra kommunal eiendom. Det er avsatt 6 mill. kr i 2025 for å rydde opp i disse forholdene.

Snøsmelteanlegg gågata (varmesentral)

Teknisk levetid på ventiler og styring er passert og utstyr kan ikke repareres ved feil eller havari. Det er avsatt 2 mill. kr i 2025 for utskifting av varmesentral.

Digitalisering

Etablering av dronetjeneste

Det er planlagt opprettelse av et prosjekt knyttet til digitalisering finansiert over innovasjonsfondet i prosjektfasen. Prosjektet vil kunne få betydning for fremtidig organisering. Det er sannsynliggjort over 30 mill. kr i besparelser i planperioden. Prosjektet inkluderer ikke investeringer i teknologi som ledd i digitaliseringen. Sensorer/IoT, droner, roboter og bruk av KI er viktige drivere i prosessen mot større grad av digitalisering. Innenfor flere områder finnes det tilgjengelig teknologi som kan tas i bruk umiddelbart og gi gevinstrealisering.

Rana Kommune har ingen dronetjeneste. Digitaliseringscenteret kan være mottaker av data fra denne. Droner og tilhørende databehandlingsverktøy kan brukes i produksjon av tematiske og topografiske geodata i 3 dimensjoner. Droner kan også tas i bruk for tilsyn og vedlikehold av tekniske anlegg, der det er vanskelig eller ineffektivt å gjøre bruk av konvensjonell teknologi på grunn av manglende infrastruktur som strøm,

kommunikasjon, tilkomst og lignende. Formålet er å redusere ressursbehovet for tilsynsbasert drift, og mer bruk av ressursene til feilretting og preventivt vedlikehold.

Det foreslås bevilgning på 1 mill. kr i 2025, og 1 mill. kr i 2026.

Rengjøringsroboter

Bruk av rengjøringsroboter er en lett tilgjengelig ressurs i forhold til å effektivisere renhold. Samtidig vil dette kunne redusere sykefravær, skape større fleksibilitet i drift og mindre behov for vikarer.

Det foreslås en bevilgning på 1 mill. kr i 2025 og samlet 3 mill. kr i økonomiplanperioden.

Øvrige kommunale bygg

Rana kommune har flere eldre bygg med en standard som ikke tilfredsstillers dagens miljøkrav. De største er rådhuset, kino/samfunnssal og brannstasjon. I gjeldende planperiode prioriteres ikke større rehabiliteringer eller nybygg. Slike investeringer utsettes til etter planperioden.

Moheia bad – renovering/oppgradering

Prosjektet er kommet til et punkt hvor det meste av rivingsarbeidet er utført og oppbyggingsarbeidet er godt i gang. Det er fortsatt knyttet usikkerhet til endelig sluttkostnad. Revidert anslag er 147 mill. kr. Det foreslås en bevilgning på 38 mill. kr til ferdigstilling av Moheia bad i 2025.

Brannstasjonen: Oppgradering skitten/rensone

Tiltak på brannstasjon er midlertidige i påvente av en langsiktig løsning med oppgradering eller nybygg. Det foreligger en del behov som foreslås prioritert i 2025. Utfordringer med ren og skitten sone både i tilknytning til brannstasjon og anlegg på Mjølan må løses i 2025. Det foreslås 10 mill. kr i tiltak på brannstasjon gjennom tilbygg.

Driftsentral Mjølan: Oppgradering skitten/rensone

Tiltak for Mjølan driftssentral vil inngå i en langsiktig og permanent løsning for samling av driftsorganisasjon i bydrift og byggdrift på Mjølan. Det foreslås en bevilgning på 6 mill. kr.

Kritiske investeringer i el, lys, brann, energi og sikkerhet

Større investeringer i rådhus, samfunnshus/kino og brannstasjon utsettes. Det er imidlertid behov for bevilgninger til måltiltak, hovedsakelig knyttet til el-, brann-, ventilasjon- og sikkerhetstiltak.

Samfunnshuset/kinoen i Rana.

Investeringene er knyttet til anlegg hvor det ikke kan kjøpes deler lengre. Dersom anleggene havarer, må de stenges. Investeringene er knyttet til blant annet el- og brannanlegg i samfunnshus/kino med mer. Det foreslås en bevilgning på 7 mill. kr i 2025 og 4 mill. kr i 2026.

LED: gatelys

Det er bevilget 3 mill. kr for utskifting av gatelys i 2024 i en langsiktig plan for tilsvarende bevilgning i fire år. Det foreslås at bevilgninger videreføres med 3 mill. kr for 2025, 2026 og 2027.

Foyerboliger

Bygging av Foyerboliger i SFO-lokalene til Båsmo barneskole gjennomføres i 2024 med ferdigstilling i 1. kvartal 2025. Det foreslås at restbevilgning på 5 mill. kr overføres til 2025.

Bygging av nytt kjølerom og etablering av krematorium

På grunn av høringsrunder med nabo-kommuner og godkjenning fra departement, har ikke prosjektet hatt planlagt fremdrift. Prosjektet har en ramme på 62 mill. kr og det vil påløpe ca. 5 mill. kr i 2024. Rest vil påløpe med 50 mill. kr i 2025 og 7 mill. kr i 2026. Prosjektet forventes ferdigstilt 1. kvartal 2026. Bevilgningen foreslås forskjøvet.

Mo kirke.

Øvrige investeringer

Kommunedirektørens småinvesteringer

(Tidligere omtalt som *Investering i driftsmidler og inventar over 1 mill. kr*)

Det foreslås at årlig ramme på 5 mill. kr til finansiering av mindre investeringer (1 mill. kr eller mer) videreføres. Fordelingen av bevilgningen prioriteres av kommunedirektøren.

Ny bibliotekbuss

Det foreslås 6 mill. kr til ny bibliotekbuss i investeringsbudsjettet for 2025.

Ferdigstillelse ungdomsklubb Gruben

Gruben Ungdomsklubb har ikke vært mulig å ferdigstille innenfor de rammene som er bevilget tidligere. Ungdomsklubben står nå delvis ferdig og kan ikke tas i bruk. Det foreslås en bevilgning på 2 mill. kr for ferdigstillelse.

Investeringstilskudd Rana kirkelige fellesråd

Det foreslås et investeringstilskudd til Kirkelig fellesråd på totalt 27 mill. kr i planperioden, herav 3,75 mill. kr i 2025.

Investeringer vann og avløp

Planer for utbedring av vann- og avløps-systemet i kommunen er fulgt opp med årlige bevilgninger i perioden. Samlet ramme foreslås til 479 mill. kr. Investeringer i renseanlegget på Mjølan og vannforsyning fra Brennåsen til ny flyplass, er de største enkeltprosjektene i perioden.

Finans

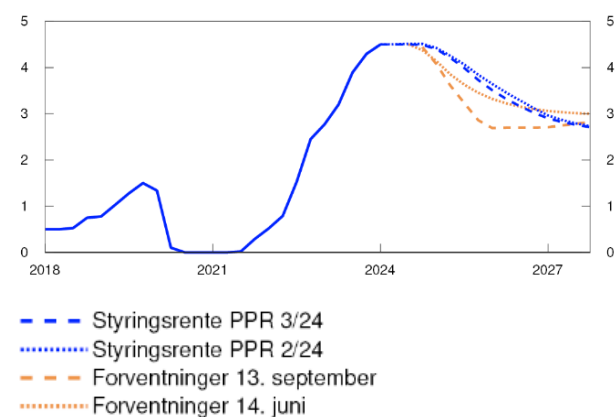
Renteutvikling

Siden desember i fjor har styringsrenten ligget på 4,5 prosent. Renten har bidratt til å kjøle ned norsk økonomi og til å dempe prisveksten. Arbeidsledigheten har økt noe fra et lavt nivå.

Prognosene til Norges Bank indikerer en styringsrente på 4,5 prosent ved starten av 2025, og det forventes at den settes ned fra første kvartal 2025.

Prognosen for styringsrenten er 2,7 prosent ved utgangen av 2027. Anslagene er usikre og dersom de økonomiske utsiktene, risikobildet eller vurderingen av økonomiens virkemåte endrer seg, kan også renten bli en annen enn renteprognosen nå indikerer.

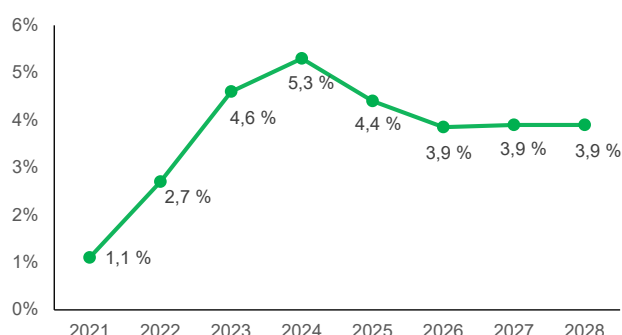
Figur 12. Styringsrente 2018-2028

Markedets forventninger til styringsrenten har falt mye og kan ha sammenheng med at markedets forventninger til styringsrenten hos viktige handelspartnere har falt i 2024. Markedets renteforventninger er omtrent på samme nivå som Norges Banks prognoser mot slutten av perioden.

Innlånsrenten for kommunene vil ligge på i overkant av 4 prosent i 2025 ifølge Norges Banks og markedets anslag på renteutviklingen høsten 2024.

Figur 13. Innlånsrente 2021-2028

Innlånsrenten vil være rundt 3,9 prosent i 2028, med markedets forventning til NIBOR på 3,3 prosent.

Lånegjeld og gjeldsgrad

Kommunens gjeldsportefølje vil ved utgangen av 2024 ligge på ca. 3,6 mrd. kr inkludert innlån til utlån (startlån). Låneopptaket til investeringer på 215 mill. kr i 2024 vil gi en netto lånegjeld på 98,3 prosent av driftsinntektene, som er 610 mill. kr over måltallet på 75 prosent.

Forslaget til investeringsprogram forutsetter et totalt låneopptak på 1 045,7 mill. kr. 592,7

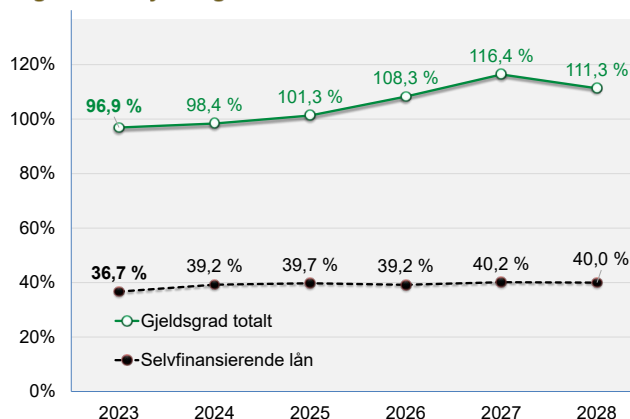
mill. kr av dette er låneopptak som belaster driftsbudsjettet direkte. Planlagt låneopptak øker gjeldsgraden til 111,3 prosent ved utgangen av 2028. Dette er 36 prosentpoeng over målet på 75 prosent og utgjør ca. 1 010 mill. kr. Utviklingen forutsetter at det økonomiske opplegget i forslaget blir fulgt med hensyn til målsetning om nivå på netto driftsresultat i planperioden.

Avdragstiden på nye lån er beregnet i samsvar med økonomisk levetid (avskrivningstid).

Gjeldsgrad etter formål

Lånegjelden er fordelt på ulike formål. Lån til selvfinansierende formål betjenes via gebyrinntekter fra innbyggerne eller husleieinntekter fra beboere i omsorgsboliger. Lån til andre prosjekter må finansieres av kommunens frie inntekter.

Figur 14. Gjeldsgrad

Tabell 22. Fordeling av netto lånegjeld etter formål, akkumulerte tall

Tabell fordeling lånegjeld etter formål	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Endring 2023-2024
Vann og avløpslån	678 901	781 778	889 689	935 600	1 036 511	987 422	308 521
Øvrige selvfinansierende lån	223 027	226 922	218 317	240 911	262 706	252 501	29 474
Lån som belaster budsjettet	1 474 027	1 462 855	1 569 263	1 703 225	1 809 809	1 729 703	255 676
Lån til investeringer	2 375 955	2 471 555	2 677 269	2 879 736	3 109 026	2 969 626	593 671
Andel som belaster budsjettet	62,0 %	59,2 %	58,6 %	59,1 %	58,2 %	58,2 %	-3,8 %

Fordelingen av lånegjelden fra 2023 til 2028 i henhold til kommunedirektørens forslag vises i tabellen ovenfor. Tabellen viser at andelen av lånegjelden som finansieres av frie inntekter

reduseres med 3,8 prosent fra 2023 til 2028. Andelen reduseres selv om gjelden øker med nesten 230 mill. kr. Grunnene til dette er at selvfinansierende lån øker med 338 mill. kr.

Tabell 23. Endring rammer finans

	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	ØkPI 2026	ØkPI 2027	ØkPI 2028
Sum utgifter	956 779	659 811	486 300	527 250	521 050	487 600
Sum inntekter	-2 728 742	-2 473 821	-2 502 954	-2 445 454	-2 435 454	-2 435 454
Netto driftsramme	-1 771 963	-1 814 010	-2 016 654	-1 918 204	-1 914 404	-1 947 854
Nye tiltak/endringer						
Frie inntekter			-99 000	-105 000	-105 000	-105 000
Pensjon - premieavvik og amortisering			-32 000	-31 500	-31 000	-32 000
Pensjon - avsetning økt bruk av premiefond			10 000	10 000	10 000	10 000
Integreringstilskudd			-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Eiendomsskatt			-11 000	-11 000	-11 000	-11 000
Dypvannskai - Tilskudd/kjøp av aksjer			-158 667	-158 667	-158 667	-158 667
Dypvannskai - Bruk av disposisjonsfond			158 667	158 667	158 667	158 667
Tilskudd Avinor rullebaneforlengelse - Bruk av fond			-68 500			
NDR økonomisk bærekraft			-18 826	31 518	22 733	-6 132
Kapitalkostnader/avskrivninger selvkostområder			-6 958	-10 383	-13 629	-16 114
Utbytte			-5 000	-5 000		
Netto renteendringer			30 140	23 671	29 002	27 902
Bruk av disposisjonsfond tilflyttertorg			500	500	500	500
Konsesjonsavgift økt inntekt			-2 800	-2 800	-2 800	-2 800
Konsesjonsavgift - avsetning til næringsfond			2 800	2 800	2 800	2 800
Bruk av disposisjonsfond - analyse og kartlegging bygg				-5 000		
Sum rammeendring			-202 644	-104 194	-100 394	-133 844

Endringer i tall (tiltaks og rammeendring) viser endringer i forhold til budsjett 2024 og akkumulerte tall videre.

Renteinntekter

Kommunens likviditetsbeholdning er i løpet av året redusert fra i overkant av 1,2 mrd. kr ved årsskiftet til i rundt 1 mrd. kr i gjennomsnitt i oktober måned. Dette er inkludert plassering av 90 mill. kr i fond. Utbetalingen i forbindelse med investeringen på 476 mill. kr i selskapet Mo i Rana Dypvannskai AS er finansiert med bruk av fond. Gjennomført låneopptak på 215 mill. kr til finansiering av øvrige investeringer og 150 mill. kr til finansiering av videreutlån av startlån, påvirker likviditeten positivt.

Det økte rentenivået i løpet av fjoråret påvirker renteinntektene positivt. Dette gjelder både bankinnskudd og plasseringer, samt inntektsrenter fra utlån.

Budsjettopplegget forutsetter at driften skaper et netto driftsresultat som bidrar at likviditeten vil holde seg på et forsvarlig nivå i planperioden.

Påslaget på 1 mnd. nibor for renteinntekt fra innskudd på konsernkonto er i ny hovedbank-avtale økt fra 0,35 prosentpoeng til 0,6 prosentpoeng. Med hensyn til endringer i forventet rentenivå og prognose på likviditetsutviklingen, vil renteinntektene reduseres fra 85 mill. kr i 2024 til 47 mill. kr i 2028.

Plassering av langsiktig overskuddslikviditet

I gjeldende reglement for finans- og gjeldsforvaltning som ble vedtatt i 2021, er det satt rammer for plasseringer av kommunens overskuddslikviditet.

I etterkant av store utbetalinger til Avinor og Mo i Rana dypvannskai AS på nærmere 1,0 mrd. kr som i hovedsak er gjennomført, har kommunens likviditet styrket seg og ligger på rundt 1,0 mrd. kr og vurderes som god.

Kommunedirektøren har vurdert at det kan foretas alternative plasseringer av 300 mill. kr av kommunens overskuddslikviditet. Plasseringene utføres i henhold til reglement for finans- og gjeldsforvaltning og i samsvar med fullmakt vedtatt i sak 82/2024.

Den langsiktige overskuddslikviditeten er midler i balansen knyttet til bundne investeringsfond. Alternativt kan overskuddslikviditet benyttes til å nedbetale gjeld, men kommunedirektøren vurderer det som fordelaktig at disse midlene er tilgjengelig som buffer i kommunens likviditetsbeholdning.

Forvaltning av kommunens langsiktige overskuddslikviditet skal sikre en god avkastning til akseptabel risiko som over tid, og bidrar til å gi kommunens innbyggere et best mulig tjenestetilbud.

Formålet med plasseringene er å oppnå tilfredsstillende og bedre avkastning på kommunens overskuddslikviditet enn ved å ha midlene på kommunens konsernkonto i banken.

Avkastning på aksjer og andeler

Kommunen vil i år motta 51,3 mill. kr i utbytte for 2023, som er 36,3 mill. kr mer enn opprinnelig budsjett. Kommunen har mottatt 32,7 mill. kr i utbytte fra Helgeland Kraft, 4,5 mill. kr fra Helgeland Invest, 0,8 mill. kr fra Gjensidige Forsikring og 0,2 mill. kr fra Sjonfjellet Vindpark. Det vil også bli ubetalt utbytte på 13,0 mill. kr knyttet til aksjene i Mo i Rana Dypvannskai AS.

Utbytterne fra selskapene vil variere fra år til år. I budsjett for 2025 foreslås utbytte økt til 20 mill. kr, en økning på 5 mill. kr mot opprinnelig budsjett 2024. Utbyttene de siste årene tilsier at man erfaringsmessig kan foreslå en budsjettøkning. En eventuell økning

utover dette vil reguleres inn budsjettet i forbindelse med tertialrapporteringer. Eventuelt økt utbytte bør reserveres avsatt til styrking av kommunens disposisjonsfond.

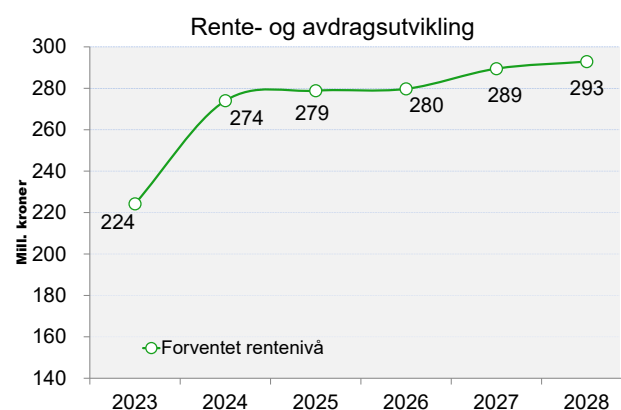
Rente- og avdragsbelastning

Rente- og avdragsbelastning øker med 19 mill. kr fra 2024 til 2028.

Avdrag foreslås økt fra 119,5 mill. kr i 2024 til 129,4 mill. kr i 2025, en økning på 10 mill. kr. Videre økes avdragene til 139,4 mill. kr i 2026. Dette for å redusere videre økning i gjeldsgraden.

Det forventes at rentenivået vil reduseres fra dagens nivå der innlånsrenten på kommunale innlån ligger over 5 prosent. Det forventes at styringsrenten vil reduseres fra dagens 4,5 prosent til under 3 prosent i løpet 2027, og bli liggende der fremover. Dette indikerer en kommunal innlånsrente på under 4 prosent i 2028.

Figur 15. Rente- og avdragsutvikling

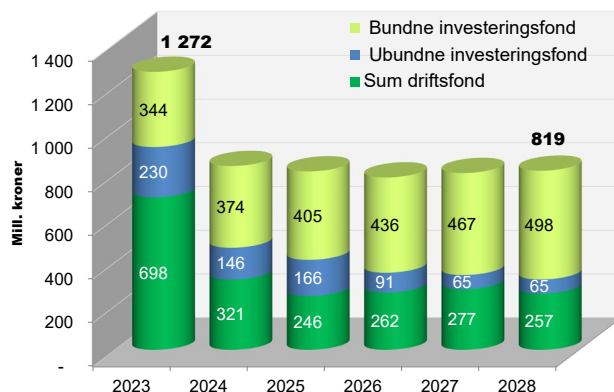

Likviditet- og fond

Det legges opp til bruk av investeringsfond på 101 mill. kr i perioden. Samtidig avsettes inntekter fra Avinor på 20,1 mill. kr for tomtsalg til Mo i Rana lufthavn. Bruk av bundne investeringsfond utgjør 96 mill. kr, mens avsetninger utgjør 219,7 mill. kr. Dette er knyttet til mottatte avdrag fra videreutlån, i hovedsak startlån.

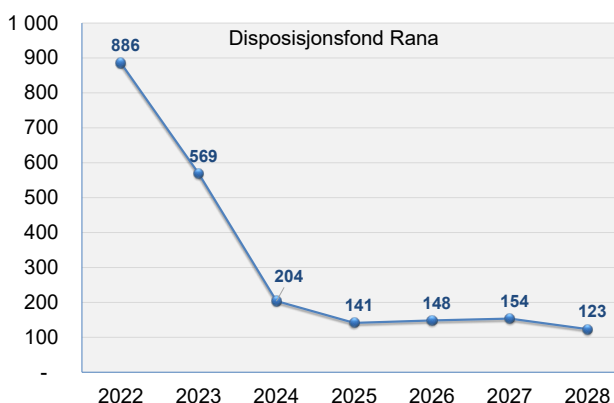
Disposisjonsfondet reduseres kraftig i 2024 og vil ligge under måltallet på 8,0 prosent i hele perioden.

Figur 16. Utvikling fondsmidler

Figuren over viser utviklingen i kommunens fond, mens figuren under viser utvikling av disposisjonsfondet.

Figur 17. Utvikling disposisjonsfond

Endringer i 2024 inkluderer vedtatte endringer per 1.tertial og forslag til endringer i 2.tertial-sak, og forutsetter at drifta leverer innenfor budsjetttrammene.

Konsesjonskraft og konsesjonsavgift

Eiere av større vannkraftverk plikter å levere en andel av kraften som produseres til kommunene som er berørt av kraftutbyggingen. Dette innebærer at kraftselskapene plikter å avstå inntil ti prosent av produksjonen til vertskommunen til en pris fastsatt enten basert på en «individuell selvkost» for konsesjoner gitt før 10. april 1959 eller for nyere konsesjoner, en

gjennomsnittlig selvkostsats fastsatt av Olje- og energidepartementet.

Vertskommunens kraftinntekter er blant annet kompensasjon for ulike ulemper kraftvirksomheten i egen kommune medfører.

For 2024 har Rana kommune inngått avtale med Ishavskraft AS om kjøp av konsesjonskraft, som i avtaleperioden skal ta hånd om uttak av konsesjonskraft fra konsesjonærer. Valgt løsning ble spotpris for hele året, med et påslag på 1,19 øre per kWh. Gjennomføring av anbudet ble håndtert av Rana kommune.

Tabell 24. Konsesjonskraftmengde Rana

Sjona kraftverk
18 733,4 MWh
Ildgruben kraftverk
1 699 MWh
Langvatn kraftverk
2 920,8 MWh
Rana kraftverk
136 995 MWh
Fagervollan kraftverk
5 359,2 MWh
Svartisen kraftverk
19 168,3 MWh
Total konsesjonskraftmengde
184 875,7 MWh

I budsjettet for 2024 er det lagt til grunn et forventet gjennomsnittlig prisnivå på 34,4 øre. Etter fratrekk av kostnader, gir dette en forventet netto årsinntekt på ca. 35 mill. kr. I forslaget til budsjett og økonomiplan foreslås samme beløp videreført.

Per 30.9 i år er netto inntekt 27,7 mill. kr, som er 3,2 mill. kr høyere enn periode-budsjettet. Det er fortsatt usikkerhet knyttet til endelig resultat for året.

Gjennomsnittlig spotpris for perioden januar-september i år er på 32,6 øre per kWh, mens foreløpig pris for oktober per 21.10 er 17,6 øre. Spotprisen for november og desember blir dermed avgjørende for årsresultatet.

Konsesjonsavgift

Kraftverkseiere plikter å betale en årlig avgift til berørte kommuner, som kompensasjon for generelle skader og ulemper som ikke blir kompensert på annen måte. Avgiften skal også gi kommunen rett til en andel av verdiskapningen som finner sted.

Avgiftssatsen er fastsatt i konsesjonsvilkårene og blir indeksjustert hvert femte år. Inntekten i 2023 var på 15,8 mill. kr og avsettes årlig til kommunens næringsfond. Budsjettet inntekt og avsetning til næringsfond i 2024 er 13 mill. kr. Kommunedirektøren foreslår at beløpet økes med 2,8 mill. kr brutto i 2025.

Pensjon

Ansatte i staten, kommunene, helseforetak eller bedrifter med offentlig tilknytning har offentlig tjenstepensjon. Den kommer i tillegg til alderspensjon fra folketrygden og avtalefestet pensjon (AFP).

Kommunene må dermed sikre at vi har dekning for de ansattes opptjente rettigheter til enhver tid. Pensjonsordningen er i hovedsak sparing, som innebærer at det betales inn midler til dekning av fremtidige pensjonskostnader.

Nytt regelverk fra 2025

For alle som er født i 1963 eller senere og jobber i offentlig sektor, vil nytt regelverk for avtalefestet pensjon (AFP) gjelde fra 2025. Pensjonsforliket som ble vedtatt i år medfører blant annet at de som er født i 1964 eller senere må jobbe lengre. Det ønskes også at uførepensjonister får en bedre alderspensjon og at det blir en sterkere utvikling av minstepensjonene i folketrygden. Nærmere informasjon er omhandlet på [hjemmesiden](#) til KLP.

Er du født i 1963 eller senere, kan du ta ut AFP livsvarig tidligst fra du er 62 år. For å ha rett til livsvarig AFP i offentlig sektor må du ha vært ansatt i offentlig virksomhet de siste årene før du fyller 62 år. Antall år varierer etter når du er født. Du kan jobbe samtidig, uten at pensjonen blir redusert. AFP livsvarig blir

utbetalt livet ut, og kommer i tillegg til alderspensjon fra KLP eller annen pensjonsordning og alderspensjon fra NAV.

Pensjonskostnader

I september 2024 fikk departementet informasjon om effekten av ny offentlig AFP, som viser at pensjonskostnadene for kommunene vil øke vesentlig. Denne informasjonen kom for sent til at den kunne innarbeides i budsjettet for 2025. Regjeringen vil i revidert nasjonalbudsjett 2025 sikre at kommunesektoren kan innarbeide ny offentlig AFP i budsjettet for 2025. Regjeringen vil ta utgangspunkt i oppdaterte anslag for merkostnader til pensjon, for å dekke en økning av disse, men samtidig også gjøre en samlet vurdering av kommunesektoren sin økonomi.

Økte pensjonskostnader for Rana kommune i 2025, inkludert finansiering av ny ordning ble anslått til ca. 35 mill. kr av KLP. Etter at innarbeiding av ny ordning ble utsatt, øker kommunens kostnader i 2025 med 1,7 mill. kr ut over 2024 nivå.

I perioden 2015-2024 har Rana årlig betalt deler av kommunens pensjonskostnader ved bruk av premiefondet hos KLP. Totalt inkludert bruk av ca. 117 mill. kr i 2024, er over 570 mill. kr av pensjonskostnadene betalt ved bruk av premiefond. Bruk av premiefond reduserer årlig inntektsført premieavvik, men fører til lavere kostnad påfølgende år, som følge av redusert årlig amortiseringskostnad. Dette styrker bærekraftprinsippet, ved at kommunen ikke skyver kostnader foran seg. I tillegg styrkes kommunens likviditet, når premiefondet benyttes til å betale deler av pensjonskostnadene.

Bruk av midler fra premiefondet gir en kortsiktig reduksjon i kostnadene i en sjuårsperiode fremover, og bør ikke brukes til varig økning av driftskostnadene. Kommunedirektøren anbefaler at reduserte utgifter disponeres til netto driftsresultat, som økt

egenkapital til investeringer eller avsetning til disposisjonsfond.

Erfaringer viser at det ofte er knyttet usikkerhet rundt prognosene fra pensjonsleverandørene. Lønns- og prisveksten er avgjørende for hvor mye som må settes av til pensjoner. Både løpende og fremtidige pensjonsrettigheter i offentlig tjenstepensjon skal justeres, slik at de følger lønns- og prisveksten. Ved lønns- og prisvekst vil derfor reguleringspremien øke.

Tabell 25. Endring pensjonsutgifter 2025-2028

	Budsjett 2025	ØkPI 2026	ØkPI 2027	ØkPI 2028
Pensjonssatser drift	33 673	33 673	33 673	33 673
Premieavvik og amortisering	-32 000	-31 500	-31 000	-32 000
Sum	1 673	2 173	2 673	1 673

Startlån

Startlån er det mest effektive virkemidlet og et suksesskriterium for å nå kommunens boligpolitiske mål. Å ha en bolig, eller et hjem, er en grunnleggende forutsetning for velferd og samfunnsdeltakelse.

Kommunens prioriteringer er å få flere i målgruppen til å kjøpe egen bolig og beholde egen bolig. Barnefamilier prioriteres. For å nå disse målene er startlån det viktigste virkemiddelet.

I kommunens retningslinjer for startlån er det strenge inntektsgrenser. Det innvilges ikke refinansiering, dersom søkers totale gjeldsmengde er større enn 90 prosent av markedsverdi på bolig.

I 2023 innvilget kommunen lån til 60 husholdninger. 60 prosent av disse var til barnefamilier. Totalt mottok kommunen 120 søknader om startlån.

Samlet låneportefølje ved inngangen til 2024 var på 538,4 mill. kr, fordelt på 504 lån.

Rana kommunes tapsfond var ved inngangen til 2024 på ca. 1,8 mill. kr. 38 lån på totalt 9,5 mill. kr, var gått til inkasso.

Husbanken og kommunen deler tapsrisikoen 75/25. Det er i dag lite tap på startlån.

Hovedregelen er at kommunen fullfinansierer kjøp av bolig, noe som betyr at vi bruker en stor andel av rammen på den enkelte søker. Vår målgruppe på startlån har ofte en lav inntekt og finansieringen kan ikke være for høy. Ofte kan det ta tid før søkeren klarer å få kjøpt seg egnet bolig innenfor sin låneramme.

Lav prioritering av startlån vil påvirke kommunens helhetlige boligsosiale arbeid, og få følgekonssekvenser for økonomisk sosialhjelp, og boligsosiale prosjekter med målgruppen lavinntektsfamilier.

- **Det foreslås at Rana kommune tar opp 150 mill. kr i startlån i 2025.**

Tilskudd til etablering, tilpasning, utredning og prosjektering av bolig

Tilskudd til etablering er behovsprøvde midler som skal bidra til at de mest vanskeligstilte skal kunne kjøpe egen bolig.

Tilskudd til tilpasning, utredning og prosjektering av egen bolig er et viktig bidrag for at folk med nedsatt funksjonsevne, på grunn av alder eller helse, skal kunne bo lengre hjemme.

Finansieringsbehovet er ofte høyere enn det som kan gis i startlån for denne gruppen. Tilskuddsmidlene er derfor nødvendige for at målgruppen kan kjøpe eller tilpasse bolig.

Tilskuddsrammen som er avsatt til formålet i budsjettet for 2025, er på 2,5 mill. kr.

Tjenesteproduksjon

Netto driftsrammen til tjenesteproduksjon økes fra 1 814,0 mill. kr til 2 016,7 mill. kr i 2025, en økning på 202,6 mill. kr. I tillegg til rammereduksjoner er det lagt inn nye tiltak knyttet til demografiske forhold, kommunestyrevedtak, nye tiltak og konsekvensjusteringer, samt oppgaveendringer som følge av statsbudsjettet.

Tabell 26. Utvikling driftsrammer

	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	ØkPI 2026	ØkPI 2027	ØkPI 2028
Støttetjeneste	118 333	127 139	136 082	133 223	132 567	129 707
Oppvekst og kultur	651 521	635 140	682 852	654 936	649 671	640 205
Helse og omsorg	713 397	699 766	755 552	754 460	764 167	807 275
NAV kommune	45 822	46 900	52 641	52 275	51 909	51 543
Tekniske tjenester	123 785	205 602	225 571	223 048	221 023	224 251
Kirkelig fellesråd	16 025	15 569	15 762	15 568	15 373	15 179
Fellesområde drift	101 375	83 894	148 194	84 694	79 694	79 694
Netto rammer tjenesteproduksjon	1 770 258	1 814 010	2 016 654	1 918 204	1 914 404	1 947 854

Tabellen ovenfor viser netto driftsrammer for tjenesteproduksjonen.

Oversikt tiltak drift

Tabell 27. Endring driftsrammer tjenesteproduksjon

	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	ØkPI 2026	ØkPI 2027	ØkPI 2028
Utgifter	2 326 086	2 385 718	2 601 724	2 526 454	2 532 256	2 571 854
Inntekter	-554 115	-571 708	-585 070	-608 250	-617 852	-624 000
Rammeendring			202 644	104 194	100 394	133 844
Netto driftsramme	1 771 971	1 814 010	2 016 654	1 918 204	1 914 404	1 947 854
			Budsjett 2025	ØkPI 2026	ØkPI 2027	ØkPI 2028
Nye tiltak/endringer						
Lønnsvekst			74 608	74 608	74 608	74 608
Prisjustering inntekter/utgifter			11 070	11 070	11 070	11 070
Endring pensjon			33 673	33 673	33 673	33 673
Rammereduksjon 2025-2028			-15 000	-30 000	-45 000	-60 000
Støttetjeneste						
IKT - Ny redusant internettaksess 8 Gbps			350	350	350	350
KST vedtak - Formannskapet reserverte bevilgning			-21	-21	-21	-21
KST vedtak - Endring satser politisk virksomhet			414	414	414	414
KST vedtak - Reduserte tilskudd			-935	-935	-935	-935
Tjenestestrategi IKT			750	750	750	750
O6 sekretariat			300	300	300	300
Valg 2025 og 2027			1 100		1 100	

	Budsjett 2025	ØkPI 2026	ØkPI 2027	ØkPI 2028
Oppvekst og kultur				
Demografi 6-15 åringer	-3 500	-25 300	-31 500	-36 000
KST vedtak - skolestruktur	4 900	6 400	7 200	7 200
Demografi 0-5 åringer	-2 900	800	6 000	6 100
KST vedtak - Reduserte tilskudd	-1 430	-1 930	-1 930	-1 930
KST vedtak - Utsettelse nedlegging barnehage	500			
KST vedtak - Tilflyttertorg	-500	-500	-500	-500
KST vedtak - Privatisering kino	-500	-500	-500	-500
KST vedtak - Tilskudd uteområder barnehager	0	-5 250	-5 250	-5 250
Økt bosetting av flyktninger - introduksjonsstønad	5 700	5 700	5 700	5 700
Økt kapitaltilskudd private barnehager - forskrift	720	720	720	720
Kapitalkostnader - Digitale enheter skole	-2 500	-2 500	-2 500	-2 500
Kapitalkostnader - Foyerboliger	-2 100	-2 100	-2 100	-2 100
Statsbudsjettet				
Redusert makspris barnehage	8 000	8 000	8 000	8 000
Økt bemanning barnehager	1 150	1 150	1 150	1 150
Gratis SFO 3.trinn	4 000	4 000	4 000	4 000
Helse og omsorg				
Demografi omsorg	7 000	15 300	25 600	37 300
Netto driftsmidler- nye plasser byggeriet på Ytteren				40 000
Refusjon ressurskrevende tjenester (premiefond)		-3 300	-3 300	-3 300
Nye behov og endrede forutsetninger	1 000	1 000	1 000	1 000
Nye tiltak/boliger	2 500	2 500	7 500	7 500
Inndekning 50 prosent av underskudd fra 2022	3 000	3 000	3 000	3 000
Intern overføring - Renhold overføres til teknisk sektor	-5 660	-5 660	-5 660	-5 660
KST vedtak - Reduserte tilskudd	-415	-415	-415	-415
KST-budsj.vedtak - rekruttering av sykepl.studenter		-500	-500	-500
KST vedtak - Omstillingsmidler 2021-2024	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
KST vedtak - Omstillingsmidler 2024-2027				-3 000
Statsbudsjettet				
Redusert refusjon ressurskrevende tjenester	2 100	2 100	2 100	2 100
Rus og psykisk helse	700	700	700	700
Vaksinasjon	900	900	900	900
NAV kommune				
Ombygging mottak - Ny leieavtale NAV Rana	360	360	360	360
Økt bosetting av flyktninger	3 000	3 000	3 000	3 000
Tekniske tjenester				
Moheia bad - Netto innteksttap - renovering	-1 250	-1 750	-1 750	-1 750
Intern overføring - Renhold overføres fra helse og mestring	5 660	5 660	5 660	5 660
KST vedtak - Reduserte tilskudd	-700	-700	-700	-700
FDV midler - Byggeriet på Ytteren				5 250
Økt leie Ytteren flerbrukshall	800	800	800	800
Skybasert programvare eiendomsskatt	250	250	250	250
Kirkelig fellesråd				
KST vedtak - 300 års markering Mo kirke	-250	-250	-250	-250
Fellesområde drift				
Omtaksering eiendomsskatt	-500	-500	-500	-500
Digital tvilling	-200	-200	-200	-200
Rammebevilgning samfunnsutviklings prosjekt	-1 750	-1 750	-1 750	-1 750
Bruk av næringsfond - samfunnsutviklings prosjekt	1 750	1 750	1 750	1 750
KST vedtak 2021 - Vekstmobiliseringspakke RU	-2 500	-2 500	-2 500	-2 500
Vekstmobiliseringspakke RU - bruk av næringsfond	2 500	2 500	2 500	2 500
Analyse og kartlegging kommunale bygg		5 000		
Tilskudd Avinor - rullebaneforlengelse	68 500			
Bruk av vedlikeholdsfond	-10 000			
Vedlikehold av kommunale bygg og veier	10 000			
Sum rammeendringer	202 644	104 194	100 394	133 844

Realendringer budsjett 2025

Tabell 28. Realendringer budsjett 2025

Tiltak/ending	Støtte- tjeneste	Oppvekst og kultur	Helse og mestring	NAV kommune	Tekniske tjenester	Felles/ øvrige	SUM
Statsbudsjettet							
Redusert makspris barnehage		8 000					8 000
Økt bemanning barnehager		1 150					1 150
Gratis SFO 3.trinn		4 000					4 000
Redusert refusjon ressurskrevende tjenester			2 100				2 100
Rus og psykisk helse			700				700
Vaksinasjon			900				900
Øvrige endringer							
IKT - Ny redudant internettaksess 8 Gbps	350						350
KST vedtak - Formannskapet reserverte bevilgning	-21						-21
KST vedtak - Endring satser politisk virksomhet	414						414
KST vedtak - Reduserte tilskudd	-935	-1 430	-415		-700		-3 480
Tjenestestrategi IKT	750						750
O6 sekretariat	300						300
Valg 2025 og 2027	1 100						1 100
Demografiendringer		-6 400	7 000				600
KST vedtak - skolestruktur		4 900					4 900
KST vedtak - Utsettelse nedlegging barnehage		500					500
KST vedtak - Tilflyttertorg		-500					-500
KST vedtak - Privatisering kino		-500					-500
Økt kapitaltilskudd private barnehager - forskrift		720					720
Kapitalkostnader - Digitale enheter skole		-2 500					-2 500
Kapitalkostnader - Foyerboliger		-2 100					-2 100
Ombygging mottak - Ny leieavtale NAV Rana				360			360
Økt bosetting av flyktninger	5 700			3 000			8 700
Nye behov og endrede forutsetninger			1 000				1 000
Nye tiltak/boliger			2 500				2 500
Inndekning 50 prosent av underskudd fra 2022			3 000				3 000
KST vedtak - Omstillingsmidler 2021-2024			-2 000				-2 000
Moheia bad - Netto innteksttap - renovering					-1 250		-1 250
Økt leie Ytteren flerbrukshall					800		800
Skybasert programvare eiendomsskatt					250		250
KST vedtak - 300 års markering Mo kirke						-250	-250
Sum realendringer	7 658	5 840	14 785	3 360	-900	-250	30 493
Rammereduksjon	-1 756	-5 066	-5 592	-366	-2 025	-195	-15 000
Lønns og prisvekt og endring pensjon	8 741	41 238	53 853	2 747	15 634	-2 862	119 351
Tilskudd Avinor - rullebaneforlengelse						68 500	68 500
Øvrige endringer						-700	-700
Sum endringer	14 643	42 012	63 046	5 741	12 709	64 493	202 644

Tabellen viser reelle endringstiltak/endinger fra 2024 til 2025 som påvirker driftsrammene.

Rammereduksjoner for virksomhetene

I tabellen under er det lagt inn administrasjonens forslag til omstillingsbehov. Rammereduksjonene er revidert i forhold til endringer i de økonomiske forutsetninger.

Rammereduksjonene er basert på 90 prosent av vedtatt budsjetttramme, samt 10 prosent på differansen mellom ressursbruk i Rana, sammenlignet med gjennomsnittlig ressursbruk i KOSTRA-gruppe 9, 10 og 11 (kommuner med 20 000 – 75 000 innbyggere).

Tabell 29. Rammereduksjoner 2025-2028

Sektor	Budsjett 2024	Reduksjon 2025	Reduksjon 2026	Reduksjon 2027	Reduksjon 2028	Reduksjon i %
Støttetjeneste	127 139	-1 756	-3 515	-5 271	-7 031	-5,5 %
Oppvekst og kultur	635 140	-5 066	-10 132	-15 197	-20 263	-3,2 %
Helse og omsorg	699 766	-5 592	-11 184	-16 777	-22 369	-3,2 %
NAV kommune	46 900	-366	-732	-1 098	-1 464	-3,1 %
Tekniske tjenester	205 602	-2 025	-4 048	-6 073	-8 095	-3,9 %
Kirkelig fellesråd	15 569	-195	-389	-584	-778	-5,0 %
Netto	1 730 116	-15 000	-30 000	-45 000	-60 000	-3,5 %

Det er lagt opp til 15 mill. kr i rammereduksjoner i 2025 og en årlig økning på 15 mill. kr videre i perioden. Samlet gir dette et akkumulert effektiviserings- og omstillingsbehov i perioden på totalt 60 mill. kr i forhold vedtatt budsjett 2024.

Oppvekst og kultur

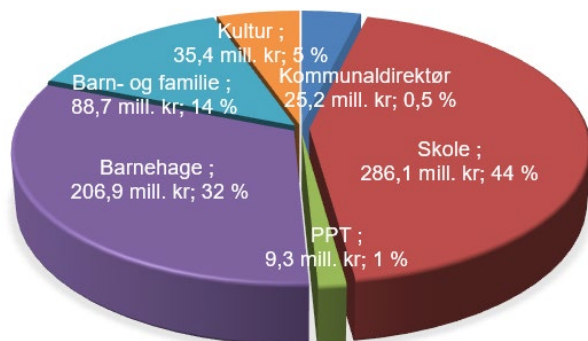
	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	ØkPI 2026	ØkPI 2027	ØkPI 2028
Sum utgifter	766 685	730 945	769 546	741 630	736 365	726 899
Sum inntekter	-115 164	-95 805	-86 694	-86 694	-86 694	-86 694
Rammeendring			47 712	19 796	14 531	5 065
Netto driftsramme	651 521	635 140	682 852	654 936	649 671	640 205
Nye tiltak/endringer						
Lønnsvekst			27 358	27 358	27 358	27 358
Prisjustering inntekter/utgifter			5 839	5 839	5 839	5 839
Endring pensjon			8 041	8 041	8 041	8 041
Rammereduksjon 2025-2028			-5 066	-10 132	-15 197	-20 263
Demografi 6-15 åringer			-3 500	-25 300	-31 500	-36 000
KST vedtak - skolestruktur			4 900	6 400	7 200	7 200
Demografi 0-5 åringer			-2 900	800	6 000	6 100
KST vedtak - Reduserte tilskudd			-1 430	-1 930	-1 930	-1 930
KST vedtak - Utsettelse nedlegging barnehage			500			
KST vedtak - Tilflyttertorg			-500	-500	-500	-500
KST vedtak - Privatisering kino			-500	-500	-500	-500
KST vedtak - Tilskudd uteområder barnehager			0	-5 250	-5 250	-5 250
Økt bosetting av flyktninger - introduksjonsstønad			5 700	5 700	5 700	5 700
Økt kapitaltilskudd private barnehager - forskrift			720	720	720	720
Kapitalkostnader - Digitale enheter skole			-2 500	-2 500	-2 500	-2 500
Kapitalkostnader - Foyerboliger			-2 100	-2 100	-2 100	-2 100
Statsbudsjettet						
Redusert makspris barnehage			8 000	8 000	8 000	8 000
Økt bemanning barnehager			1 150	1 150	1 150	1 150
Gratis SFO 3.trinn			4 000	4 000	4 000	4 000
Sum rammeendring			47 712	19 796	14 531	5 065

Avdelingsbudsjett 2024

Kommunal- direktør	Skole	Barnehage	Barn og familieavdeling	Kultur	PPT	Sum
23 848	272 330	211 994	87 257	30 754	8 957	635 140

Status

Tjenesteleveranse 2023

Tjenestene i oppvekst og kultur driver effektivt, samtidig som vi klatrer i Kommunebarometeret på skole og barnevern. Barnehage og kultur har en nedgang, men sammenlignet med oss selv er nivået mer eller mindre det samme, men en svak oppgang.

Tabellen under viser utfordringsbildet for oppvekst og kultur i økonomiplanperioden.

Omstillingsbehov	2025	2026	2027	2028
Rammereduksjon	-5 066	-10 132	-15 197	-20 263
Demografi 0-5	-2 900	850	6 000	6 100
Demografi 6-15	-3 500	-25 300	-31 500	-36 000
Øvrig omstillingsbehov	-7 250	-6 093	-2 600	-2 600
Total	-18 716	-40 675	-43 297	-52 763

Som følge av oppgaveendringer og korreksjoner i statsbudsjettet er rammen til oppvekst og kultur foreslått økt med 13,2 mill. kroner. Det gjelder følgende:

1. Redusert maksimal foreldrebetaling, helårsvirkning 8 mill. kr.
2. Bemanning barnehage 1,2 mill. kr.
3. Gratis SFO 3. trinn helårsvirkning 4 mill. kr.

Det er ikke kompensert for endringer i opplæringsloven, der det nå stilles kompetansekrav for de som skal gi individuell tilrettelagt opplæring (tidligere spesialundervisning). Kravene er de samme for hva som kreves for å bli tilsatt i undervisningsstilling, samt relevant kompetanse i fag det skal undervises i.

Omstillingsbehovet i oppvekst og kultur i økonomiplanperioden, framgår av tabellen under fordelt på det enkelte tjenesteområde.

Tiltak	2025	2026	2027	2028
Kommunaldirektør/stab/PPT/logopedtjeneste	-500	-500	-500	-500
Skole	-7 650	-7 500	-7 500	-7 500
Barnehage	-5 200	-3 000	-3 000	-3 000
Barn- og familie	-2 350	-2 850	-2 950	-3 950
Kultur	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Tiltak per avdeling	-17 700	-15 850	-15 950	-16 950
Strukturtiltak	-1 016	-7 185	-16 912	-21 785
Uløst omstillingsbehov	0	-17 640	-10 435	-14 028
Alle tiltak	-18 716	-40 675	-43 297	-52 763

Utfordringer:

1. Demografi – nye prognoser viser en større reduksjon i barn og unge, samtidig som antallet over 65 år øker.
2. Antall barn og unge som trenger særskilt oppfølging i barnehager og skoler øker.
3. Å snu ressursinnsatsen fra reparasjon til helsefremmende arbeid, forebygging og

tidlig innsats, samtidig som det må jobbes med betydelig omstilling.

4. Sikre god kompetanse og rekruttering
5. Barn og unge som sliter med psykiske problemer, vold, rus og nettbruk
6. Samfunnets økte forventninger til kommunen som tjenesteproducent og «problemløser»

Tabellen nedenfor viser prognosene for utvikling av barnehagebarn og elever i grunnskolen.

Prognose barnetall	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Totalt	4 306	4 256	4 168	4 105	4 056	3 996
0-5 år	1 428	1 419	1 449	1 473	1 443	1 440
6-15 år	2 878	2 837	2 719	2 632	2 613	2 556
Sum endring fra 2023		-50	-138	-201	-250	-310

Forventet vekst knyttet til etablering av næringsetableringer, ny flyplass og dypvannskai lar vente på seg. Hvor stor en eventuell fremtidig vekst vil bli kan ikke forskutteres gitt de utfordringene vi har med demografi og færre i arbeidsfør alder.

Demografi

Prognoser fremover viser at elevtallet i Rana skolen i økonomiplanperioden vil bli redusert med drøyt 280 elever. Dette kommer i tillegg til en reduksjon i forrige økonomiplanperiode som gikk ned med 215 elever. Det betyr at vi innen utgangen av kommende økonomiplanperiode kun vil bruke rundt 60 prosent av kapasiteten i skolebyggene. Til sammenligning lå vi på 65 prosent før skolestrukturen ble endret etter vedtak i 2017, hvor vi gikk fra 14 til 10 skoler.

Knekkpunktet

Demografijusteringen gir oss et omstillingsbehov på 30 mill. kr i perioden. I tillegg kommer rammenedtrekket på 20,6 mill. kr, og mindre justeringer, som gjør at vi har et omstillingsbehov på 53 mill. kr i økonomiplanperioden. Rundt 18 mill. kr kan tas innenfor dagens struktur, men vi er helt

avhengig av en strukturendring for å ta resterende 35 mill. kr.

Ser vi i et 10-årsperspektiv og legger til grunn et rammenedtrekk på dagens nivå, skal tjenestene ned ytterligere 58,5 mill. kr. Til sammen 111,6 mill. kr frem til 2034.

Per i dag har vi problemer med å levere innenfor bemanningsnormer og lovmessige krav til kompetanse. Dette skyldes på nåværende tidspunkt først og fremst endringer i rammer som konsekvens av de demografiske endringene. Vi begynner også å oppleve en knapphet på tilgjengelig arbeidskraft, noe vi tror vil bli vesentlig mer utfordrende i årene som kommer.

For å håndtere tidligere års endringer i demografien har barn- og familieavdelingen og kultur, måttet bære en stadig større andel av reduksjon i rammer. Vi er ved et knekkpunkt og Kommune-Norge står nå ved et paradigmeskifte. Med det mener vi at vi må finne nye løsninger for å løse fremtidens utfordringer.

Fremtidens oppvekststruktur

Ut fra dette jobbes det nå med en struktursak som vil ha konsekvenser for hele oppvekst og kultur, både når det gjelder lokalisering og organisering.

I det alternativet som kommunedirektøren har landet på har vi forsøkt å ta hensyn til tilbakemeldinger som har kommet inn gjennom medvirkningen vi har hatt både med elever, barnehagebarn, foresatte og ansattorganisasjoner. Noe av det viktigste er:

- Trygghet og mulighet for å ha gode venner
- Skoleskyss og tid på bussen
- Plassbehov
- Geografi/nærskoleprinsippet
- Kvalitet kontra kvantitet

Som det alltid er når endringer skal gjøres er noen mer berørt enn andre og vil forståelig

nok ikke oppleve at vi har lyktes i vår intensjon, men vi mener at dette er et opplegg som godt ivaretar helheten.

Det foreslåtte alternativet som ligger i utkastet til høringssak:

Skonseng barneskole legges ned og elevene vil kunne fordeles på Storforshei barne- og ungdomsskole, Selfors og Gruben barneskole. Et viktig moment har vært geografi knyttet til skyss. Antall som har skyss, lengste reisevei og sammenligning med tidligere.

På Storforshei barne- og ungdomsskole bygges/renoveres det ny 1-10 skoler, med en-parallell.

Ytteren barneskole reduseres til en en-parallell 1-4 tilbud. Skolekretsgrensene foreslås endret, slik at enkelte elever blir flyttet til Selfors barneskole og andre til Båsmo barneskole, dette gjelder også noen av de elevene som går på 1-4 trinnet.

Inn i dagens Ytteren barneskole legges i tillegg barnehage, spesialpedagogisk fagteam, kulturskole og fritidsklubb. Dette blir en spennende omstilling da den utfordrer oss til å tenke mer helhetlig og søke muligheter for å ta ut større synergier gjennom tjenestesamarbeid. Vi tenker at denne måten å etablere tjenestesteder på vil gjøre det enklere i fremtiden å beholde en god geografisk spredning av våre tjenester. Dette prosjektet har vi valgt å kalle *Oppvekst-huben*.

Flytte Ravo, voksenopplæringen, til Torggata 2. Der de vil bli samlokalisert med flyktningetjenesten, og gis økt nærhet til blant annet bibliotek og kommunale servicetjenester.

Ved å ta disse grepene oppnår vi en besparelse på nærmere 20 mill. kr, som gjør at vi vil ha langt større forutsetninger for å kunne gi et kvalitativt godt tilbud, ved at vi konsentrerer ressursbruken gjennom stordriftsfordeler. En større andel av rammenedtrekket vil dermed bli tatt gjennom reduksjon av driftsutgifter til bygg. God arealutnyttelse er helt vesentlig for å kunne

levere innenfor de rammebetingelsene vi har. Det er et poeng for oss å benytte kapasiteten i kommunale bygg og si opp eksterne leieavtaler, der vi har gode alternativer selv.

Dette er også et strukturgrep som i betydelig grad vil få ned kommunens vedlikeholds- etterslep.

I økonomiplanperioden 2025-2028 har vi likevel et udekket omstillingsbehov på 13,5 mill. kr. I den kommende økonomiplanperiode vil vi derfor se nærmere på følgende tiltak:

- Lyngheim barneskole og fremtidige behov med tanke på ombygging og størrelse.
- Flytte barn- og familieavdelingen fra dagens leide lokaler i PIR-bygget, til ledige kommunale arealer.
- Flytte Ytteren skole med 1-4, når det blir plass i Båsmo og Selfors barneskoler.
- Videre utvikling av dagens barnehage- struktur.
- Samling av alle ungdomsskoleelever i Rana ungdomsskole.

Dette vil bidra i positivt, men med ytterligere omstillingsbehov de neste ti årene, vet vi at vi har en lengre vei å gå.

Forslag til ny IB-skole (International Baccalaureate) er ikke avklart eller lagt inn i budsjettopplegget. Dette må det jobbes videre med, og sees i sammenheng med hva fylkeskommunen velger å gjøre med det videregående tilbudet.

Digitalisering

Oppvekst og kultur arbeider aktivt med å digitalisere fagsystemer og forbedre samhandlingen mellom brukere, samarbeidspartnere og kommunens tjenester. Målet er å skape mer effektive og brukervennlige løsninger som kan bidra til bedre tjenester for alle involverte.

Det nyeste tilskuddet i vår digitaliseringsprosess er et digitalt samhandlingsverktøy. Dette verktøyet er utviklet for å styrke brukermedvirkningen og forbedre kvaliteten på tjenestene vi tilbyr. Ved å effektivisere tiden som går med til samhandling rundt barn og deres foresatte, kan vi sikre at ressursene våre brukes på best mulig måte.

«Tidlig inn Rana»

Et viktig grep for oss er å snu deler av ressursinnsatsen fra reparasjon til forebygging og tidlig innsats. Noe som vil kreve mindre ressurser fremover, ikke bare i vår sektor, men etter hvert også i helse og mestring.

Ved å arbeide systematisk for å få færre saker til barnevernet, mener vi det skal være mulig å flytte ressurser fra barnevernet og tunge tiltak over til forebyggende arbeid og tidlig innsats. Det finnes gode eksempler på kommuner i Norge som driver svært effektive barnevern med gode resultater.

Ny barnevernlov trådte i kraft januar 2022 og førte til at statlige barnevernsoppgaver ble overført til kommunene. Reformen skal gi mer ansvar til kommunene på barnevernsområdet, og styrke kommunenes forebyggende arbeid og tidlig innsats i hele oppvekstsektoren.

Bakgrunnen for å flytte mer ansvar til kommunene på barnevernsområdet, er kommunenes nærhet til familiene og innsikten i barnas og foreldrenes behov.

Samlet sett er barnevernsreformen i realiteten en oppvekstreform, hvor kommunene tilrettelegger for tverrfaglig samhandling mellom ulike kommunale tjenester og nivåer.

Målet er at flere utsatte barn og familier får hjelpen de trenger på et tidlig tidspunkt. Barnevernet skal være siste sikkerhetsnett.

Rana kommune har tradisjonelt ligget lavt på styrket tilbud i barnehagene, og skole har de senere år stabilisert seg på et lavt nivå for elever med spesialundervisning.

De to siste årene har vi sett en markant økning i henvisninger til PPT og bruk av styrket tilbud i barnehage for å legge til rette for barn med funksjonsnedsettelse.

Dette har lagt grunnlaget for satsingen «Tidlig inn Rana». I tiden fremover vil vi ha særlig fokus på følgende satsninger:

Anskaffe, bygge opp og implementere BTI som er et verktøy for å registrere tiltak og bidra til god tverrfaglig samhandling.

Innsatsteam 0-10 år og innsatsteam 10-18 år består av ansatte fra ulike tjenester rundt barn og familier. Målet er å gi lett tilgang til de ulike tjenestene tidlig og rask igangsetting av tiltak. Forsterkes ved andre prosjekter og satsinger som RAUS, HOLF og mentorordning.

Foyer barn og Foyer familie vil være i full drift våren 2025. Målet er at familiene skal få tett oppfølging av tjenestene de trenger, at hjelpen skal være koordinert og samtidig. Det er også et mål å tilby et godt lokalt tiltak som et alternativ til å kjøpe institusjonsplasser.

Tilrettelegging for at barn i barnehage og elever i skolen så langt som mulig skal få individuell oppfølging og tilpasset opplæring innenfor det allmennpedagogiske tilbudet. Dette arbeidet skal forsterkes gjennom satsing på språkutvikling i barnehage og satsing på basisferdigheter som lesing og regning i skolen.

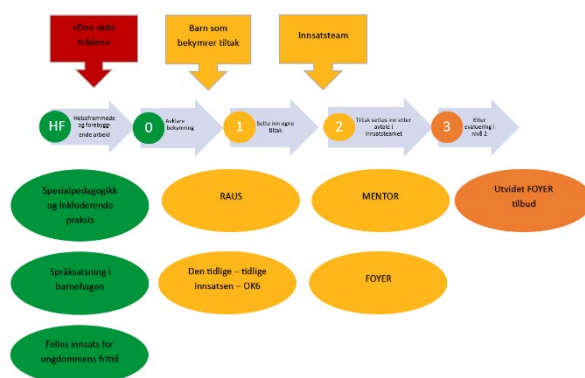
Ressursenhet for barn i barnehage og elever i grunnskolen med omfattende hjelpebehov er under etablering. Målet er å gi et samlet tilbud med bred spesialkompetanse.

Den røde oppvekst tråden er et felles universelt forebyggende tilbud til alle barn, ungdommer og deres foreldre.

Lesing er en viktig forutsetning for læring og vi setter nå i gang et prosjekt mellom biblioteket og skolene for å styrke elevenes leselyst og øke lærernes kompetanse.

Utdanningsdirektoratet har bidratt med 0,7 mill. kr. til denne satsingen.

Ranamodellen:

Bedre tverrfaglig samhandling og økt bruk av samskaping med eksterne parter, er viktig i dette arbeidet. Arbeidet skal ha barnets beste i fokus og tiltakene skal som hovedregel settes i verk så nært barnet som mulig, det vil si i hjemmet, i barnehagen eller på skolen. Jobben som skal skje i skoler og barnehager vil være viktig, men også PPT, helsetjenesten, familietjenesten og kultur, vil være viktige bidragsyttere. Det er viktig å legge til rette for at barn og unge opplever mestring og livsglede.

Barnehage – utfordringer og muligheter

De siste årene har mangelen på personell i barnehagene vært merkbar. Barnehagene mangler i perioder både vikarer og fast ansatte. Dette skyldes både at vi ikke greier å fylle opp faste stillinger med nye ansatte og at vi ikke får tak i vikarer ved ledighet, sykdom og permisjoner.

Det er gjennomført en kartlegging som viser at de kommunale barnehagene stadig oftere har dager hvor det driftes uten tilstrekkelig bemanning i henhold til normene.

Forsvarlighet vurderes når det ikke er mulig å oppdrive vikar og i noen tilfeller har foresatte blitt bedt om å hente tidlig eller holde barn hjemme hvis de har mulighet til dette.

Ut fra dette har vi vurdert ulike muligheter, i tråd med verbalvedtak fra forrige budsjettvedtak:

1. Redusert åpningstid eller tidfestet oppholdstid etter avtale

Åpningstiden i dag gjør at vi må bemanne utfra at det kan være like mange barn morgen som ettermiddag, og det fører til at bemanningen ikke alltid utnyttes på best mulig måte.

Vi har sett på muligheten for å redusere åpningstiden eller tidfeste oppholdstid for det enkelte barn etter avtale. Sistnevnte betyr at barnehagen gjør avtaler med foreldrene om deres behov, for så å kunne bemanne mer i tråd med dette.

Formålet med dette vil være å sikre stabilitet i forsvarlig drift for brukerne. Fleksibiliteten kan oppleves mindre, men slik situasjonen er i dag vil den nok i praksis gi bedre forutsigbarhet.

Redusert åpningstid vil gi mindre fleksibilitet enn avtalt tidfestet oppholdstid. Ut fra dette hensynet iverksettes en pilot i 2-3 barnehager med avtalt tidfestet oppholdstid.

2. Faste vikarstillinger/vikarpool

Et annet tiltak som vil bli prøvd ut som en pilot i 2-3 barnehager er faste vikarstillinger, da det har vist seg nærmest umulig å hente inn vikarer ved behov. Dette tiltaket vil bli finansiert innenfor avdelingens rammer. Erfaringene vil også vurderes brukt i tilsvarende utprøvinger for grunnskolen.

3. Innføring av bemanningsnorm på 5,8 i barnehage

I barnehage er dagens bemanningsnorm for grunnbemanning på 6 barn per voksen for barn over 3 år og 3 barn per voksen for barn under 3 år.

Snittet for bemanningsnorm i Rana kommune var samlet 5,8 per siste rapportering som var 15.12.2023 (BASIL). Snittet for de kommunale barnehagene var da en bemanning på 6,1 per barn, mens for de private barnehagene var snittet på 5,7.

En bemanningsnorm for kommunen samlet på 5,8 vil medføre en økning med 5 stillinger til grunnbemanning. I dette ligger det å øke bemanningen for de barnehagene som ligger mellom 5,8 og 6 i bemanningsnorm i dag. Kostnaden for dette vil være 3,2 mill. kr.

En økning i bemanning vil i størst grad gi utslag for de kommunale barnehagene. Dette vil videre medføre økt tilskudd til de private barnehagene to år etter. Dette må også regnes inn i kostnadsbildet for fremtiden, og vil utgjøre 4,9 mill. kr i økt tilskudd til private barnehager, i tillegg til de 3,2 mill. kr for å etablere normen. Totalt vil dette koste 8,1 mill. kr.

Lavere barnetall per ansatt betyr at hver ansatt kan gi mer individuell oppmerksomhet til hvert barn. Mer personal kan bidra til en mer tilpasset oppfølging av barn som trenger ekstra støtte, og skape et tryggere og mer strukturert læringsmiljø.

Kommunedirektøren anbefaler ikke at en går videre med en slik løsning.

Utvikling av kulturkvartalet

Vi ønsker å videreutvikle kulturkvartalet i sentrum. Kvartalet inneholder i dag Ungdommens hus, biblioteket, Rana kulturskole, kino og samfunnshus, samt Nordland teater. En unik sammensetning av tjenester som sammen kan bidra til økt samhandling, men foreløpig er

Endringer i kinotilbudet

Antall besøkende på kinoen er synkende og dermed også inntektsgrunnlaget. Dette blir en stor belastning for kulturavdelingens budsjett. Det må derfor settes inn tiltak for å kunne møte disse utfordringene. Det er vedtatt at kinoen skal utredes for privatisering, men samtidig vil vi se på løsninger for å begrense utgiftene. Dette vil være stengning av kino flere dager i uka, samt begrensninger i filmtilgangen. Det er satt i gang utredning for å kunne optimalisere driften av

samfunnshuset og kinoen med et mål om å gå i null. Effektiviseringskravet på 0,5 mill. kr som ligger inne i økonomiplanen fra 2024-2027, og bygger på et inntjeningskrav for kinoen, er derfor ikke realistisk og vil måtte dekkes inn av de øvrige avdelingene i kultur

Ungdom i sentrum

Gjennom et samarbeid mellom Rana kommune, Frivilligsentralen og Amfi er det nå høsten 2024 etablert en midlertidig møteplass for ungdom på kjøpesenteret Amfi, den såkalte Popupen.

Dette er et prøveprosjekt frem til nyttår der ungdomsmedvirkning står i fokus. Her vil også Ungt entreprenørskap bidra inn i prosessen.

Prosjektperioden skal brukes til å etablere god dialog med ungdom og få et godt kunnskapsgrunnlag for arbeidet videre mot en fast etablert møteplass på senteret.

I denne perioden er Ungdommens hus satt på vent. Dette for å kunne bruke alle ressursene inn i Popup-prosjektet og det jobbes nå med å finne ekstern finansiering som kan sikre en fortsettelse av dette tilbudet. Fritidstjenesten bruker sine ansatte for å bemanne møtestedet.

Bokbussen – skolebibliotek

Bokbussens primære oppgave er å være et rullende skolebibliotek. Rana bibliotek har lagt opp sitt tilbud for å kunne gi et best mulig tilbud til alle skolene i Rana kommune. Fra og med 2024 vil også Lurøy kommune igjen benytte seg av bokbussen. Tilgang til skolebibliotek er lovpålagt i Grunnskoleloven.

Dagens bokbuss ble kjøpt ny i 2005. Ny buss vil innebære en investering på 6,0 mill. kr og foreslås lagt inn i investeringsbudsjettet for 2025.

Flyktninger

Anmodningen fra IMDI for 2024 var at kommunen skulle bosette 200 flyktninger. Det ser ut til at man klarer å bosette i underkant av 100 flyktninger. Det antas at anmodningen for 2025 vil ligge på ca 130 flyktninger. Hvor mange kommunene klarer å bosette må ses opp mot kapasiteten i det kommunale systemene knyttet til barnehageplasser, skole helseundersøkelse, bolig og andre viktige tjenester. Det er viktig at kommunen gir gode kommunale tjenester om man skal lykkes med integrering og inkludering av flyktninger. Dette er også viktig for å hindre utenforskap og arbeidsledighet.

Tilbud om språkpraksis til introdeltagere og god oppfølging av barn og unge i grunnskolen er to viktige områder for integreringen av flyktninger. Resultatet fra Rana i 2023 viser at 69% av de som har gjennomført introduksjonsprogrammet er i arbeid eller utdanning. Landsgjennomsnittet er på 48,7%. Kommunen ønsker å bedre dette resultatet i årene som kommer gjennom økt samarbeid på flyktningeområdet på tvers av tjenestene. I økonomiplanperioden vil det derfor jobbes for å få til en bedre tverrfaglig innsats gjennom økt samarbeid, felles mål og innsats fra de ulike tjenestene. Det utarbeides en helhetlig plan for integrering og inkludering av flyktninger som vil ivareta dette arbeidet. Planen vil ferdigstilles i begynnelsen av 2025.

Rammereduksjoner

Tiltak stab/PPT	2025	2026	2027	2028
Stillingsreduksjoner	-500	-500	-500	-500
Sum tiltak	-500	-500	-500	-500

Tiltak skole	2025	2026	2027	2028
Tilpasning av ressurser 2024 og 2025	-6 000	-6 250	-6 250	-6 250
Utfasing gratis kost SFO	-600	-600	-600	-600
Overgang ny PC-ordning	-650	-650	-650	-650
Pause leirskole vår 2025- oppstart høst 2025	-400			
Sum tiltak	-7 650	-7 500	-7 500	-7 500

Tiltak barnehage	2025	2026	2027	2028
Årsvirkning tilpasning av ressurser i kommunale barnehager - nedgang i barnetall	-1 200	-1 200	-1 200	-1 200
Reduksjon styrket tilbud - nedgang i barnetall	-2 900	0	0	0
Andel av stillingsreduksjon endring ledelse	-300	-300	-300	-300
Nedlegging av en kommunal barnehage	-800	-1 500	-1 500	-1 500
Sum tiltak	-5 200	-3 000	-3 000	-3 000

Tiltak barn og familieavdelingen	2025	2026	2027	2028
Nedbemanning stillinger	-1 350	-1 350	-1 350	-1 350
Reduksjon tiltak i barnevern - effekt av tidlig innsats/Foyer	-1 000	-1 000	-1 000	-2 000
Si opp avtale Fosterhjem Helgeland - insource oppgaven	0	-500	-600	-600
Sum tiltak	-2 350	-2 850	-2 950	-3 950

Tiltak kultur	2025	2026	2027	2028
Fritidstjenesten - årsvirkning omstilling 2024	-1 600	-1 600	-1 600	-1 600
Kulturskolen - årsvirkning omstilling 2024	-800	-800	-800	-800
Kino - stillingsreduksjon 2025	-340	-340	-340	-340
Kino - redusert overskuddskrav	740	740	740	740
Sum tiltak	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000

SUM omstillingstiltak	-17 700	-15 850	-15 950	-16 950
------------------------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Mål

	<i>Status</i>	<i>Mål 2025</i>
Økonomi		
Netto driftsbudsjett	Merforbruk på 3,7 mill. kr	Godt innenfor balanse
Medarbeidere og organisasjon		
Sykefravær 2023	8,2 prosent	7 prosent
Antall lederavtaler	100 prosent	100 prosent
Gjennomførte medarbeidersamtaler	Gjennomført medarbeidersamtaler i alle avdelinger med alle ansatte. Avvik kan forekomme på grunn av sykefravær og turnover.	100 prosent
Bruk av kompetanse og kompetanseutvikling (KS 10-faktor)	Kompetanse: 3,9 Relevant kompetanseutvikling: 3,1	Øke med henholdsvis 0,1 og 0,2.
Mestringstro og indre motivasjon (KS 10-faktor)	Mestringstro score 4,0 indre motivasjon 4,1.	Øke med 0,1 poeng
Skole		
Elevscore trivsel – 7. og 10. trinn, snitt siste 5 år	85/80	89/80
Andel lærere som oppfyller kravene til undervisning på 1.-7. trinn	94,5 prosent	96 prosent
Andel lærere som oppfyller kravene til undervisning på 8.-10. trinn	93,8 prosent	97 prosent
Antall elever som gis spesialundervisning på 8.-10. trinn.	5,1 prosent	5 prosent
Grunnskolepoeng 10. trinn, siste år.	42,2 prosent	43 poeng
NP 5. trinn: Andel elever på laveste mestringsnivå, snitt siste 4 år	24,6 prosent	23 prosent
NP 8. trinn: Andel elever på laveste mestringsnivå, snitt siste 4 år	12,4 prosent	11 prosent
NP 9. trinn: Andel elever på laveste mestringsnivå, snitt siste 4 år	6,5 prosent	6,5 prosent
Andel som har fullført og bestått VG1 innen 5 år	75,8 prosent	77 prosent

Barnehage

Antall barn per årsverk i grunnbemanningen i kommunale barnehager	6,1	600,00 %
Andel kommunale barnehager som oppfølger pedagognormen uten dispensasjoner	77,8 prosent	100 prosent
Andelen ansatte i kommunale barnehager med pedagogisk utdanning	50,6 prosent	50 prosent
Andel minoritetsspråklige barn som går i barnehage, siste år		80 prosent
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	94,8 prosent	95 prosent

Kultur

Besøk i folkebiblioteket per innbygger	3,7	3,95
Utlån alle medier per innbygger	1,9	2
Kinobesøk per innbygger	1,8	2
Andel av elevene som går på i kulturskolen	9,6	11
Antall timer per elev i kulturskolen	22,17	23
Fritidsklubb – årlige besøk per 1000 innb. (6-20)	541	600
Andel av kulturutgiftene som går til frivillige	15,8 prosent	18 prosent

Barne- og familieavdelingen

Hjemmebesøk av jordmor	Har ikke vært gjennomført de siste årene, ikke prioritert	Opprette et system for dette
Andel barn i barnevernet, korrigert for behovet	3,2 prosent	Reduksjon
Andel undersøkelser gjennomført innenfor 3 måneder	92 prosent	Ingen fristbrudd
Antall barn i institusjon (ny telling)	6 barn	Ikke mer enn 1-2 plasseringer
Antall barn i fosterhjem	54 barn	Under 50 barn
Andel barn under omsorg med omsorgsplan	83,65 prosent	Ingen mangler på planer
Barn med hjelpetiltak	104 barn	Under 100 barn
Antall deltakere over i arbeid eller utdanning etter endt introduksjonsprogram	69 prosent	Over 70 prosent

Helse og mestring

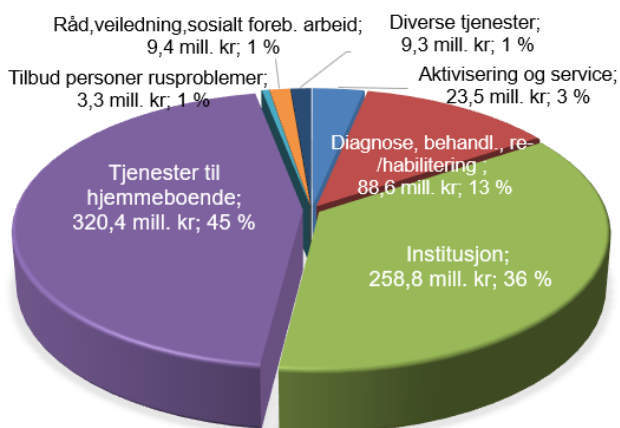
	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	ØkPI 2026	ØkPI 2027	ØkPI 2028
Sum utgifter	949 768	876 313	937 846	940 054	949 761	992 869
Sum inntekter	-236 371	-176 547	-182 294	-185 594	-185 594	-185 594
Netto driftsramme	713 397	699 766	755 552	754 460	764 167	807 275
Nye tiltak/endringer						
Lønnsvekst			37 952	37 952	37 952	37 952
Prisjustering inntekter/utgifter			-997	-997	-997	-997
Endring pensjon			16 898	16 898	16 898	16 898
Rammereduksjon 2025-2028			-5 592	-11 184	-16 777	-22 369
Demografi omsorg			7 000	15 300	25 600	37 300
Netto driftsmidler- nye plasser byggeriet på Ytteren			0	0	0	40 000
Refusjon ressurskrevende tjenester (premiefond)			0	-3 300	-3 300	-3 300
Nye behov og endrede forutsetninger			1 000	1 000	1 000	1 000
Nye tiltak/boliger			2 500	2 500	7 500	7 500
Inndekning 50 prosent av underskudd fra 2022			3 000	3 000	3 000	3 000
Intern overføring - Renhold overføres til teknisk sektor			-5 660	-5 660	-5 660	-5 660
Intern overføring - Husleie Mellomvika 5			-1 600	-1 600	-1 600	-1 600
KST vedtak - Reduserte tilskudd			-415	-415	-415	-415
KST-budsj.vedtak - rekruttering av sykepl.studenter				-500	-500	-500
KST vedtak - Omstillingsmidler 2021-2024			-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
KST budsj.vedtak - Omstillingsmidler 2024-2027						-3 000
Statsbudsjettet						
Redusert refusjon ressurskrevende tjenester			2 100	2 100	2 100	2 100
Rus og psykisk helse			700	700	700	700
Vaksinasjon			900	900	900	900
			55 786	54 694	64 401	107 509

Avdelingsbudsjett 2024

Kommunal- direktør	Helse og pleie	Hjemmebaserte tjenester og rehab.	Psyk. helse og miljøterapi	Sum
-20 761	243 710	262 747	214 070	699 766

Status

Tjenesteleveranse 2023

Sektoren består av tre fagavdelinger og en stabsavdeling.

Helse og pleie:

Langtids sykehjemsplasser, lokalmedisinske senter (LMS) med legetjenester, sykehjem- og helsestasjonsleger, turnusleger/ALIS-leger, legevakt, smittevern og andre helsetjenester. Rana har samarbeidsavtale med Hemnes om legevaktstjenester.

Hjemmebaserte tjenester og rehabilitering:

Helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende i egne boliger, omsorgsboliger og bosenter (hjemmetjeneste), dagplasser og aktivitetssenter. Brukerstyrt personlig assistent, kreftsykepleie, kreftkoordinator, hukommelsesteam, rehabiliteringstjenester, hjelpemiddellager, omsorgslønn, trygghets- og mestringsteknologi, korttids- og avlastningsplasser, døgnrehabilitering og senger til øyeblikkelig hjelp på helseparken. Tildelingskontor og innsatsteam.

Psykisk helse og miljøterapi:

Psykisk helse og rusfeltet, krisesentertilbud, krisearbeid, bemannede botiltak, støttekontakt, arbeids- og aktivitetstilbud til personer med rus/psykisk helseproblemer, FACT-team, rask psykisk helsehjelp, salgs-, skjenke- og serveringsbevillinger og kontroll med virksomheter som selger tobakksvarer. Miljøterapeutisk dagtilbud, arbeidssenter, institusjonsavlastning, privatavlastning, støttekontakt for målgruppen psykisk og fysisk utviklingshemmede, samt boligjeneste med bemannede omsorgsleiligheter.

Fagutvikling og innovasjon:

Har ansvaret for sektorens utviklingsarbeid innenfor bemanning, digitalisering, strategier mm. Avdelingen har normalt prosjektledelsen på større utviklingsprosjekt. I tillegg har avdelingen ansvar for en rekke løpende oppgaver som systemansvar for fagsystemene, kvalitetssystem, sikkerhet og personsikkerhetsarbeidet i sektoren. Avdelingen har også oppgaver knyttet til overordnet beredskap. Avdelingen skal på den ene siden bidra til at fagavdelingene lykkes med sine utviklingsoppgaver, og på den andre siden sikre at sektoren iverksetter politiske vedtak og administrative beslutninger og rutiner.

Strategi - organisasjon- og tjenesteutvikling

Sektoren besluttet høsten 2023 en strategi for framtidige helse- og omsorgstjenester. Denne

dannet grunnlaget for budsjett- og økonomiplan 2024-27. Strategien gir ny retning for tjenesteutviklingen. Bakgrunnen for rapporten er utviklingen i samfunnet og demografi:

1. Flere eldre
2. Økende antall brukere
3. Økende antall brukere med sammensatte behov
4. Alle brukergrupper lever lengre
5. Færre yngre yrkesaktive
6. Økende rekrutteringsutfordringer
7. Press mot kommuneøkonomien
8. Endrede forventninger og behov
9. Endrede muligheter for å levere tjenester på ny måte.

Dersom kommunen leverer tjenestene slik det ble gjort på begynnelsen av 2020-tallet, vil tjenestebehovet i sektoren dobles fram mot 2050, og de største endringene skjer allerede i innværende økonomiplanperioden.

Strategien er forutsatt å rullere ved behov og følge budsjett- og økonomiplanarbeidet slik at politiske vedtak og økonomiske rammer blir styrende for hvordan kommunen kan nå målene. En gjennomgang av status og oppdaterte KOSTRA-tall sommeren 2024, viser at anbefalingene fra Agenda Kaupang fra 2022 og strategien fra 2023 fortsatt relevant. Det overordnede er at Rana kommune må vokse smartere:

1. Innbyggere som er aktive og deltakende i eget liv
2. Innbyggere som bor lengst mulig i eget hjem
3. Informasjon, dialog og forebygging for planlegging av egen alderdom og eget liv
4. Styrke samarbeidet med pårørende og frivillige

5. Økt selvstendighet, trygghet og mestring ved bruk av teknologi og hjelpemidler

6. Redusere behov for institusjons- og heldøgnsstilbud

7. Ivareta fag, personal og økonomi

8. Rana kommune er i gang gjennom blant annet:

9. Innsatsteam /styrket demensomsorg

10. Tverrfaglig samarbeid

11. Velferdsteknologi og hjelpemidler

12. Økt fokus på hjemmebasert og ambulante tjenester

13. Fokus tidlig i omsorgstrappen

14. Lavterskeltilbud og tidlig inn

15. Utvikling av legetjenestene

16. Utvikling personell, ledelse og kompetanse

17. Effektivisering administrasjon

18. Kunnskapsbaserte valg

Alle steiner snues i leten etter nye måter å gjøre arbeidet på og større bærekraft i balansen mellom tjeneste, bemanning og økonomi.

I 2024 har sektoren blant annet satt søkelys på:

- Mulighetsstudie, og etter hvert skisseprosjekt for nytt sykehjem, bo-, dag og aktivitetssenter på Ytteren
- Midlertidige tiltak på bosenter og sykehjem
- Samling av korttidsplasser, helsepark og rehabiliteringstjenesten
- Øke bruk av velferdsteknologi
- Oppgaveglidning, sykepleierteam, arbeidstidsordninger, turnus m.fl.
- Kompetanseutvikling og rekruttering
- Forberede styrking av demensomsorgen
- Dagtilbud og tidlig inn
- Hjelp til selvhjelp

- Ny organisering av sektoren og av hjemmetjenestene

Sektoren fortsetter med å sette fokus på tjenesteutvikling og de menneskelige ressursene. I tillegg blir det i 2025 forsterket fokus på samarbeidet med frivillige.

Listen er ikke uttømmende, og vi jobber oss gjennom nye tjenesteområder etter hvert som tjenesten har kapasitet eller får ny kunnskap. Vi ser også på hvilke ikke-kjernetjenester som kan ivaretas av andre, for å skape leder- og bemanningskapasitet til kjerneoppgavene.

Å bo hjemme så lenge som mulig: Som i resten av landet, legges det opp til at innbyggerne skal bo hjemme så lenge som mulig. De fleste av oss ønsker å bo hjemme så lenge vi kan, så sant vi er trygge og har det bra. Det er ikke et alternativ å opprette sykehjemsplasser eller heldøgns bemannede botilbud for alle som har et visst funksjonsfall, er ensomme eller i gruppen «eldre». Det vil ikke være bemanning nok til en slik løsning selv om vi hadde hatt bygg og økonomi på plass. Det er derfor viktig at vi som kommune, samfunn og innbyggere diskuterer hva det vil si å «bo hjemme». Det behøver ikke nødvendigvis å være at man skal bo i den samme boligen man har gjort hele livet. Det behøver heller ikke bety at boligene skal ha lik utforming og tilrettelegging som de alltid har hatt. Å bo hjemme fordrer at vi som samfunn, individer og kommunen selv legger til rette for ulike boformer, ulik tilrettelegging etter hvert som behovene oppstår.

Det vil likevel være behov for å styrke botilbudet for eldre i perioden som kommer. Dersom sektorene skulle levert på samme dekningsgrad som i 2022, så ville kommunen allerede nå, høsten 2024, manglet 40 sykehjemsplasser. Gjennom tilpasningen nevnt over, har vi klart å finne løsninger.

Det må likevel bygges nye sykehjemsplasser og botilbud i kommende økonomiplanperiode. Dette er det jobbet med gjennom 2024.

I 2025 vil det også ferdigstilles en plan for boliger og bygg i miljøterapeutisk område og

psykisk helse og rus. Vi må også jobbe videre med å utvikle legetjenestene og ambulante tjenester for fremtiden.

I alt arbeidet vi gjør, er samhandling med tillitsvalgte og vernetjeneste avgjørende for å lykkes. Sektoren må også være til stede på arenaer og i nettverk for å skaffe ny kunnskap og ideer.

Budsjett og økonomiplan 2025 – 2028

Netto driftsramme for 2025 for helse og omsorg er foreslått til 755,6 mill. kr, inkludert en rammereduksjon på 5,6 mill. kr i 2025. Nedtrekket øker i perioden til 22,4 mill. kr i 2028. Det betyr at sektoren, i tillegg til den langsiktige omstillingen, må gjennomføre tiltak som gir årlig effekt.

Rammenedtrekkene skal dekkes gjennom:

- Gevinst ved samling av korttidsplasser, rehabilitering og helsepark
- Ensartet organisering av tjenestene i omsorgsboliger og bosenter
- Redusere vikarutgifter
- Gjennomgang av boligstruktur Miljøterapi

Vi må også skape økonomisk handlingsrom for:

- Å fortsette med det digitale krafttaket
- Å holde fart i omstillingen (pukkelkost),
- Å kunne gjennomføre omstillingsprosessen etter plan

Det mest utfordrende i årene som kommer er bemanning. Vi må sikre en god balanse mellom tjenester, bemanning og økonomi.

Rammereduksjoner

Tiltak	2025	2026	2027	2028
Gevinst av samling KTA/helsepark	-4 000	-8 000	-8 000	-8 000
Ensartet organisering av betjening omsorgsboliger og økte refusj. HELFO	-1 592	-3 184	-3 184	-3 369
Omstrukturere boligstruktur MTA				-3 000
Redusert vikarinnleie fastleger			-5 593	-8 000
Sum tiltak	-5 592	-11 184	-16 777	-22 369

Mål

	<i>Status</i>	<i>Mål 2025</i>
Økonomi		
Tjenesteleveranser innenfor rammene	Pr. august 2024 +5,7 mill. Prognose balanse	Balanse
Øke rekruttering fastlegeordningen	5 ledige hjemler	Rekruttere i 2 nye hjemler
Gevinstrealisering som bidrag til omstillingen grunnet demografi	Vi gjør omstilling som gir oss rom til å endre andre steder.	5 mill. kr omstilling utover rammereduksjonene
Tjenesteutvikling		
Redusere dekningsgrad	14,5 prosent dekningsgrad sykehjem	13 prosent dekningsgrad sykehjem
Holde betalingsdøgn til sykehuset på 2023-nivå	713	<450 døgn
Videre omstilling etter strategi for framtidige helse- og mestringstjenester		Virksomhetsplanen gjennomført (aktivitetsmål)
Utvikle og i vareta de menneskelige ressursene		
Kompetanseplanen gjennomføres	Strategisk kompetanseplan er under utvikling	Gjennomføre strategisk kompetanseplan (aktivitetsmål)
Heltid	83,4 prosent	82 prosent
Sykefravær	9,33 prosent pr. august	<9prosent
Gjennomføre tiltaksplan "utvikle og ivareta de menneskelige ressursene"	Tiltaksplan finnes og er igangsatt	Gjennomføre plan (aktivitetsmål)
Det digitale krafttaket		
Framtidig organisering av teknologiorganisasjonen er besluttet	Har manglet rådgiver i hele 2024, ny rådgiver på plass Q4. Det overordnede arbeidet har derfor lidt noe.	Besluttet framtidig organisering (aktivitetsmål)
Velferdsteknologi innført der det er mulig	Har i 2024 innført det vi har klart med tilgjengelige ressurser, herunder Selfors sykehjem, B-plasser mm.	Eldre: alle sykehjem, bosenter og aktuell teknologi hjemme er innført MTA: plan for innføring av teknologi er på plass og påbegynt

PHST: plan for innføring av teknologi er på plass og påbegynt

(aktivitetsmål)

Areal og bolig

Eldre: forprosjekt og prosjektering nytt sykehjem, bosenter og dagaktivitetssenter

Skisseprosjekt ferdig

Påbegynne gjennomføring (aktivitetsmål)

Miljøterapeutisk avdeling:

Mangler helhetlig plan

Delstrategi for bygg og areal MTA-området skal besluttet (aktivitetsmål)

Psykisk helse og rus:

Tiltaksplan er laget.

Påbegynne gjennomføring (aktivitetsmål)

Medvirkning

Sikre god medvirkning av tillitsvalgte og vernetjeneste i alle ledd

Fagavdelingene har faste møter. Medvirkning i strategiprosess er ivaretatt.

Faste samarbeidsmøter i fagavd. Sikre god medvirkning i endringsprosessene som følger av strategi. Sikre at tillitsvalgte og vernetjeneste deltar i delprosesser og at alle er kjent med hvor og hvordan medvirkning formelt skjer.

NAV kommune

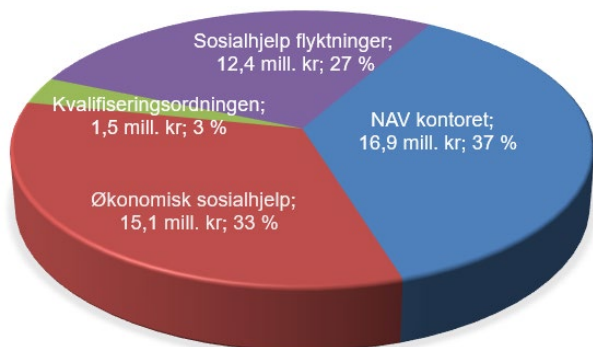
	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	ØkPI 2026	ØkPI 2027	ØkPI 2028
Sum utgifter	48 698	48 928	54 745	54 379	54 013	53 647
Sum inntekter	-2 876	-2 028	-2 104	-2 104	-2 104	-2 104
Netto driftsramme	45 822	46 900	52 641	52 275	51 909	51 543
Nye tiltak/endringer						
Lønnsvekst			1 075	1 075	1 075	1 075
Prisjustering inntekter/utgifter			1 216	1 216	1 216	1 216
Endring pensjon			456	456	456	456
Rammereduksjon 2025-2028			-366	-732	-1 098	-1 464
Ombygging mottak - Ny leieavtale NAV Rana			360	360	360	360
Økt bosetting av flyktninger			3 000	3 000	3 000	3 000
Sum rammeendring			5 741	5 375	5 009	4 643

Avdelingsbudsjett 2024

NAV kontoret	NAV avd 1-3	Kvalifiserings- ordningen	Sosialhjelp	Sum
4 080	15 982	3 211	23 627	46 900

Status

Tjenesteleveranse 2023

NAV Rana sine kjerneoppgaver er å bidra til sosial og økonomisk trygghet og å fremme overgang til arbeid og aktivitet.

Det er et mål å redusere behovet for økonomisk sosialhjelp gjennom aktiv bruk av alle tilgjengelige virkemidler, og det forventes økte midler til statlige tiltak fra 2025.

Nordland og Rana har hatt lav ledigheten over lang tid, og høy etterspørsel etter arbeidskraft har økt muligheten for inkludering av personer som står utenfor arbeidslivet. Ledigheten har økt i 2024, men er fortsatt lav.

Utgiftene til økonomisk sosialhjelp har fra august 2023 til samme periode 2024 økt med 3,7 mill. kr. Dette henger sammen med flere forhold;

- Bosetting av ukrainske flyktninger medfører økte utgifter til sosialhjelp i påvente av introduksjonsprogram og muligheter for inntektsgivende arbeid. 73 prosent av økningen i fra 2023 til 2024 tilskrives denne gruppen.
- Dyrtiden med økte renter, økte utgifter til bolig, strøm og mat har medført at nye grupper har behov for hjelp for å klare sine utgifter. Det forventes at antall personer som får utfordringer med å betjene gjeld og beholde sin bolig fremdeles kan øke så lenge rentenivået opprettholdes på dagens nivå.
- Veiledende satser for sosialhjelp økte med 10 prosent 1.7.2023.

Det er fortsatt stort trykk på de samlede tjenestene i kontoret, samtidig som det er strammere rammevilkår både på statlig og kommunalt område. Tett og tidlig oppfølging

er nødvendig for å forebygge langvarig behov for økonomisk sosialhjelp.

Strategi - organisasjon- og tjenesteutvikling

NAV 2030

NAV bidrar til sosial og økonomisk trygghet, og fremmer overgang til arbeid og aktivitet

Vi skal rette innsatsen mot de som trenger oss mest og våre prioriterte målgrupper er ungdom under 30 år, familier med barn og flyktninger.

NAV har som ambisjon å gi de som står utenfor arbeidsmarkedet en mulighet til å kvalifisere seg for å møte et økende behov for arbeidskraft i takt med den demografiske utviklingen.

Utfordringer og muligheter

Utenforskapet i Norge øker, 1 av 5 står utenfor arbeidslivet. Lav arbeidsledighet og høy etterspørsel etter arbeidskraft øker mulighet for inkluderinga av denne arbeidskraftreserven, og er en høyt prioritert oppgave.

Behovet for økonomisk rådgivning er økende på grunn av dyrtiden. Etterspørselen etter økonomisk rådgivning og gjeldsrådgivning har økt med 33 prosent hittil i 2024, og for å møte dette behovet er det økt ressurser til denne tjenesten.

Unge

Fra 1. juli 2023 ble det innført ungdomsgaranti som skal sikre tett oppfølging og fast kontaktperson. Ungdom med sammensatte behov skal ha samordnet innsats. Det er viktig å stimulere til utdanning og arbeid.

NAV kommune har hatt eget ungdomsteam over lengre tid, antall unge som har behov for økonomisk sosialhjelp har vært stabilt i 2024 til tross for at vi har flere ungdommer som følges opp totalt sett.

Det er fortsatt viktig å hindre vekst i gruppen unge ledige og uføre gjennom tidlig innsats og fokus på kvalifisering og inkludering.

Statsforvalteren har siden 2022 gitt tilskudd til prosjekt for å være ekstra tett på de unge som vi sliter med å nå. Prosjektet har ikke videre finansiering etter 01.05.25

Vi samarbeider tett med skolen, oppfølgings-tjenesten og andre instanser, der ungdom har behov utover det NAV kontoret kan tilby.

Familier med barn

Kommunens Strategi for å forebygge fattigdom skal følges opp med tiltakene i handlingsplanen, i dette arbeidet er familie-veiledere sentrale. Målet er å forebygge barnefattigdom og sikre mulighet til deltagelse i fritidsaktiviteter.

Nav kommune har fått prosjektmidler fra Statsforvalteren fra mai 2024 til et prosjekt som skal videreutvikle de sosiale tjenestene til familier med barn i barnehage og grunnskole

Nasjonal veileder for samordning av tjenester for barn og unge gir retningslinjer for Rana kommune, og krever samarbeid på individ- og systemnivå.

Flyktninger

Bosetting av flyktninger har økt fra 2022, og fordrevne fra Ukraina utgjør den største gruppen. Med fortsatt økt bosetting i 2024 har det vært nødvendig å øke ressursene for å kunne sikre forsvarlig saksbehandling og oppfølging. Vi utnytter da i større grad de statlige virkemidlene og uten styrkingen ville sosialhjelpsutgiftene vært større.

De fleste flyktninger fra Ukraina har behov for 12 måneder med introduksjonsprogram, spesielt er språk en utfordring for å få innpass i arbeidsmarkedet.

Bærekraftige løsninger må utvikles for å øke mulighetene for at flyktningene blir en integrert del av samfunnet og kan forsørge seg og sin familie. Samhandlingen med flyktningetjenesten og Rana Voksenopplæring videreutvikles for å sikre mer effektive og samordnede tjenester til flyktninger. Målet er å få en lettere kobling mellom arbeidskraften som flyktningene tilfører og næringslivets behov for kompetanse. Utgiftene til økonomisk sosialhjelp vil øke over tid hvis vi ikke lykkes med dette.

Bostedsløse

Boligsituasjonen i Rana er utfordrende, spesielt for de vanskeligstilte. NAV kommune har ansvaret for akutt bolig, og på grunn av få kommunale boliger og reduserte muligheter på det private utleiemarkedet, har vi inngått avtale om leie av akutt bolig hos privat aktør. Per i dag har vi 9 slike avtaler og vurderer løpende behovet for å sikre at vi kan bistå de som trenger det. Utgifter til akutt bolig er tredoblet siden 2021. Det er behov for flere kommunale boliger til vanskeligstilte, med oppfølgingstjenester, slik at de kan beholde boligen. Egen tiltakspakke knyttet til kommunens boligstrategi er utarbeidet og skal gi effekt.

Kvalifiseringsprogrammet (KVP)

Bruk av kvalifiseringsprogrammet prioriteres fremover for å øke mulighetene for inkludering av unge, flyktninger og personer uten rettigheter til statlige ytelser. Programmet er en rettighet når brukere fyller inngangsvilkårene, og tett oppfølging over tid gir resultater.

Budsjett og økonomiplan 2024 - 2027

NAV kommune har en omstillingsoppgave på 0,4 mill. kr i 2025, og iverksetter tiltak som til sammen skal bidra til å redusere driftsnivået med 1,5 mill. kr i økonomiplanperioden.

Reduksjon i rammen oppnås gjennom fortsatt fokus på NAV sine kjerneoppgaver og økt bruk av enhetens samlede virkemidler. Samarbeid på tvers av sektorene for å finne mer bærekraftige løsninger på felles utfordringer er nødvendig for å lykkes. NAV øremerker ressurser på våre målgrupper som trenger det mest og gi kvalitativ god oppfølging med fokus på arbeidsrettet aktivitet. Dette vil gi resultater i form av å dempe veksten av behov for økonomisk sosialhjelp, men det forventes likevel at behovet totalt vil øke på grunn av bosetting av flyktninger.

Mål

	Status	Mål 2025
Økonomi		
Redusere antall brukere med behov for økonomisk sosialhjelp herunder fokus på barnefamilier	Andel mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde er synkende i perioden, og har høy prioritering hos oss. Familier med barn har spesielt høy prioritering. Andel sosialhjelps-mottakere 18-24 år er uforandret og fortsatt betydelig lavere enn K9	Redusere antall brukere med sosialhjelp som hovedinntektskilde. Redusere andel lavinntektsfamilier
Øke andel brukere med overgang til arbeid, utdanning eller arbeidsrettet aktivitet	Økt bruk av opplæringstiltak for å sikre varig tilknytning til arbeidsmarkedet. 68 % overgang til arbeid og aktivitet for flyktninger, landsgjennomsnitt er 48 % Ungdom under 30 har fast kontaktperson	Øke oppfølging av unge under 30 år med mål om økt deltakelse i skole, arbeid eller arbeidsrettede tiltak. Øke overgang til arbeid og aktivitet for flyktninger med 0,5 prosent
Medarbeidere og organisasjon		
Beholde kompetente og motiverte medarbeidere	Lav turnover og gode søkere til stillinger	Beholde kompetente medarbeidere og rekruttere riktig kompetanse
Bruk av kompetanse og kompetanseutvikling (KS 10-faktor.)	Bruk av kompetanse 4,3 og relevant kompetanseutvikling: 3,3	Mål om å øke med henholdsvis 0,1 og 0,5 poeng til neste undersøkelse.
Mestringstro og indre motivasjon (KS 10- faktor)	Mestringstro score 4,3 og indre motivasjon 4,4.	Målet vårt er å løfte oss med 0,1 poeng til neste undersøkelse.
Sykefravær	5,4 %	6,1 %

Rammereduksjoner

Tiltak	2025	2026	2027	2028
Reduksjon økonomisk sosialhjelp	-366	-732	-1 098	-1 464
Sum tiltak	-366	-732	-1 098	-1 464

Tekniske tjenester

	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	ØkPI 2026	ØkPI 2027	ØkPI 2028
Sum utgifter	184 636	342 010	365 187	361 414	359 389	362 617
Sum inntekter	-60 851	-136 408	-139 616	-138 366	-138 366	-138 366
Netto driftsramme	123 785	205 602	225 571	223 048	221 023	224 251

Nye tiltak/endringer

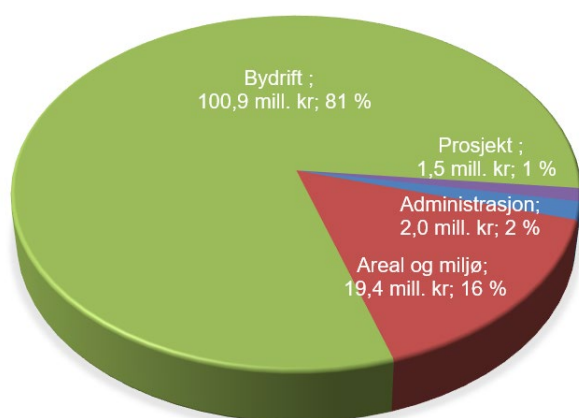
Lønnsvekst			7 268	7 268	7 268	7 268
Prisjustering inntekter/utgifter			2 684	2 684	2 684	2 684
Endring pensjon			5 682	5 682	5 682	5 682
Rammereduksjon 2025-2028			-2 025	-4 048	-6 073	-8 095
Moheia bad - Netto innteksttap - renovering			-1 250	-1 750	-1 750	-1 750
Intern overføring - Renhold overføres fra helse og mestring			5 660	5 660	5 660	5 660
KST vedtak - Reduserte tilskudd			-700	-700	-700	-700
FDV midler - Byggeriet på Ytteren						5 250
Intern overføring - Husleie Mellomvika 5			1 600	1 600	1 600	1 600
Økt leie Ytteren flerbrukshall			800	800	800	800
Skybasert programvare eiendomsskatt			250	250	250	250
Sum rammeendring			19 969	17 446	15 421	18 649

Avdelingsbudsjett 2024

Teknisk administrasjon	Areal og miljø	Bydrift	Byggdrift	Sum
2 768	15 726	94 351	92 757	205 602

Status

Tjenesteleveranse 2023

Tekniske tjenester har ansvaret for kommunens infrastruktur (samferdsel, anlegg, park og idrett samt vann og avløp) og kommunale investeringer (prosjektstyring).

Sektoren ivaretar også områder innen samfunnsplanlegging (arealplan, regulering, kart, byggesak, eiendom, miljø og landbruk),

forebygging og beredskap (brann og redning). Fra og med 2024 overtok sektoren ansvaret for byggdrift etter at kommunestyret vedtok å utvikle organisering som et kommunalt foretak. Tekniske tjenester består av tre avdelinger – Areal og Miljø, Byggdrift og Bydrift.

Virksomheten er lokalisert på fem ulike steder; Moheia, Mjølan, brannstasjonen, Vika og rådhuset. Tekniske tjenester har rundt 220 årsverk.

Utfordringer

De overordnede føringer for arbeidet i tekniske tjenester er nedfelt i «Kommuneplanens samfunnsdel» 2025-2034.

Hovedutfordringene for kommunen sett fra tekniske tjenester er:

- Klimaendringer – ekstremvær
- Kapitalslit – vedlikeholdsetterslep
- Forventningsgap – innbyggerkrav med mindre ressurser
- Samfunnsutvikler – breddeansvar

De økonomiske bærekraftutfordringene i form av vedlikeholdsetterslep er:

- Etterslep veinett 0,3 mrd. kr.
- Etterslep vann og avløp over 2,0 mrd. kr.
- Etterslep bygg: 1,6 mrd. kr.

Sektoren ønsker å tenke nytt mot bærekraftige løsninger for fremtiden. Flyplass og dypvannskai må bidra til veksten. Demografiutviklingen krever at vi tenker nytt og tar i bruk innovative løsninger i samarbeid med innbyggere, frivilligheten og næringslivet. Den økonomiske handlingsfriheten er redusert på grunn av store infrastrukturinvesteringer. Tjenestene må i fremtiden levere på en mer effektiv måte.

Fokusområdene for sektoren blir derfor:

- Leverer i henhold til fastsatte omstillingskrav
- Leverer bærekraftige tjenester ved bruk av ny teknologi og effektiv organisering
- Begrense vedlikeholdsetterslep
- Utøve rolle som samfunnsutvikler

Strategi for teknisk sektor

Det ble i løpet av 2023 gjennomført et større prosjekt for kartlegging av forbedringsområder. Arbeidet ble forankret i hele organisasjonen og det viktigste funnet var at bruken av teknologi er lav og det finnes kjent teknologi som i større grad kan tas i bruk. Dette arbeidet resulterte i definering av innovasjons- og digitaliseringsprosjektet DBITS

(digitalt beslutningsstøttesystem for teknisk sektor) og DataFAV (mer effektiv forvaltning, analyse og visualisering). Prosjektet har som mål å dekke behovet for:

- Effektiv datainnhenting
- Sømløs dataforvaltning
- Effektiv analyse og prognose
- Fleksibel datavisualisering og presentasjon

Konkret vil prosjektet blant annet ta i bruk droneteknologi og økt bruk av sensorer i beredskap og drift. I forlengelse av bruk av ny teknologi vil kunstig intelligens kunne tas i bruk i saksbehandling og samfunnsutvikling. Prosjektet fikk i løpet av 2024 finansiering for en konseptfase og vil starte opp i 2025. Forutsatt finansiering av et digitaliseringscenter for hele kommunen vil dette prosjektet kunne inngå i dette.

Klimaendringer utfordrer kommunen

Økende ekstremvær og vedlikeholdsetterslep utgjør i kombinasjon en alvorlig økonomisk og sikkerhetsmessig risiko mot kommunens infrastruktur som for eksempel veinett.

Flere av veiene i Rana har mistet slitelaget (og deler av bærelaget), og er på vei inn i en fase hvor kostnaden for nødvendig vedlikehold stiger kraftig med hvert år som går uten tiltak, og vedlikeholdsetterslepet øker. Det er derfor foreslått en videreføring av bevilgninger for området i investeringsbudsjett.

De siste årene har vi til fulle dokumentert risikovurderingen over. Stikkord her er snøvinter, høstflom og bru-/veiutrasinger som har kostet kommunen godt over 40 mill. kr.

Klimaendringene har stor betydning for hvordan kommunen nå planlegger. Nye krav og løsninger mot for eksempel ekstremvær og overvann skal gi større trygghet (jf. Gjerdrum).

Kommuneplanen på alvor

Kommuneplanen varsler behovet for en dreining av retningen for kommunen. Dette er

fulgt opp av tekniske tjenester. Noen konkrete eksempler:

- «*Verdibevarende vedlikehold av bygg, veier og anlegg*» – Modernisering av skolebygg, Moheia fritidspark, Sagbakken stadion og Moheia Bad. Investeringer og oppgradering av bygningsmasse innenfor de store tjenesteytende sektorene.
- «*Byutvikling med vekt på grønnstruktur og urbanisering*» – Nordlandstorget og Talvikparken, Havmannaksen og Jernbaneparken. Realisering av mulighetsstudien skal gi en grønnere og mer levende by. I 2025 åpnes Momentparken. Et eksempel på godt privat-offentlig samarbeid.
- «*Klimavennlige løsninger innen transport, bygg og arealbruk*» – Gruben og Båsmo barneskole er eksempler på grønn omstilling av byggeprosesser, bygg og uteområder med lengre levetid på byggene. I 2023 er gymsaler på Båsmo og Selfors realisert etter samme prinsipper.
- «*Industriby med ren luft og vann*» – Luftforurensningen har stabilisert seg på et lavt nivå. Resultatet markerer flere års samarbeid med MIP og Statens vegvesen.

Strategiske prosjekter for Rana:

- Flyplass - reguleringsplan, vannforsyning, grunnerverv og underliggende avtaler. Fra 2023 inngår deltakelse i samarbeidsforum med Avinor.
- Dypvannskai: Deltakelse i styringsgruppe, prosjektledelse og finansiering.
- FV810 Bustneslia og E6 Mo i Rana (bidrag til påtrykk og behovet for utredninger).
- Utredning trafiksituasjon Mo i Rana - videreføre arbeidet i form av mulighetsstudie for vurdering av bypakke Rana i samarbeid med Statens Vegvesen og Nordland Fylkeskommune.
- Fremtidig bruk av Toranesområdet - samarbeidsprosjekt med Bane Nor

- Digitalisering av teknisk sektor
- Gjennomføring av struktur for eldreomsorg

For øvrig har sektoren ca. 30 pågående store og små prosjekter.

Budsjett og økonomiplan 2025-2028

Endringer for tekniske tjenester i økonomiplanen framkommer i tabellen innledningsvis.

Muligheten for å nå disse kravene ligger i å kunne gjennomføre investeringer i kostnadsreducerende tiltak og gjennomføre plan for digitalisering.

Rammereduksjoner 2025-2028

I tekniske tjenester arbeides det løpende med forbedring, forenkling og effektivisering. Enten det gjelder organisering, drift og investeringer eller digitalisering.

I 2025 vil økt egenregi, kostnadsreduksjoner og synergiuttak på tvers av avdelingene håndtere behov for rammereduksjoner.

Videre i økonomiplanperioden vurderes organisering og struktur, og det forventes økt effekt av digitalisering og effektivisering av tjenestene.

Veinettet en budsjettutfordring

Rana er en stor kommune i areal og har over 300 kilometer kommunale veier som teknisk sektor må drifte og vedlikehold. Denne ulempen finansieres ikke gjennom det statlige inntektssystemet.

Staten har derimot omklassifisert 10 kilometer gammel E6 til kommunale veier og dermed økt utfordringen. En stor andel av vei-budsjettet har de siste årene gått til vinterdrift, hvorav beredskapsgodtgjørelsen til private leverandører utgjør en vesentlig andel. Andel kommunale veier vil ytterligere øke i forbindelse med ny vei over Granheia i tilknytning til ny lufthavn.

Veibudsjettet har hatt millionoverskridelser de siste årene spesielt på grunn av økte

kostnader i det private markedet. Pilot-prosjekter viser at økt egenregi kan gi store besparelser. Området har en gjennomgående

underkompensasjon med utgangspunkt i indeks. Prisøkning i de kjøpte tjenestene forsterker at økt egenregi er lønnsomt.

Rammereduksjoner

<i>Tiltak</i>	<i>2025</i>	<i>2026</i>	<i>2027</i>	<i>2028</i>
Areal og miljø				
Reduserte stillinger	-800	-800	-800	-800
Bydrift				
Økt egenregi	-200	-1 700	-2 500	-3 000
Nedklassifisering av veier		-500	-1 000	-2 500
Byggdrift				
Reduserte stillinger	-800	-800	-800	-800
Synergiuttak på tvers av avdelinger				
Utnyttelse utstyrskapasitet og ressurser på tvers	-225	-248	-973	-995
Sum tiltak	-2 025	-4 048	-6 073	-8 095

Mål

	<i>Status</i>	<i>Mål 2025</i>
Økonomi		
Netto driftsbudsjett		224 711 mill. kr
Netto driftsbudsjett avvik	-11 mill.	
Medarbeidere- organisasjon		
Sykefravær	Sep 2024: 5,4 prosent	5 prosent
Antall lederavtaler	100 prosent	100 prosent
Gjennomførte medarbeidersamtaler	100 prosent	100 prosent
Indre motivasjon (KS 10 –faktor)	4,3	4,5
Mestrings orientert ledelse (KS 10 –faktor)	4,2	4,5
Areal og miljø		
Vedtak stadfestet av statsforvalter ¹	92 prosent	90 prosent
Responstid i byggesaker under 4 uker ²	60 prosent	100 prosent
Behandlingstid i plansaker under 4 uker ³	100 prosent	100 prosent
Behandlingstid i matrikkel saker innen frist ⁴	100 prosent	100 prosent
Bydrift		
Park og fritid – svømmedyktighet 4. trinn	77prosent	Over 90 prosent
Brann – RVR oppdrag	77 (prognose for året)	Over 74 pr. år
Samferdsel – restlevetid vei GOD (>3 år)	41 prosent	Over 50 prosent
Fornyelsesgrad vannforsyning	0,74 prosent	Over 1,2 prosent
Fornyelsesgrad avløp	0,57 prosent	Over 1,0 prosent
Byggdrift		
Tydeliggjøring av roller og forventning leveranse gjennom samarbeid/brukermøter	Ny	Minimum 1 møte pr. sektor pr. år.
Utleieboliger (som ikke leies ut)	10 prosent pr. september 2024	Vakanse under 10 prosent
Redusere avvik (ubehandlede)	Ny	10 prosent

¹ Administrative vedtak og politiske vedtak basert på administrasjonens innstilling, skal minimum 90 prosent av klagesakene stadfestes av statsforvalter

² Responstiden er tiden fra mottatt søknad til første svar. Saksbehandlingstiden starter med fullstendig søknad.

³ Behandlingstid er tiden fra mottatt komplett planforslag etter høring og offentlig ettersyn til ferdigstilt sak for politisk behandling

⁴ Behandlingstid fra komplett søknad til ferdigstilt sak, fastsatt i lov og forskrift, og avhengig av sakstype

Selvkostområder

Vann og avløp

	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	ØkPI 2026	ØkPI 2027	ØkPI 2028
Sum utgifter	103 706	110 760	117 862	128 864	138 338	144 353
Sum inntekter	-102 487	-110 760	-117 862	-128 864	-138 338	-144 353
Netto driftsramme	1 219	0	0	0	0	0
Nye tiltak/endringer						
Driftsutgifter			3 990	5 448	6 946	8 490
Kapitalkostnader			5 609	13 327	19 946	24 887
Avsetning til bundne fond			-2 497	-671	686	216
Bruk av bundne driftsfond			2 834	2 834	2 834	2 834
Gebyrinntekter			-9 936	-20 938	-30 412	-36 427
Sum rammeendring			0	0	0	0

I Rana kommune er det vedtatt å sikre full kostnadsdekning innenfor selvkostområdet vann, avløp og feiing. Samtidig skal kommunen ikke ha fortjeneste fra inntektene. Dette innebærer at samtlige utgifter og inntekter bokføres på selvkostområdene.

Ved årsavslutning skal det enten avsettes eller brukes av bundne fond, slik at områdene går i balanse. Over tid skal dermed utgiftene være like store som inntektene, jamfør selvkostprinsippet.

Beregning av gebyrer og selvkost på kommunale betalingstjenester, skal utføres i henhold til retningslinjer for beregning av selvkost og forskrift om beregning av samlet selvkost for kommunale gebyrer.

Status og utfordringer

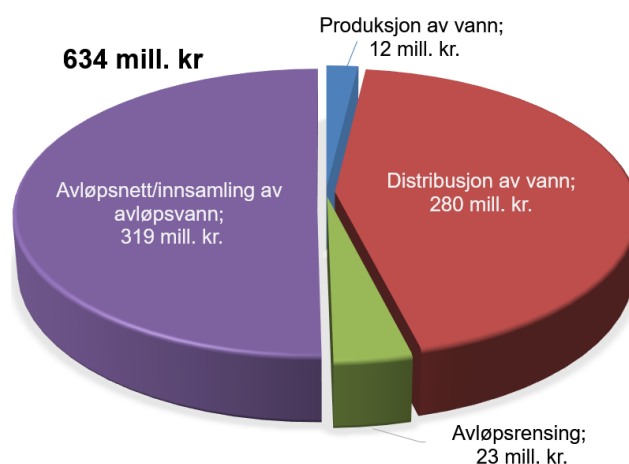
I perioden 2014-2023 har vi investert for 634 mill. kr på vann- og avløpsområdet, som tilsvarer brutto investeringer på 729 mill. kr.

I økonomiplanperioden er det lagt opp til 459 mill. kr i investeringer, et gjennomsnitt på 112,25 mill. kr i året.

Bakgrunnen for økte investeringskostnader, skyldes stort vedlikeholdsetterslep på ledningsnett, økte klimautfordringer og skjerpede rensekrav på avløp. I tillegg kommer nye hovedledninger for vann og avløp i

forbindelse med ny flyplass og nytt renseanlegg på Mjølan.

Figur 18. Investeringer 2014-2023 eks. mva.

Vi har totalt 253 km avløpsledninger og 216 km vannledninger. Det er beregnet at vedlikeholdsetterslepet bare på vann- og avløpsnettet i dag er på 2,0 mrd. kr.

I tillegg til at ledningsnettet er gammelt og dårlig, fører også økte klimautfordringer til at kapasiteten på avløpsnettet tidvis er for liten. Dette gjør at arbeidet med å separere avløpsnettet i spillvann og overvann er svært viktig. Dette vil også på sikt føre til at vi behandler mindre rent vann i avløpsrenseanleggene.

I økonomiplanperioden er ett av de store investeringsprosjektene nytt

avløpsrenseanlegg til erstatning for Moskjæran. Samtidig har vi så stort etterslep på ledningsnettet at vi også er nødt til å opprettholde en forsvarlig utskiftingstakt på dette.

Oppgaver som vil prioriteres i økonomiplanperioden er blant annet:

- Oppfølging av tiltak i hovedplan avløp
- Oppfølging av tiltak i hovedplan vann
- Nytt avløpsrenseanlegg til erstatning for Moskjæran
- Rehabilitering og separering av VA-nett
- Vann og avløp til ny flyplass

Budsjett og økonomiplan 2024 - 2027

Etter gjennomgang av drift- og investeringsnivå i perioden 2025-2028 legges det opp til en årlig samlet gebyrøkning på vann- og avløpsområdet på 25 prosent i 2025 og 17,5 prosent i 2026. I hovedsak skyldes kostnadsøkningen økte rentekostnader som følge av økt kalkylerente (5-årig swaprente), og økte avskrivninger.

Samlet øker kapitalkostnadene med 24,9 mill. kr i perioden.

Utgifter videreføres på dagens nivå og indeksreguleres med forventet prisvekst på 2,5 prosent per år. Det er lagt opp til økt avsetning til selvkostfondene i perioden.

Vann- og avløpsgebyr

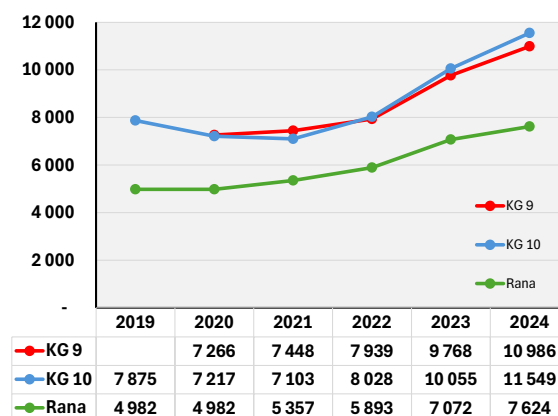
I 2024 er gjennomsnittlig gebyr på vann- og avløpsområdet i KG 9 ca. 31 prosent høyere enn gebyrnivået i Rana.

Differansen til KG 9 har økt fra 2023 til 2024. Økte kapitalkostnader har rammet alle kommuner i Norge, så selv med en betydelig gebyrøkning er det forventet at Rana kommune fortsatt vil ligge godt under gjennomsnittet for KG 9.

Tabell 30. Vann og avløpsgebyrer 2024

	Rana	KG 09	Differanse
Vann	3 385	4 694	-1 309
Avløp	4 239	6 292	-2 053
Sum	7 624	10 986	-3 362

Figur 19. Vann- og avløpsgebyrer 2019-2024

*) Kommunegruppe 9 (KG 9) består av 27 kommuner med 20 000-30 000 innbyggere.

Kommunegruppe 10 (KG 10) består av 13 kommuner med 30 000-45 000 innbyggere.

Feiing

	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	ØkPI 2026	ØkPI 2027	ØkPI 2028
Sum utgifter	4 990	5 001	5 218	5 346	5 474	5 607
Sum inntekter	-4 496	-5 001	-5 218	-5 346	-5 474	-5 607
Netto driftsramme	494	0	0	0	0	0
Nye tiltak/endringer						
Driftsutgifter			115	234	355	479
Kapitalkostnader			3	63	39	33
Gebyrinntekter			-217	-345	-473	-606
Avsetning til bundne fond			99	48	79	94
Sum rammeendring			0	0	0	0

Status

Feiertjenestens virksomhet er forankret i forskrift om brannforebygging § 17.

Virksomheten finansieres gjennom selvkost.

Gebyr differensieres i forhold til ulike objekttyper og hvor ressurskrevende tjenesten er for de ulike objekttypene. Differensiering er justert noe i forhold til 2024, på grunnlag av nye erfaringstall.

En foreløpig prognose for 2024 tilsier at budsjettmålene blir nådd, eventuelt med et mindre merforbruk.

Fritidsboliger er nå kartlagt i hele kommunen. Førstegangs feiing og tilsyn i fritidsboliger vil være utført i hele kommunen i løpet av 2025.

Utfordringer

Selvkostfondet for selvkostområdet feiing er negativt med til sammen 0,6 mill. kr som følge av negative resultater i 2022 og 2023. Driftsfondet antas å være relativt uendret etter 2024. Reguleringen av gebyrstørrelser for feiing og tilsyn i 2024 har dermed vist seg å ikke være tilstrekkelig for å redusere underskuddet på driftsfondet. For 2025 foreslås gebyret økt mer enn anslått lønns- og prisvekst.

Den største enkeltstående utfordringen for fremdrift, er at et relativt stort antall planlagte feiinger og tilsyn må utsettes. Årsaken til utsettelse kan være at eier er bortreist eller sykdom som hindrer eier/bruker i å ta imot tjenester. Slike tilfeller medfører at mange aktiviteter må utsettes til 2025. I tilfeller hvor eier tar kontakt i rimelig tid forkant, utsettes aktiviteten og aktiviteten planlegges på nytt senere samme år.

Dagens gebyrordning for feie- og tilsynsavgift har vist seg mer ressurskrevende enn tidligere antatt, og sammen med situasjonen med stort antall utsatte aktiviteter, gjør dette økonomien mindre forutsigbar. Det vil ikke være rimelig å fakturere en planlagt aktivitet vi vet ikke kan gjennomføres, selv om det allerede er satt av tid til denne. Utsettelse av aktiviteter betyr redusert effektivitet på feiing og tilsyn. Det vil være urimelig å ikke akseptere utsettelse av aktiviteter når det foreligger en betimelig grunn til dette.

Dette vil bli evaluert i feiertjenestens årsmelding og det vil trolig bli lagt frem forslag om å endre gebyrordningen.

Støttetjeneste

	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	ØkPI 2026	ØkPI 2027	ØkPI 2028
Sum utgifter	143 067	144 548	153 864	151 005	150 349	147 489
Sum inntekter	-24 734	-17 409	-17 782	-17 782	-17 782	-17 782
Netto driftsramme	118 333	127 139	136 082	133 223	132 567	129 707

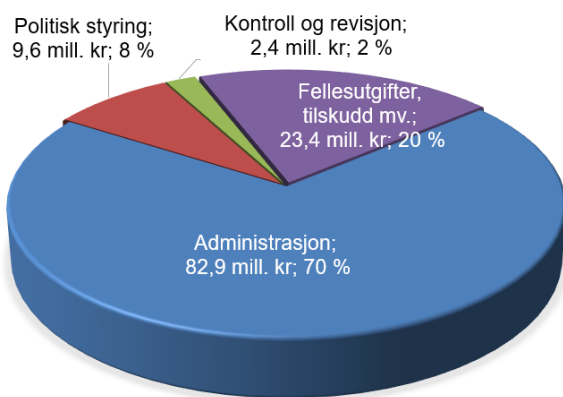
Nye tiltak/endringer

Lønnsvekst			4 455	4 455	4 455	4 455
Prisjustering inntekter/utgifter			1 690	1 690	1 690	1 690
Endring pensjon			2 596	2 596	2 596	2 596
Rammereduksjon 2025-2028			-1 756	-3 515	-5 271	-7 031
IKT - Ny redundat internettaksess 8 Gbps			350	350	350	350
KST vedtak - Formannskapet reserverte bevilgning			-21	-21	-21	-21
KST vedtak - Endring satser politisk virksomhet			414	414	414	414
KST vedtak - Reduserte tilskudd			-935	-935	-935	-935
Tjenestestrategi IKT			750	750	750	750
O6 sekretariat			300	300	300	300
Valg 2025 og 2027			1 100	0	1 100	
Sum rammeendring			8 943	6 084	5 428	2 568

Avdelingsbudsjett 2024

Kommune direktør	Stab støttetjeneste	HR avdeling	Økonomi	IKT avdelingen	Juridisk avdeling	Diverse tilskudd	Sum
12 275	10 271	44 883	17 231	23 826	4 335	14 318	127 139

Tjenesteleveranse 2023

Støttetjenesten leverer tjenester til kommuneorganisasjonen, folkevalgte og innbyggere. Området består av økonomi, HR-organisasjon, juridisk, kommunikasjon og IKT.

Fagområdene skal tilrettelegge for god politisk og administrativ styring, samt ivareta administrative fellesfunksjoner. 63,7 årsverk er tilknyttet sektoren.

Støttetjenesten har en nøkkelrolle i utvikling av kommuneorganisasjon. De administrative tjenestene effektiviseres løpende for å frigjøre ressurser til prioriterte satsingsområder.

Over år har vi driftet lavere enn snittet i KOSTRA gruppe 9, men dette endret seg i 2023. Vi bruker mer innenfor alle områder - politikk, kontroll, styring og administrasjon. Økningen skyldes en kombinasjon av styrt prioritering og feil bruk av KOSTRA funksjoner. Regnskapet rettes opp fra 2024, men rammefordelingsmodellen gir økte omstillingskrav i budsjett – og økonomiplanperioden.

Utfordringer

Endringstakten i kommunesektoren øker. Vår største utfordring er å sikre kapasitet og kompetanse til å gjennomføre innovasjons – og omstillingstiltak i raskt nok tempo.

For lav administrativ kapasitet svekker kommunens måloppnåelse. Sektorenes planlagte omstillingsløp krever forsterket administrativ støtte og infrastruktur. I dag er vi ikke rigget godt nok for dette.

Administrasjon av kommuner blir stadig mer kompetansekrevene, samtidig kan teknologi forenkle arbeidsprosesser. Automatiserte prosesser og KI –kunstig intelligens er på full fart inn i kommunesektoren. For å utnytte mulighetene dette gir, må vi ha ny kompetanse. Vi må være endringsdyktige og endringen må skje sammen med sektorene, slik at kommunen samlet sett blir best mulig forberedt på framtida.

Samtidig som vi omstiller øker forventingsgapet. Det er ikke nok ressurser til å møte interne og eksterne forventninger. Vi utfordres med å iverksette strategier og følge opp utvidede kontroll og rapporteringskrav. Ressursbruk til rekruttering må adresseres, og økt globalt trusselbilde utfordrer beredskap og informasjonssikkerhet også i vår kommune.

Å balansere behov og forventninger opp mot reduserte rammer er utfordrende. Halve budsjetttrammen i Støttetjenesten er rettet mot fellesområder, tilskudd og politisk styring. Over år har omstillingskrav vært løst ved å redusere administrativ støtte, mens øvrige områder i stor grad har vært skjermet. Dette er ikke bærekraftig, spesielt i en tid der tjenesteområdene står i krevende omstilling.

Satsinger

Budsjettet er stramt, og tiltakene som prioriteres er tiltak som bidrar til omstilling, digitalisering og effektivisering for hele kommunen. Flere nødvendige sikkerhetstiltak og kjøp og drift av felles administrative datasystemer tas innenfor eksisterende budsjettamme.

Det introduseres en portefølje med SMART prosjekt som skal bidra til effektivisering gjennom automatisering og bruk av ny teknologi. Smart prosjektene er organisasjonsprosjekt som ikke kan løses i Støttetjenesten

alene. De går på tvers av organisasjonen og vil endre arbeidsform og måten vi samhandler på. Sentralt står ny ERP løsning (Enterprise Resource Planning), ny løsning for plan, styring og rapportering (Framsikt) og Connect flow/dokumentsenter. Det siste er et fellesprosjekt i regi av Digitale Helgeland som har som mål å effektivisere arkivtjenesten i kommunene.

I 2025 iverksettes første trinn i ny tjenestestrategi for IKT. Fra årsskiftet overføres drift av datarom med utstyr og programvare til ekstern driftsleverandør. Videre tjenesteprofil vurderes i 2025 med utrulling av nye tiltak i budsjett- og økonomiplanperioden.

Økt trusselbilde krever forsterket fokus på sikkerhet og beredskap. Rana kommune har iverksatt betydelige sikkerhetstiltak. Vi følger råd og anbefaling fra nasjonale sikkerhetsmyndigheter og vurderer løpende tiltak innenfor de økonomiske rammene vi har.

Det prioriteres videre investering i sikkert og robust nettverk. Satsingen er en forutsetning for det digitale løftet i helse- og mestring.

Profesjonell utøvelse av arbeidsgiverrollen er avgjørende for at kommunen fremstår som en attraktiv arbeidsgiver. Strategisk HR arbeid, lederstøtte, og medvirkning vektlegges. Forsterket lederstøtte i sykefraværarbeid videreføres i 2025.

Utvikling av kommunen som profesjonell praksisarena med studenter, lærlinger og andre grupper i utprøving er et sentralt rekrutteringstiltak. Samordnet kommunal oppfølging og koordinering av målgruppene vil effektivisere, øke kvalitet og styrke vårt omdømme som arbeidsgiver. I 2025 skal det ses på hvordan vi kan organisere og samordne ressurser med virkning fra 2026. Som del av dette vurderes avvikling av avtale med opplæringskontoret Nord Helgeland (ONH).

God økonomistyring er nødvendig for å sikre økonomisk bærekraft. Det skal tilrettelegges for styring gjennom utvikling av verktøy, analyser og gode beslutningsgrunnlag.

Anskaffelsesstrategien skal revideres og det skal tas i bruk ny innkjøpsløsning i 2025.

Forvaltningsrevisjoner og nye rapporterings- og kontrollkrav viser at Rana kommune fortsatt må jobbe aktivt med internkontroll. Arbeidet med virksomhetsstyring og kvalitetsportalen opprettholdes. I 2025 prioriteres oppfølging av eierskapsportefølje, informasjonssikkerhet og risikostyring.

I 2025 videreføres arbeidet med å iverksette boligstrategiske tiltak. Startlån rammen videreføres på samme nivå som i 2024.

Vi registrer endret atferdsmønster hos innbyggerne i møte med kommunen. Stadig flere benytter digitale tjenester fremfor fysisk oppmøte. Vi skal fortsette med å utvikle tjenesteportalen og tilpasse førstelinja til nye rammebetingelser.

Strategisk kommunikasjon er et viktig virkemiddel for å nå kommunens mål. Kommunikasjonsavdelingen skal brukes aktivt for å øke tillit og omdømme.

Budsjett og økonomiplan 2025 - 2028

Støttetjenesten har en omstillingsoppgave på 7 mill. kr i økonomiplanperioden 2025-2028.

Driften styrkes for økte kostnader knyttet til folkevalgtes arbeidsvilkår, stortingvalg 2025, Sekretariat O6, redundant internettaksess og iverksetting av tjenestestrategi IKT.

Rammen reduseres med 0,9 mill. kr. som følge av kommunestyrets vedtatte reduksjon av tilskuddsbevilgningen. Tilskudd til Radio Rana og Kunnskapsparken utgår. Det foreligger ikke avtale og det utløser ikke prioritet utfra de nye vilkårene som Kommunestyret har fastsatt. Tilskuddet til frivillighetssentralen reduseres med 250 000 kr. per år. Selv om tilskuddet reduseres, vil Frivillighetssentralen fortsatt motta et betydelig kommunalt tilskuddsbeløp. På investeringssiden videreføres styrking av datanettverk med 2,5 mill. kr i 2025 og 2026. Det er avsatt 2,8 mill. kr til IKT sikkerhetstiltak.

Rammetilpasning oppnås gjennom:

Omstilling uttak av effektiviseringsgevinst.

I 2025 tas det ut gevinst av tidligere igangsatte tiltak på 1 mill.kr. Halvårseffekt sammenslåing av stillinger lønn/regnskap. Stillingsreduksjon tilsvarende ett årsverk i førstelinja. Ytterligere potensiale med tettere driftsintegrering med bibliotek vurderes i perioden. Prosjektstilling boligkoordinator avvikles.

Tjenestestrategi - omlegging tjenesteprofil IKT.

Utsetting av serverrom fra 2025, med videre vurdering av tjenesteprofil og nye tiltak i planperioden. Finansieres innenfor eksisterende budsjetttramme med styrket bevilgning på 4 mill. kr. Bemanning reduseres trinnvis i takt med omlegging som del av finansieringspakken. 1 2025 inntil 1,5 årsverk.

Smart Prosjekt (ERP- Framsikt- Connect flow).

Portefølje med effektiviseringsprosjekt som skal effektivisere administrative arbeidsprosesser. Foreløpig anslått til 2,8 mill.kr i 2028. Det legges opp til gradvis gevinstuttak i økonomiplanperioden.

Samordnet praksisarena.

Organisering og samordning av ressurser for å etablere kommunal praksisarena fra 2026. Samarbeid med opplæringskontoret avvikles. Andel lærlingetilskudd på 1 mill.kr. tas ut som gevinst. Det gis ett års varsel om oppsigelse med virkning fra 31.12.2024 med forbehold om Kommunestyrevedtak i sak i 2025.

Bærekraftsnettverk

Deltakelse i bærekrafts nettverket avsluttes.

Effektivisering -politisk område

Generelt omstillingskrav som må gis innhold av Kommunestyret ved behandling av budsjett- og økonomiplan for 2025-2028.

Mål

Mål	Status	Mål 2025
Økonomi		
Drifte innenfor gitt ramme	Bedre enn budsjett	Balanse
Effektiv drift administrasjon (KOSTRA)	Over snitt i KG 9	Under snitt i KG 9
Medarbeidere og organisasjon		
Redusere sykefravær	4,2 prosent	4 prosent
Gjennomført medarbeidersamtaler	99,5 prosent	100 prosent
Ledersamtaler og inngått lederavtaler	100 prosent	100 prosent
Kompetanseutvikling – KS 10 faktor	4,0	4,3
Mestringsklima – KS 10 faktor	4,1	4,2
Tjenester		
Tildelt startlån barnefamilier	60 prosent	65 prosent
Økt andel digitale bostøtte søknader	85 prosent (nedgang på seks prosentpoeng fra forrige måling)	95 prosent
Økt bruk av KS SvarUT	77 511 (økt 17 prosentpoeng fra forrige måling)	90 000
Overgang elektronisk faktura (EHF)	99 prosent	100 prosent
Andel faktura betalt innen frist	92 prosent	100 prosent
Null visjon KOFA saker	0	0
Samfunn		
To lærlinger pr. 1 000 innbygger	35 lærlinger (pr 1.10.2024)	52 lærlinger
Økt andel innbyggere med digital postkasse	50 prosent (økt 4 prosentpoeng fra siste måling)	60 prosent

Rammereduksjoner

Tiltak	2025	2026	2027	2028
Omstilling -uttak effektiviseringsgevinst	-1 050	-1 400	-1 400	-1 400
Tjenestestrategi IKT- omlegging tjenesteprofil IKT	-350	-700	-1 400	-1 400
Smart Prosjekt -Connect flow - ERP-framsikt	-206	-685	-1 161	-2 841
Samordnet praksisarena		-500	-1 000	-1 000
Bærekraftsnettverk	-50	-50	-50	-50
Effektivisering politisk område	-100	-180	-260	-340
Sum tiltak	-1 756	-3 515	-5 271	-7 031

Fellesområde drift

	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	ØkPI 2026	ØkPI 2027	ØkPI 2028
Sum utgifter	107 893	111 644	181 694	128 194	123 194	123 194
Sum inntekter	-6 518	-27 750	-33 500	-43 500	-43 500	-43 500
Netto driftsramme	101 375	83 894	148 194	84 694	79 694	79 694
Lønnsreserve - årslønnsvekst 2024-2025			-3 500	-3 500	-3 500	-3 500
Omtaksering eiendomsskatt			-500	-500	-500	-500
Digital tvilling			-200	-200	-200	-200
Rammebevilgning samfunnsutviklings prosjekt			-1 750	-1 750	-1 750	-1 750
Bruk av næringsfond - samfunnsutviklings prosjekt			1 750	1 750	1 750	1 750
KST vedtak 2021 - Vekstmobiliseringspakke RU			-2 500	-2 500	-2 500	-2 500
Vekstmobiliseringspakke RU - bruk av næringsfond			2 500	2 500	2 500	2 500
Analyse og kartlegging kommunale bygg				5 000		
Tilskudd Avinor - rullebaneforlengelse			68 500			
Bruk av vedlikeholdsfond			-10 000	-20 000	-20 000	-20 000
Vedlikehold av kommunale bygg og veier			10 000	20 000	20 000	20 000
Sum rammeendring			64 300	800	-4 200	-4 200

På fellesområde drift avsettes budsjettmidler for å dekke neste års lønnsoppgjør, som reguleres ut på sektorene i etterkant av sentrale oppgjør. Årslønnsveksten i kommunal sektor fra 2024 til 2025 er i statsbudsjettet for 2025 anslått til 4,5 prosent. Dette er 0,4 prosentpoeng lavere enn anslått lønnsvekst fra 2023 til 2024 på 4,9 prosent. Beregninger viser at årslønnsveksten i kommunal sektor endte på 5,2 prosent, og ble dermed høyere enn først anslått.

Lavere anslått årslønnsvekst gjør at budsjettert lønnsreserve foreslås redusert med 3,5 mill. kr, fra 73,5 mill. kr til 70 mill. kr.

Det er lagt inn budsjettbevilgning i 2024 på 0,5 mill. kr til slutføring av prosjektet med kommunal taksering av næringseiendom. Prosjektet er avsluttet og bevilgningen foreslås redusert tilsvarende.

Årlige lisenskostnader for bruk av verktøyet Digital tvilling foreslås faset ut fra 2025.

I 2021 ble det lagt inn 10,0 mill. kr til gjennomføring av vekstkraft og attraktivitetstiltak i tråd med kommuneplanens handlingsdel. Dette finansieres gjennom bruk av næringsfond. Rammebevilgningen er 3,75 mill. kr i 2024 og foreslås redusert med 1,75 mill. kr og videreført med ei årlig ramme på 2,0 mill. kr.

Kommunestyret vedtok i sak 131/21 vekstmobiliseringspakke til Rana utvikling på 2,5 mill. kr for å følge opp vedtatt vekstmobiliseringsplan, finansiert av næringsfond. Bevilgningen foreslås faset ut fra 2025.

Kommunedirektøren foreslår å avsette 5,0 mill. kr i 2026 til et skisseprosjekt og mulighetsstudie, for å utføre analyser og kartlegging av kommunale bygg med dårlig standard. Dette skal blant annet gi svar på fremtidens rådhus og kino og samfunnshus.

Disse byggene har lav standard og det er nødvendig å få en avklaring og komme til en konklusjon rundt disse byggene.

Innovasjonsfond

Kommunestyret har vedtatt opprettelse av et innovasjonsfond. Fondet er tilført 10 mill. kr i 2022 og 5,0 mill. kr i 2023. Det legges opp til videre årlig tilførsel til fondet på 5,0 mill. kr, samt årlig bruk på 5,0 mill. kr. Fondet skal utelukkende brukes til utvikling og innovasjon i Rana kommune.

Klimafond

Det legges dermed opp til en årlig avsetning på 1,5 mill. kr til det kommunale klimafondet. Dette vil sikre en mer helhetlig bruk av bevilgningene.

Tilskudd til Avinor – rullebaneforlengelse

I henhold til finansieringavtale med Avinor om forlengelse av rullebane fra 2 200 meter til 2 400 meter, har Rana kommune forpliktet seg til et tilskudd på 66 mill. kr. Tilskuddet skal utbetales senest 15.1.2025 og skal prisjusteres med sist kjente SSB indeks fra 31.12.2023, bestående av 20 prosent vekt av bygge-kostnadsindeksen for boligblokker og 80 prosent vekt av endring byggekostnadsindeks for veganlegg.

Prisjustert tilskudd anslås til 68,5 mill. kr og er budsjettert på fellesområde drift. Tilskuddet foreslås finansiert ved bruk av 20 mill. kr av næringsfondet og bruk av disposisjonsfond på resterende beløp.

Vedlikeholdsfond

Kommunestyret vedtok i sak 43/23 en avsetning på 20 mill. kr til vedlikeholdsfondet.

Midlene kan disponeres til tiltak ut over ordinær driftsramme avsatt til vedlikehold, og i henhold til fastsatt vedlikeholdsplan for bygg og kommunale veier.

I budsjettet for 2024 er det budsjettert med 20 mill. kr til vedlikehold, som er fordelt 50/50 mellom kommunale bygg og veier. Kommunedirektøren anslår at halvparten av årets bevilgning blir disponert og foreslår at 10 mill. kr bevilges i 2025 og fases ut fra 2026. Eventuelt økt avsetning til vedlikeholdsfondet i henhold til vedtatte vedtekter, kan medføre endringer i budsjettopplegget fremover.

Innovasjonsfond, klimafond og vedlikeholds-fond, er opprettet som disposisjonsfond.

Kirkelig Fellesråd

	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	ØkPI 2026	ØkPI 2027	ØkPI 2028
Sum utgifter	16 643	15 569	15 762	15 568	15 373	15 179
Sum inntekter	-618					
Netto driftsramme	16 025	15 569	15 762	15 568	15 373	15 179
Nye tiltak/endringer						
Prisjustering inntekter/utgifter			638	638	638	638
Rammereduksjon 2025-2028			-195	-389	-584	-778
KST vedtak - 300 års markering Mo kirke			-250	-250	-250	-250
Sum rammeendring			193	-1	-196	-390

Budsjettrammen er justert med forventet lønns- og prisvekst på 4,1 prosent. Rammereduksjonen er basert på samme prinsipper som for øvrige sektorer.

Tilskuddet foreslås redusert med 250 000 kroner i 2025 i henhold til kommunestyrets vedtak i sak 25/23, om tilskudd i 2023 og 2024 til 300 års markering av Mo kirke.

Festeavgiften for 2025 foreslås økt i henhold til vedtaksdel.

Utfordringsbildet på kort og på lang sikt

Hovedutfordringene fremover er knyttet til demografiske endringer og høy gjeldsvekst.

Vi blir flere eldre samtidig blir det færre barn, unge og yrkesaktive. Dette har stor betydning for rammeoverføringen fra staten, rekrutteringsbehov og innvirkning på kommunens økonomi og drift.

Verden preges av krig og uro i flere områder og medfører humanitære katastrofer og økt trusselnivå – som også påvirker Norge.

Kommuner må prioritere sikkerhet og beredskap og være forberedt på økt bosetting av flyktninger.

Vi har en dyrtid med høy inflasjonen over tid. Rentene har økt og det er fortsatt usikkerhet rundt når renten vil gå ned. Dette har også gått kraftig ut over boligmarkedet.

Det er bråstopp i boligbyggingen, og det tar lengre tid å omsette brukte boliger, samtidig ligger et høyt antall boliger til salgs i Rana

Det har vært optimisme og forventninger om befolkningsvekst i Rana, som følge av forventninger om nye store etableringer i kommunen. Men veksten er ikke kommet, samtidig som store etableringer er satt på vent.

Det er derfor ekstra viktig å ha god oversikt over både demografiske endringer, trender, drivere og omgivelser, som påvirker kommuneøkonomien på både kort og lang sikt.

Samtidig er det viktig å være realistisk og ikke ta en forventet vekst på forskudd.

Rana kommune må levere tjenester som er tilpasset dagens behov og i henhold til finansieringsgrunnlaget fra staten.

I tillegg til endringer i demografien, merker vi stadig til endringene i klimaet. Med stadig mer ekstremvær og overvannsproblematikk må kommunen iverksette tiltak og forberede seg

på videre klimautfordringer. Dette byr også på utfordringer sett i forhold til vedlikeholdsetterslepet.

Befolkningsutvikling

Statistisk sentralbyrå (SSB) publiserte nye befolkningsprognoser i juni 2024 som viser en fortsatt befolkningsvekst i landet, men den vil bli lavere enn tidligere. Framtidens befolkning vil ha flere innvandrere og eldre.

Den norske befolkningen vil øke fra rundt 5,55 millioner i dag til 6 millioner i 2040 ifølge framskrivingene.

Norge har hatt en relativt sterk befolkningsvekst de to siste tiårene, men SSB forventer lavere befolkningsvekst de kommende tiårene

SSB forventer flere fødsler enn dødsfall fram til 2045, men fødselsoverskuddet blir mindre hvert år fra 2030. Dette skjer fordi antallet døde forventes å øke framover ved at de store etterkrigskullene nå kommer i en alder hvor det er vanligere å dø. Det betyr også at det framover blir mange flere eldre.

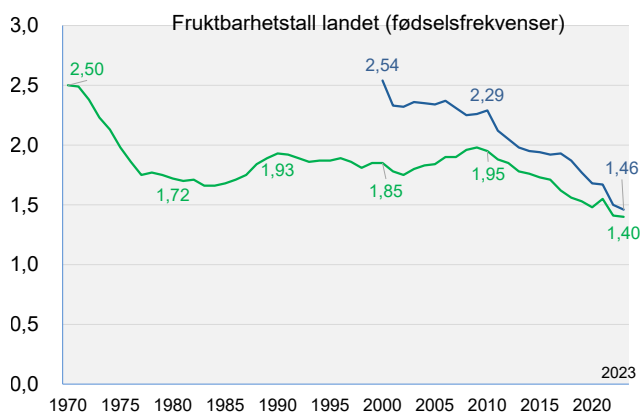
Framskrivningene viser at Norge får fødselsunderskudd etter 2045, og at befolkningsveksten da utelukkende drives av innvandring.

Rekordlav fruktbarhet flere år på rad

I 2020 publiserte SSB en artikkel om rekordlav fruktbarhet for tredje år på rad, som endte på 1,53 i 2019. Med unntak av 2021, har fruktbarhetstallet (SFT), også omtalt som fødselsfrekvens i etterkant fortsatt å gå ned og endte på 1,40 i 2023, ned fra 1,41 i 2022.

I 2023 ble det født 51 980 barn i Norge. Dette er 500 flere enn i 2022. På tross av økt antall fødte i 2023, ble samlet fruktbarhetstall lavere enn i 2022. Hovedgrunnen til dette er den store innvandringen fra Ukraina de siste årene. Disse kvinnene fikk i fjor betydelig færre barn enn gjennomsnittet.

Figur 20. Samlet fruktbarhetstall (SFT) kvinner

Kilde: Fødte, Statistisk sentralbyrå

Økt fruktbarhet i nord

Fruktbarheten forble uendret eller gikk ned i de fleste fylkene. Unntaket var i Nordland og i Troms og Finnmark. Økningen var størst i Nordland hvor antallet fødsler økte med om lag 7 prosent og SFT økte fra 1,43 i 2022 til 1,51 i 2023. I Troms og Finnmark økte SFT fra 1,35 i 2022 til 1,40 2023.

Foreldrene blir stadig eldre

En viktig årsak til nedgangen i fruktbarheten er at stadig flere kvinner venter lenger med å få sitt første barn. I takt med at fruktbarheten har falt de siste årene, har gjennomsnittsalderen for førstegangsfødende gått opp.

Gjennomsnittsalderen for førstegangsfødende fortsatte å øke i 2023 og gikk opp fra 30,2 år i 2022 til 30,3 år. For fedre var gjennomsnittsalderen 32,3 år.

Trenden med at kvinner utsetter sin første fødsel fortsetter, ifølge SSB.

Flere eldre og færre yrkesaktive

Rana står i likhet med resten av landet ovenfor store utfordringer ved at det blir stadig færre yrkesaktive og flere eldre.

For Rana har utfordringene allerede begynt. Allerede i 2023 ble vi flere eldre over 65 år enn yngre under 19. Dette er syv år foran landet. I 2036 vil 25 prosent av befolkningen i Rana være over 65 år.

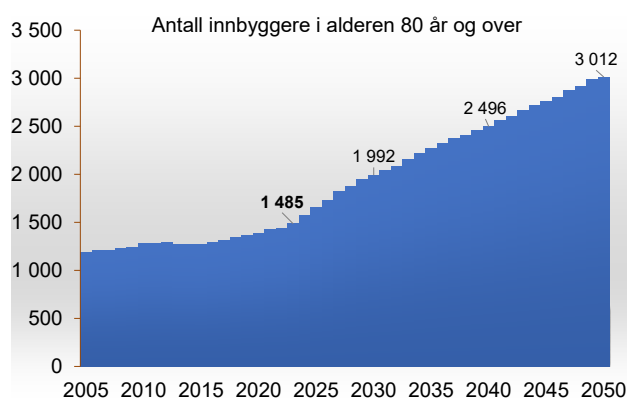
I snitt øker antall personer i alderen 80 år og over med rundt 80 personer i året. I løpet av 2028 vil det være ca. 400 flere i alderen 80 år over enn i 2024. Dette er en økning langt høyere enn de siste 20 årene, da aldersgruppen i denne perioden har økt med rundt 300 personer.

Rana kommunes merker allerede økningen, blant annet gjennom mangel på sykehjemsplasser og press på helse- og mestrings-tjenestene.

Vi ser allerede nå at arbeidskraftbehovet er vanskelig å dekke, og det blir verre framover spesielt innenfor pleie- og omsorgsykker. Samtidig blir det relativt sett færre i yrkesaktiv alder til å yte omsorg for hjemmeboende eldre.

Figur 21. Innbyggere i alderen 80 år og over

Dette forsterker utfordringsbildet for kommunen som allerede i dag har utfordringer knyttet til rekruttering.

Vi må tenke smartere i årene framover, og vi er i gang.

Økt tilflytting til kommunen vil kunne bidra i positiv retning, men det vil bli stadig færre hender som kan ta vare på de eldre som følge av den sterke veksten i antall personer over 67 år. De siste årene har ikke kommunen fått den tilflytningen og veksten som var estimert. Vi må basere analyser og tiltak på realitetene.

I løpet av økonomiplanperioden vil vi ha dobbelt så mange innbyggere i alderen 90 år og over sammenlignet med i 2005 og rundt 2035 vil vi ha dobbelt så mange som i dag.

Befolkningsprognose lokalt

Basert på middelalternativet i befolkningsprognosen fra SSB som ble lagt frem i juni 2024, forventer SSB at Rana vil få en betydelig befolkningsnedgang fremover. I 2030 forventer SSB at vi er 25 300 innbyggere i Rana, mens prognosen viser 24 100 innbyggere i 2050.

I prognosen Rana kommune har utarbeidet, legges det også opp til en befolkningsnedgang fremover. Dette er knyttet til historisk utvikling, samt forventninger om fremtidig utvikling. Vi vil også få et årlig fødselsunderskudd fremover, slik at en eventuell vekst må komme som følge av tilflytting.

Tabell 31. Befolkningsprognose 2024-2050

Alder	2023	2028	Endr.	2040	2050
0-5 år	1 428	1 440	12	1 339	1 270
6-15 år	2 878	2 556	-322	2 436	2 331
16-66 år	16 698	16 222	-476	15 066	14 715
67-79 år	3 505	3 606	101	3 950	3 296
80-89 år	1 206	1 563	357	1 924	2 271
90 +	279	312	33	572	741
Sum	25 994	25 698	-296	25 288	24 624

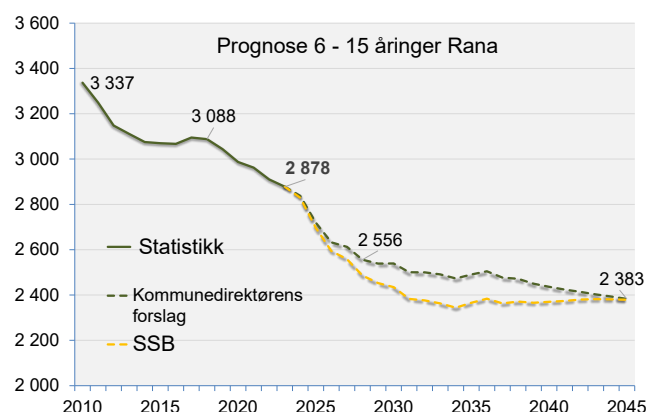
Prognosen viser at befolkningsveksten vil komme i aldersgruppen 67 år og over. Det blir færre barn og unge, og færre innbyggere i yrkesaktiv alder fremover.

I prognosen er det lagt inn en dynamisk årlig netto utflytting på i snitt 44 personer årlig i økonomiplanperioden, mens gjennomsnittlig utflytting i perioden 2024-2030 er på 36 personer i året. Fra 2030 og utover er det lagt

til grunn en årlig tilflytting på 25 personer i snitt, men dette er likevel ikke nok til en befolkningsvekst i Rana.

Samlet viser prognosen en befolkningsnedgang på 296 personer fra 31.12.2023 og ut økonomiplanperioden.

Figur 22. Befolkningsprognose 6-15 åringer

Prognoser viser at nedgangen i aldersgruppen 6-15 år fortsetter. I hovedsak skyldes dette at store barnekull i grunnskolealderen erstattes av små barnekull, som følge av flere år med lave fødselstall. Det forventes små endringer i aldersgruppen 0-5 år fremover.

Prognosen er beheftet med usikkerhet

Prognosen er beheftet med usikkerhet. Ny flyplass med bedre regularitet og lavere billettpriser, kan medføre økt jobbpendling, men også økt bolyst. Lavere boligpriser, samt billigere kommunale tjenester i nabokommuner, kan også bidra til økt innpendling til Rana.

Regjeringens satsing på barnehageområdet, gjør at samtlige nabokommuner vil få lavere maksimalpris for en barnehageplass Rana fra og med 2024. Forslag om sletting av studielån på 25 000 kroner i året fra og med 2026, vil gjelde i samtlige av våre nabokommuner, men ikke i Rana. Dette kan også gjøre det mer attraktivt å bosette seg i en nabokommune, og kanskje medføre økt arbeidspendling til Rana.

Investeringsbehov i et langsiktig perspektiv

I budsjett og økonomiplan 2025-2028 ligger det et omfattende prosjekt innenfor helse og mestring; nytt sykehjem, bo-, dag- og aktivitetssenter. Dette er viktig for at kommunen skal lykkes med å fortsatt tilby forsvarlige tjenester til de eldste innbyggerne. Det ligger også inne flere selvfinansierende botilbud for brukere innen rus og psykisk helse, samt for miljøterapeutisk område.

Rapporten fra Agenda Kaupang i 2022 viste at et nytt sykehjem alene ikke er den beste løsningen for en bærekraftig utvikling innenfor helse og omsorg fremover, og sektoren laget høsten 2023 en strategi for framtidige helse- og omsorgs-tjenester. Strategien gir en retning framover. Den gir ikke alle svarene, men er starten på å tenke. Sektoren er i gang, og tilpasser tjenesten til ny virkelighet.

Forslaget til budsjett og økonomiplan tar utgangspunkt i strategien og ivaretar videre arbeid mot en mer bærekraftig framtid hvor man ser mer helhetlig på tjenestene både innenfor sektoren og mellom sektorene.

I 2024 er det blant annet gjort både en mulighetsstudie og et skisseprosjekt for et helt nytt konsept for eldre på Ytteren. Konseptet er omfattende, noe som medfører økte kostnader. De estimerte kostnadene er likevel langt lavere enn kostnadene ville vært ved å bygge nytt sykehjem basert på samme tjenestenivå som tidligere. Dette er ikke et reelt alternativ, siden bemanning ville blitt utfordrende.

Strukturer som er tilpasset dagens tjenestenivå på oppvekst og kultur må sees i sammenheng med stadig økende behov for omsorgstjenester.

Rana kommune må tenke nytt innen utvikling av investeringsprosjekter sett i et større perspektiv og må utvikle en langsiktig strategi for å håndtere investeringsbehovet fremover.

Forslaget til budsjett og økonomiplan legger opp til stramme rammer på investeringssiden

for ivaretagelse av nåværende bygningsmasse med vedlikeholdsetterslep.

Langsiktig planlegging av investeringsbudsjettet krever tilstandskartlegging av eksisterende anleggsmidler, samt et tydelig bilde av fremtidige strukturer og strategier for tjenesteproduksjon.

Investeringsnivået kommunen legger seg på fremover vil være avgjørende for utviklingen i kommunens økonomiske handlingsrom. Den langsiktige horisonten er også nødvendig for å kunne vurdere behovet for tilførsel av egenkapital til investeringene og utviklingen i kommunens beholdning av fondsmidler (likviditet). Dette gir igjen grunnlag for analyse av fremtidig økonomisk bærekraft, jamfør bærekraftmodellen (KØB).

Investeringsplanen 2025 - 2034

Det er utarbeidet en 10 års plan for å synliggjøre investeringsbehovet og utvikling i lånegjeld og gjeldsgrad fremover. Med en langsiktig investeringsplan har vi muligheten til å se kommunens investeringer sammen med kommunens økonomi på lengre sikt, og slik planlegge for å gjenopprette og opprettholde en bærekraftig økonomi.

I investeringsskissen er det lagt årlige investeringsrammer videreført. De største årlige rammene er innenfor selvkostområdet vann og avløp som samlet utgjør nærmere 1,1 mrd. kr i 10-års perioden.

Det er også lagt inn rammer til oppvekst og kultur knyttet til strukturendringer, samt oppgraderinger på driftssentralen på Mjølan og ramme til ny brannstasjon. Det ligger inne en ramme på 340 mill. kr i 2029 og 2030 knyttet til fremtidens rådhus, samfunnshus og kino, samt en rekke andre mindre prosjekt i perioden.

Totalt ligger det inne prosjekter for 3,4 mrd. kr i investeringsskissen. Skissen viser at netto lånegjeld reduseres noe, men gjeldsgraden vil i hele perioden ligge over 100 prosent.

Vedlegg

Vedlegg 1. Bevilgningsoversikt drift

Etter § 5-4 i forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner

	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Rammetilskudd	-924 459	-959 376	-970 219	-974 836	-974 836	-974 836
Inntekts- og formuesskatt	-799 621	-840 960	-929 117	-930 500	-930 500	-930 500
Eiendomsskatt	-107 892	-110 060	-121 060	-121 060	-121 060	-121 060
Andre generelle driftsinntekter	-100 214	-101 930	-107 618	-107 555	-107 579	-107 585
Sum generelle driftsinntekter	-1 932 186	-2 012 326	-2 128 014	-2 133 951	-2 133 975	-2 133 981
Sum bevilgninger drift, netto	2 102 706	1 936 043	1 927 684	1 810 122	1 798 784	1 826 694
Avskrivninger	123 789	123 761	139 718	150 017	163 984	174 703
Sum netto driftsutgifter	2 226 495	2 059 804	2 067 402	1 960 139	1 962 768	2 001 397
Brutto driftsresultat	294 309	47 478	-60 612	-173 812	-171 207	-132 584
Renteinntekter	-86 376	-84 600	-50 600	-43 600	-44 600	-46 600
Utbytter	-25 280	-15 000	-20 000	-20 000	-15 000	-15 000
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler						
Renteutgifter	113 719	154 586	149 431	140 311	150 070	153 486
Avdrag på lån	110 500	119 400	129 400	139 400	139 400	139 400
Netto finansutgifter	112 564	174 386	208 231	216 111	229 870	231 286
Motpost avskrivninger	-123 789	-123 761	-139 718	-150 017	-163 984	-174 703
Netto driftsresultat	283 083	98 103	7 901	-107 718	-105 321	-76 001
Overføring til investering	32 019	61 882	67 616	91 663	89 760	96 450
Avsetninger til bundne driftsfond	29 392	20 342	20 744	22 519	23 907	23 452
Bruk av bundne driftsfond	-28 022	-20 680	-33 596	-13 596	-13 596	-13 596
Avsetninger til disposisjonsfond	165 328	26 895	2 335	18 632	11 750	6 395
Bruk av disposisjonsfond	-481 800	-186 542	-65 000	-11 500	-6 500	-36 700
Sum disp. eller dekning av netto driftsresultat	-283 083	-98 103	-7 901	107 718	105 321	76 001
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	-	-	-	-	-	-

Vedlegg 2. Bevilgningsoversikt investering

Etter § 5-5 i forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner

Bevilgningsoversikt - investering	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	ØkPI 2026	ØkPI 2027	ØkPI 2028
Investeringer i varige driftsmidler	257 195	337 600	468 600	616 100	632 750	222 750
Tilskudd til andres investeringer	29 357	2 450	3 750	3 750	3 750	15 750
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	6 051	5 800	5 800	5 800	6 400	6 400
Utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0	0	0	0
Sum investeringsutgifter	292 603	345 850	478 150	625 650	642 900	244 900
Kompensasjon for merverdiavgift	-23 611	-37 320	-63 020	-104 720	-96 050	-26 050
Tilskudd fra andre	-18 245	-3 037	-2 400	-2 400	-52 400	-112 400
Salg av varige driftsmidler	-6 996	-22 100	-30 100	-10 000	-10 000	-10 000
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-6 040	-10 968	-6 040	-6 040	0	0
Bruk av lån	-208 647	-218 198	-335 114	-341 867	-368 690	0
Sum investeringsinntekter	-263 539	-291 623	-436 674	-465 027	-527 140	-148 450
Videreutlån	113 179	150 000	150 000	150 000	150 000	150 000
Bruk av lån til videreutlån	-113 179	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000
Avdrag på lån til videreutlån	19 285	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000
Mottatte avdrag på videreutlån	-65 161	-50 000	-54 928	-54 928	-54 928	-54 928
Netto utgifter videreutlån	-45 876	-26 000	-30 928	-30 928	-30 928	-30 928
Overføring fra drift	-32 019	-58 635	-67 616	-91 663	-89 760	-96 450
Avsetninger til bundne investeringsfond	66 157	54 928	54 928	54 928	54 928	54 928
Bruk av bundne investeringsfond	-19 285	-24 000	-24 000	-24 000	-24 000	-24 000
Avsetninger til ubundet investeringsfond	28 838	28 977	26 140	6 040	0	0
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0	0	0
Bruk av ubundet investeringsfond	-26 878	-29 000	0	-75 000	-26 000	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	16 813	-27 730	-10 548	-129 695	-84 832	-65 522
Fremført til inndekning i senere år (udekket beløp)	0	0	0	0	0	0

Vedlegg 3 Økonomisk oversikt etter art – drift

Etter § 5-6 i forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner

	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsinntekter						
Rammetilskudd	-924 459	-959 376	-970 219	-974 836	-974 836	-974 836
Inntekts- og formuesskatt	-799 621	-840 960	-929 117	-930 500	-930 500	-930 500
Eiendomsskatt	-107 892	-110 060	-121 060	-121 060	-121 060	-121 060
Andre skatteinntekter	-45 936	-42 500	-45 300	-45 300	-45 300	-45 300
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-54 278	-59 430	-62 318	-62 255	-62 279	-62 285
Overføringer og tilskudd fra andre	-293 308	-220 004	-224 140	-228 690	-227 440	-227 400
Brukerbetalinger	-76 491	-73 768	-76 590	-76 590	-76 590	-76 590
Salgs- og leieinntekter	-235 612	-308 848	-322 276	-333 906	-343 508	-349 656
Sum driftsinntekter	-2 537 598	-2 614 946	-2 751 020	-2 773 137	-2 781 513	-2 787 627
Driftsutgifter						
Lønnsutgifter	1 250 411	1 386 333	1 462 210	1 435 587	1 437 845	1 463 773
Sosiale utgifter	200 705	212 116	225 719	224 170	224 149	227 351
Kjøp av varer og tjenester	536 453	611 101	636 234	631 334	627 922	633 410
Overføringer og tilskudd til andre	720 549	329 113	226 527	158 217	156 406	155 806
Avskrivninger	123 789	123 761	139 718	150 017	163 984	174 703
Sum driftsutgifter	2 831 907	2 662 424	2 690 408	2 599 325	2 610 306	2 655 043
Brutto driftsresultat	294 309	47 478	-60 612	-173 812	-171 207	-132 584
Finansinntekter og finansutgifter						
Renteinntekter	-86 376	-84 600	-50 600	-43 600	-44 600	-46 600
Utbytter	-25 280	-15 000	-20 000	-20 000	-15 000	-15 000
Renteutgifter	113 719	154 586	149 431	140 311	150 070	153 486
Avdrag på lån	110 500	119 400	129 400	139 400	139 400	139 400
Netto finans	112 564	174 386	208 231	216 111	229 870	231 286
Motpost avskrivninger	-123 789	-123 761	-139 718	-150 017	-163 984	-174 703
Netto driftsresultat	283 083	98 103	7 901	-107 718	-105 321	-76 001
Disponering eller dekning av netto driftsresultat						
Overføring til investering	32 019	61 882	67 616	91 663	89 760	96 450
Avsetninger til bundne driftsfond	29 392	20 342	20 744	22 519	23 907	23 452
Bruk av bundne driftsfond	-28 022	-20 680	-33 596	-13 596	-13 596	-13 596
Avsetninger til disposisjonsfond	165 328	26 895	2 335	18 632	11 750	6 395
Bruk av disposisjonsfond	-481 800	-186 542	-65 000	-11 500	-6 500	-36 700
Sum disp. eller dekning av netto driftsresultat	-283 083	-98 103	-7 901	107 718	105 321	76 001
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

§ 5-7 Oversikt over gjeld og andre vesentlige forpliktelser i økonomiplanen og årsbudsjettet

	2024	2025	2026	2027	2028
Brutto lånegjeld	3 427 272	3 632 986	3 835 453	4 064 743	3 925 343
Netto lånegjeld	2 571 460	2 788 142	3 001 578	3 235 796	3 101 324

Vedlegg 4. Gebyrregulativ

Gebyrregulativ og priser for kommunale tjenester ligger på kommunens nettside:

<https://www.rana.kommune.no/vare-tjenester/vei-vann-og-avlop/vann-og-avlop/vann-og-avlopsgebyrer/>

Vedlegg 4.1 Gebyrregulativ vann- og avløp 2025

Det anbefales at vann- og avløpsgebyrene utskrives med 15 prosent økning for vann og 10 prosent økning for avløp. Priser for 2024 i parentes.

Tilknytningsgebyrer

Gjelder for alle kommunale vannverk (Mo, Storforshei, Røssvoll, Dalselv og Sør-Sjona/Utskarpen):

Tilknytningsgebyr vann: 11,5 kr (10 kr) per m² tomteareal.

For eiendommer større enn 1000 m² beregnes et redusert avgiftspliktig areal.

Eks: For en eiendom på 800 m² vil tilknytningsgebyret bli 800 m² x 11,5 kr = **9 200 kr** (8 000 kr)

For eiendommer tilknyttet før 2024, skal det betales nytt tilknytningsgebyr ved nye utbygg større enn 25 m².

Tilknytningsgebyr avløp: 11 kr (10 kr) per m² tomteareal.

For eiendommer større enn 1000 m² beregnes et redusert avgiftspliktig areal.

Eks: For en eiendom på 800 m² vil tilknytningsgebyret bli 800 m² x 11 kr = **8 800 kr** (8 000 kr)

For eiendommer tilknyttet før 2024, skal det betales nytt tilknytningsgebyr ved nye utbygg større enn 25 m².

Detaljer finnes i lokal forskrift om vann- og avløpsgebyrer.

I tillegg kommer mva.

Årlig gebyr for vann

Fastgebyr vann: 1 539 kr (1 338 kr) per år.

Gjelder for alle boenheter og eiendommer i tillegg til et variabelt gebyr.

Variabelt gebyr: 16,35 kr (14,22 kr) per m³ vann for de som har vannmåler.

For eiendommer uten måler regnes et forbruk på 1,2 m³ per m² bruksareal: **19,62 kr** (17,06 kr) per m²

Eks.: En bolig på 120 m² uten vannmåler får et årlig gebyr på (1 539 kr + 2 354 kr) = **3 893 kr** (3 385 kr) **eks. mva.**

(16,35 kr per m³ x 1,2 m³ x 120 m² = 2 354 kr + fastgebyr 1 539 kr = 3 893 kr)

Eiendom som ikke hovedsakelig benyttes til bolig skal betale den variable del av årsgebyret etter målt forbruk.

Ubebygde tomt skal betale samme fast del som for boenheter. Gjelder også hvis det står hus på tomta som er ubeboelig, slik at eiendommen er å betrakte som ubebygde tomt.

I tillegg kommer mva.

Årlig gebyr for avløp

Fastgebyr avløp: 1 866 kr (1 696) per år. Gjelder for boenheter og eiendommer i tillegg til et variabelt gebyr.

Variabelt gebyr: 19,43 kr (17,66 kr) per m³ avløp for de som har **vannmåler**.

For eiendommer uten måler regnes et forbruk på 1,2 m³ per m² bruksareal: **23,31 kr (21,19 kr) per m²**

Eks.: En bolig på 120 m² uten vannmåler får et årlig gebyr på (1 866 kr + 2 797 kr) = **4 663 kr (4 239 kr) eks. mva.**

(19,43 per m³ x 1,2 m³ x 120 m² = 2 797 kr + fastgebyr 1 866 kr = 4 663 kr)

Øvrige betingelser som for vann.

I tillegg kommer mva.

Saksutredning

Med de utfordringene kommunen har med stort etterslep og krav fra Statsforvalteren, anbefales det at vann- og avløpsgebyrene samlet øker med 25 prosent. Så lenge gebyrnivået på vann og avløp er godt under gjennomsnitt for KG9 i Rana kommune, og etterslepet er dramatisk stort, er det viktig å opprettholde en høy investeringstakt.

På grunn av rentenivået får vi i tillegg en høy kapitalkostnad.

Det legges opp til en forsiktig oppbygging av selvkostfondene i økonomiplanperioden.

Selvskostfondets funksjon er å håndtere svingninger i inntekter og kostnader mv. slik at gebyrene kan holdes mer stabile over tid.

Eks.: For en enebolig på 120 m² vil gebyrene da bli:

Årsgebyr vann for en gjennomsnittsbolig **3 893 kr (3 385 kr) eks. mva.**

Årsgebyr avløp for en gjennomsnittsbolig **4 663 kr (4 239 kr) eks. mva.**

Dette tilsvarer en samlet økning av vann- og avløpsgebyrene for en gjennomsnittlig enebolig på 120 m² på 932 kr + mva.

Tabell 32. Selvkostområde vann: regnskap 2023 - prognose 2024-2028

Endring normalgebyr fra ifjor (%)		0,0 %	15,0 %	7,5 %	7,5 %	5,0 %
Vann	2023 Etterkalkyle selvkost	2024 Prognose	2025 Budsjett	2026 Økonomiplan	2027 Økonomiplan	2028 Økonomiplan
Gebyrinntekter	49 758 336	50 000 000	57 409 412	61 957 096	66 989 981	69 385 501
Direkte driftsutgifter	20 665 698	28 000 000	26 230 000	26 972 050	27 735 672	28 521 510
Avskrivningskostnad	11 078 380	11 993 060	11 995 099	11 918 193	11 672 740	11 600 683
Avskrivningskostnad fremtidige investeringer		0	1 125 000	2 125 000	3 875 000	5 125 000
Kalkulatorisk rente	14 642 271	15 007 332	13 545 781	13 067 515	12 595 697	12 130 228
Kalkulatorisk rente fremtidige investeringer		963 000	2 577 500	4 712 500	6 992 500	8 812 500
Direkte kapitalkostnader	25 720 651	27 963 392	29 243 380	31 823 209	35 135 937	37 668 411
Indirekte kostnader	870 674	1 113 945	1 141 794	1 170 338	1 199 597	1 229 587
Driftskostnader	47 257 023	57 077 337	56 615 174	59 965 597	64 071 206	67 419 508
Samlet selvkost (Gebyrgrunnlag)	46 819 935	56 867 337	57 409 412	61 957 096	66 989 981	69 385 501
Resultat	2 938 401	-6 867 337	844 239	2 041 499	2 968 775	2 015 993
Selvkostgrad (%)	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Selvkostfond 01.01	2 795 469	5 917 080	-843 967	-16 603	2 065 062	5 175 815
-/+ Bruk av/avsetning til selvkostfond	2 938 401	-6 867 337	844 239	2 041 499	2 968 775	2 015 993
+/- Kalkulert renteinntekt/rentekostnad selvkostfond	183 210		-16 874	40 166	141 978	247 352
Selvkostfond 31.12	5 917 080	-843 967	-16 603	2 065 062	5 175 815	7 439 160

Tabell 33. Selvkostområde avløp: regnskap 2023 - prognose 2024-2028

Endring normalgebyr fra ifjor (%)		15,0 %	10,0 %	10,0 %	7,5 %	5,0 %
Avløp	2023 Etterkalkyle selvkost	2024 Prognose	2025 Budsjett	2026 Økonomiplan	2027 Økonomiplan	2028 Økonomiplan
Gebyrinntekter	50 744 598	54 000 000	60 352 831	66 807 389	71 248 234	74 866 840
Direkte driftsutgifter	27 014 377	19 866 000	23 141 310	23 801 256	24 480 550	25 179 775
Avskrivningskostnad	11 718 334	13 719 662	13 719 181	13 677 655	13 613 445	13 610 002
Avskrivningskostnad fremtidige investeringer		0	2 500 000	4 987 500	6 737 500	7 987 500
Kalkulatorisk rente	13 714 721	14 998 993	13 468 974	12 921 037	12 375 215	11 830 746
Kalkulatorisk rente fremtidige investeringer		2 140 000	5 940 000	9 180 250	11 345 750	13 051 250
Direkte kapitalkostnader	25 433 055	30 858 655	35 628 154	40 766 442	44 071 910	46 479 498
Indirekte kostnader	1 060 996	1 050 625	1 076 891	1 103 813	1 131 408	1 159 693
Driftskostnader	53 508 429	51 775 280	59 846 355	65 671 510	69 683 868	72 818 967
Samlet selvkost (Gebyrgrunnlag)	53 482 975	51 725 280	60 353 114	66 807 700	71 248 576	74 867 208
Resultat	-2 738 378	2 274 720	556 759	1 186 190	1 614 708	2 098 241
Selvkostgrad (%)	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Selvkostfond 01.01	1 516 425	-1 215 627	1 055 743	1 665 866	2 942 414	4 707 113
-/+ Bruk av/avsetning til selvkostfond	-2 738 378	2 274 720	556 759	1 186 190	1 614 708	2 098 241
+/- Kalkulert renteinntekt/rentekostnad selvkostfond	6 325	-3 350	53 365	90 358	149 991	230 249
Selvkostfond 31.12	-1 215 627	1 055 743	1 665 866	2 942 414	4 707 113	7 035 603

Vedlegg 4.2 Feie- og tilsynsgebyr 2025

Gebyrene foreslås økt i samsvar med gjeldende anslag for lønns- og prisvekst på 4,1 prosent, med tillegg på 11,9 prosent for nedbetaling av negativt driftsfond, til sammen 16 prosent. Differensiering av gebyr justeres etter nye erfaringstall.

Følgende satser for feie- og tilsynsgebyrer vedtas for 2025 (gebyrer for 2024 i parentes):

Feiing

Skorsteiner i helårsboliger inntil 2 etasjer:	761 kr (656 kr)
Skorsteiner i helårsboliger <u>over</u> 2 etasjer (blokkbebyggelse):	1 099 kr (1 003 kr)
Skorsteiner i fritidsboliger:	1 164 kr (1 066 kr)
Skorsteiner i næringsbygg og institusjoner:	2 910 kr (2 843 kr)

Tilsyn med fyringsanlegg

Boenheter i helårsboliger (småhus):	899 kr (775 kr)
Boenheter i helårsboliger (<u>blokkbebyggelse</u>):	659 kr (533 kr)
Fritidsboliger:	1 164 kr (1 066 kr)
Fyringsanlegg i næringsbygg og institusjoner:	2 910 kr (2 843 kr)

Annet enn lovbestemt feiing og tilsyn

Serviceoppdrag (timepris):	1 179 kr (1 017 kr)
----------------------------	----------------------------

I tillegg kommer mva.

Vedlegg 4.3. Gebyrregulativ areal og miljø 2025

Gebyrene foreslås regulert basert på forventet lønns- og prisstigning med 4,1 prosent med avrundning til nærmeste 100 for gebyrer over 1 000 kr. Øvrige endringer som følger:

Endringer i kapittel 2

Endret innledende bestemmelse:

Gebyrsatsene for private planforslag gjelder for detaljreguleringsplaner, og for andre arealplantyper der lovverket åpner for at det kan fremmes privat planforslag eller forslag til mindre endringer og der lovverket samtidig åpner for at kommunen kan vedta gebyr for saksbehandling. Det samlede gebyret er summen av de gebyrene som er knyttet til oppstartmøte, basisgebyr, areal (BRA/BYA) og eventuelle tillegg for særskilt behandling.

Begrunnelse:

Regjeringen har åpnet opp for at det i noen tilfeller kan fremmes private forslag til områderegulering etter samme forskrift som detaljreguleringsplaner, og at kommunene kan kreve saksbehandlingsgebyr også for disse.

Endringer i kapittel 6

Nye satser foreslås (gebyrer for 2024 i parentes):

Beskrivelse	2025	(2024)
Tilsynsgebyr, hytter med gråvannsutslipp	400 kr	(260 kr)
Tilsynsgebyr, utslipp av sanitært avløpsvann, kapittel 12	800 kr	(630 kr)

Gebyrene økes utover lønns- og prisvekst for å øke dekningsgraden i selvkostområdet.

Endringer i kapittel 9

Beskrivelse	2025	2024
Dagskort	200 kr	(180 kr)
3-dagerskort	310 kr	(280 kr)
Ukeskort	480 kr	(440 kr)
Sesongkort	1 100 kr	(1 000 kr)

Vedlegg 4.4 Gebyrer for husholdnings- og fritidsrenovasjon og kommunal septiktømming i 2025

Gebyrinntektene for husholdning foreslås økt med 12,2 prosent. Septikgebyr økes med 6,5 prosent og fritidsrenovasjon økes med 3,5 prosent i 2025.

Renovasjonsgebyr 2024

Renovasjonsgebyret består av grunngebyr, matavfallsgebyr og restavfallsgebyr. Gebyrene for matavfall og restavfall bestemmes ut fra dunkstørrelse. Hver boenhet pålegges eget renovasjonsgebyr, jfr. Renovasjonsforskriften. Priser for 2024 i parentes.

Alle gebyrer er inklusive mva.

Grunngebyr	4 005 kr (3 570 kr)
------------	---------------------

Dunkstørrelse	80 l.	140 l.	190 l.	240 l.
Matavfallsgebyr	1 000 kr (891 kr)	1 100 kr (980 kr)	1 209 kr (1 078 kr)	1 331 kr (1 186 kr)
Restavfallsgebyr	1 806 kr (1 610 kr)	1 988 kr (1 771 kr)	2 186 kr (1 949 kr)	2 405 kr (2 144 kr)

Andre tjenester:

Egen papirdunk: 481 kr (429 kr)

Dunk tilbake på oppstillingsplass: 714 kr (636 kr)

Rabatter:

Deling av matavfallsbeholder, 10 prosent rabatt: 100 kr (89 kr)

Deling av restavfallsbeholder, 10 prosent rabatt: 200 kr (178 kr)

Hjemmekompostavtale 1 000 kr (891 kr)

Papirdunk er gratis hvis den blir delt mellom flere.

Eksempel:

De som har standard abonnement, vil i 2025 ha grunngebyr + matavfallsgebyr 80 l. + restavfallsgebyr 140 l. Dette vil utgjøre 6 993 kr i 2025 (6 233 kr i 2024).

Septikgebyrer 2025: (tømming annet hvert år)

Alle boenheter tilknyttet inntil 4 m ³ tank:	Per tømming	4 002 kr (3 758 kr)
Septikgebyr, stortanker:	Per m ³	820 kr (770 kr)
Tillegg for traktortømming	Per tømming	5 126 kr (4 814 kr)

Fritidsrenovasjon 2025

Fritidsbolig nr 1 1 113 kr (1 075 kr)

Fritidsbolig nr 2 50 prosent rabatt 556 kr (538 kr)

Vedlegg 4.5 Eiendomsskatt 2025

Følgende vedtak er fattet med hjemmel i Eiendomsskattelovens bestemmelser:

Eiendomsskatt, Eskl. § 2

- a) Det skal utskrives eiendomsskatt i Rana kommune.

1) Avgrensing av utskrivingen (eiendomsskatteområdet), Eskl. §§ 3 og 4

Eiendomsskatt skal utskrives etter alternativet i Eskl. § 3 f)

- a) På klart avgrensede områder helt eller delvis utbygd på byvis eller der slik utbygging er i gang, jf. Eskl. § 3 b).
- b) På næringsseiendom, kraftverk, kraftnett i hele kommunen, jf. Eskl. § 3 d)
- c) Det utskrives skatt på næringsdelen (bygning og grunn) i tidligere skattlagte verk og bruk, jf. annet ledd i overgangsregel til Eskl. §§ 3 og 4.

2) Satser og regler for utskrivingen, Eskl. § 10

- a) Den generelle eiendomsskattesatsen settes til 7 promille, jf. Eskl. § 11
- b) Eiendomsskattesatsen for bolig og fritidseiendommer settes til 2 promille jf. Eskl. § 12 a)
- c) Skattegrunnlaget for bolig og fritidseiendommer skal ha et obligatorisk reduksjonsfradrag på 30 prosent dvs. verdien multiplisert med 0,7, jf. Eskl. §§ 8 C-1 (2) og 8 A-2 (1).
- d) Skattesatsen på det særskilte skattegrunnlaget er 7 promille, jf. første ledd i overgangsregel til Eskl. §§ 3 og 4.
- e) Bunnfradraget fastsettes til 300 000 kr per boenhet på boligeiendommer jf. Eskl. § 11 2. ledd. Følgende vilkår settes for bunnfradrag:
 - I. Boenheter til bolig på bolig-, nærings-, og landbrukseiendom skal, inneholde kjøkkenløsning, bad og toalett innenfor hoveddel, - være godkjent etter plan og bygningsloven, og - være ført i matrikkelen før bunnfradrag gis.
 - II. Bunnfradrag skal også gis fritidseiendom som ikke har godkjent boenhet, og –andre eiendommer som benyttes til fritidsbolig.
- f) Eiendomsskattene skal betales i tråd med vedtak i K.sak 30/19 med forfall sammen med øvrige kommunale avgifter, jf. Eskl. § 25
- g) Ved utskriving av eiendomsskatt på boliger skal formuesgrunnlag benyttes, jf. Eskl. § 8 C-1. Andre takster vedtas av sakkyndig nemnd med sakkyndig klagenemnd som klageorgan jf. Eskl. § 8 A-3 (4) og Eskl. §§ 19 og 20.

3) Taksttidspunkt

- a) Siste alminnelig taksering i Rana kommune ble gjennomført i 2023 for utskriving i 2024.

4) Fritak for eiendomsskatt, Eskl. § 5 og § 7

a) Vedtaksmyndighet

- (1) Eiendomsskattekontoret avgjør om eiendom faller inn under bestemmelsene i Eskl. § 5, eller kommunestyrets generelle eiendomsskattevedtak om fritak etter § 7 jf. Eskl. § 14
- (2) Ved klage avgjør sakkyndig ankenemnd klagen jf. Eskl. § 20.

b) Fritak Esl. § 5 – obligatoriske fritak.

Loven angir her eiendommer som skal ha fritak eier og hva eiendommene benyttes til.

c) Fritak Esl. § 7 – frivillige fritak.

Frivillige unntak etter Esl. § 7 gis så langt dette ikke strider mot lov og forskrift for eiendommer som fyller følgende kriterier:

- (1) Eiendommer eid av fylkeskommunen og som benyttes til skole, helse ol. samfunnsoppgaver.
- (2) Eiendommer som er fredet av riksantikvaren og kommunens kulturminneplan.
- (3) Eiendommer som brukes til barnehage.
- (4) Eiendommer som tilhører frivillige lag/foreninger/organisasjoner med samfunnsnyttig formål der eiendommen brukes i henhold til laget/foreningens/organisasjonens formål.
- (5) Eiendommer som tilhører religiøse organisasjoner og ikke er bolig eller drives i næring. Bolig som eies av organisasjonen og benyttes til bolig for organisasjonens religiøse ledere, skal likevel være unntatt.
- (6) Eiendommer som eies av menighetsrådene eller kirkelig fellesråd og ikke er bolig eller drives i næring. Prestebolig(er) skal likevel være unntatt.
- (7) Eiendommer som er felles private veier, regulerte lekeplasser, grøntarealer og friområder.

Vedlegg 4.6 Gebyrregulativ lokale retningslinjer for gravemeldingstjenesten 2025

Retningslinjene er vedtatt av kommunestyret og gjelder for alle kommunale veianlegg og annen kommunal grunn som omfattes av disse.

Ordningen med behandlingsgebyr ved graving i kommunal veg ble innført i 2015. Det anbefales at gebyrene økes årlig for å oppnå selvkostdekning.

Hjemmel

Veglovens §32 og § 57 danner hjemmelsgrunnlag for å håndheve retningslinjene ved graving i kommunal veg, Veglovens §32 med dens forarbeider hjemler også adgangen til å kreve gebyr, slik at kommunen ikke påføres unødige kostnader som følge av at det blir etablert ledninger i veg, herunder oppfølging og kontroll.

Forskrift om saksbehandling og ansvar ved legging og flytting av ledninger over, under og langs offentlig veg (fastsatt av Samferdselsdepartementet 8 oktober 2013, rettet 7.12.2017) utdyper og presiserer Veglovens §32 og §57.

1 Generelt

Ved et hvert gravearbeid på veier og områder som eies eller festes av kommunen skal det betales et behandlingsgebyr. Gebyret skal dekke utgifter til saksbehandling, administrasjon, forringelse av veier og kontroll av gravearbeidene. Gebyrenes størrelse vurderes og reguleres årlig.

2. Behandlingsgebyr (Gebyrer for 2024 i parentes)

Det skal betales et behandlingsgebyr for behandling av søknad om gravetillatelse.

2.1 Behandlingsgebyr gravemelding og søknad om tillatelse til graving i kommunal grunn m/u sanitærmelding 7 100 kr (6 800 kr).

2.2 Dobbelt gebyr der graving iverksettes uten søknad 14 100 kr (13 600 kr).

2.3 Gebyr ved ny behandling, avvik, endring eller utvidelse av gitt tillatelse 1 900 kr (1 800 kr).

2.4 Godkjenning og oppfølging av arbeidsvarslingsplaner 1 700 kr (1 600 kr).

3. Leie av offentlig areal

3.1 Gebyr for leie offentlig trafikkareal for riggplass per dag og m² 2 kr (2 kr).

Hvis myke trafikanter / trafikk ikke berøres på grunn av arbeid vil det ikke tilkomme gebyr.

3.2 Gebyr for riggplass på parkeringsplass per plass og virkedag 110 kr (100 kr)

3.3 Gebyr for leie av annet offentlig areal for riggplass per dag og m² 2 kr (ny)

Vedlegg 4.7 Parkeringsavgift 2025

- 1) Timesats korttidsparkering 09:00 - 16:00 mandag til fredag holdes uendret på 28 kr per time.
Dagsats langtidsparkering mandag til fredag 09:00 - 16:00 holdes uendret på 30 kr per dag.

Vedlegg 4.8 Gebyrregulativ for leie av offentlig areal til torgplass 2025

Gebyret skal dekke kommunens utgifter med leie, vedlikehold og kontroll.

Gebyrsatsene reguleres årlig. (Gebyrer for 2024 i parentes).

Pris per dagplass:	300 kr (300 kr)
Strøm per dagplass:	75 kr (75 kr)
Sesongplass (1.mai - 1.oktober):	7 000 kr (7 000 kr)
Strøm per sesong (1.mai - 1.oktober):	3 500 kr (3 500 kr)
Helårsplass:	10 000 kr (10 000 kr)
Strøm helårsplass:	5 000 kr (5 000 kr)

Alle priser inkluderer vanntilgang sommersesong ved Jernbaneparken.

Vedlegg 4.9 Gebyrregulativ for leie av offentlig areal til uteservering 2025

Gebyret skal dekke kommunens utgifter med leie, vedlikehold og kontroll.

Gebyrsatsene reguleres årlig.

Leie per måned og per m ² :	8 kr (8 kr)
--	-------------

Vedlegg 4.11 Gebyrer og betalingssatser helse og mestring 2025

1. Satsen for korttidsopphold i institusjon endres til 200 kr (193 kr) per døgn. Satsen for dagopphold endres til 115 kr (110 kr). Dette i henhold til forslag til endringer i Statsbudsjettet for 2025

2. Mat fra sentralkjøkkenet:

Middag for hjemmeboende på hverdager 89 kr (85 kr), liten porsjon 67 kr (64 kr).

Middag inkludert dessert for hjemmeboende på søndager- og helligdager 105 kr (101 kr) per dag, liten porsjon 83 kr (80 kr).

Bosenter: To-retters middag 105 kr (101 kr), liten porsjon 83 kr (80 kr). Frokost og aftens 49 kr (47 kr) per måltid per dag.

3. Vask av ytre rom i bosenter økes til 348 kr (334 kr) per måned.

4. Bruk av kommunens vaskemaskiner og vaskemiddel, til vask av privat tøy for beboere bosenter, økes til 241 kr (231 kr) per måned.

5. Gebyrer for trygghetsalarm økes med lønns- og prisvekst til 277 kr (266 kr) per måned.

6. Betalingssatser for hjemmehjelp/praktisk bistand økes i henhold til tabell

Husstandens samlede skattbare nettoinntekt før særfradrag	Minstepris og pris per time	Makspris per måned
Under 2G (248 056 kr)	240 kr	240 kr
2 til 3G (248 057 kr til 372 084 kr)	516 kr (496)	3,5 x timepris = 1 806 kr (1 736 kr)
3 til 4G (372 085 kr til 496 112 kr)	516 kr (496)	5,5 x timepris = 2 838 kr (2 728 kr)
4 til 5G (496 113 kr til 620 140 kr)	516 kr (496)	7 x timepris = 3 612 kr (3 472 kr)
5 til 6 G (620 141 kr til 744 168 kr)	516 kr (496)	9 x timepris = 4 644 kr (4 464 kr)
Utover 6 G per G-trinn	516 kr (496)	+ 2 timer for hvert trinn

G = Grunnbeløpet i folketrygden, per 1.5.24 er 1G 124 028 kr. Betaling per time skal ikke overstige selvkost, som i 2025 er 516 kr per time.

Vedlegg 4.12. Festeavgift 2025

Festeavgiften etter Gravferdslovens § 21 for 2025 vedtas slik:

Festeavgift 20 år 1. festeperiode	8 360 (6 100)
Festeavgift 20 år, 21-40 år	9 400 (7 300)
Festeavgift 20 år, 41-60 år	10 440 (8 300)

Festeavgift for navnet minnelund vedtas slik:

Festeavgift 20 år 1. festeperiode	4 180 (3 100)
Festeavgift 20 år, 21-40 år	4 700 (3 700)
Festeavgift 20 år, 41-60 år	5 220 (4 100)

Etableringskostnad for navnet minnelund er på kr 6 040.

Det er ingen etableringskostnad for anonym minnelund.

Vedlegg 5. Utgiftsutjevning 2025

Utgiftsutjevning	Antall Rana	Utgiftsbehovs indeks	+ / - utjevning	Andel utgifts behov
	26 013	Lands- gjennomsnitt = 1	(1000 kr)	%
0 år	253	1,0115	52	4,72
1-5 år	1 146	0,8774	-33 020	4,10
6-12 år	1 899	0,9286	-22 021	4,34
13-15 år	962	1,0103	1 417	4,72
16-22 år	2 125	0,9827	-734	4,59
23-24 år	543	0,8412	-1 777	3,93
25-66 år	14 037	0,9802	-4 672	4,58
67-79 år	3 497	1,1291	15 865	5,27
80-89 år	1 264	1,2392	28 234	5,79
over 90 år	287	1,3412	25 130	6,26
Basistillegg	1	0,6000	-16 184	2,80
Sone	113 638	1,1239	2 380	5,25
Nabo	45 603	0,9852	-284	4,60
Landbrukskriterium	0,0037	0,7839	-766	3,66
Innvandrere 6-15 år ekskl Skandinavia	179	0,6556	-5 201	3,06
Flyktninger uten integreringstilskudd	433	0,5093	-13 541	2,38
Dødlighet	206	1,0438	3 611	4,87
Lavinntekt	594	0,5143	-13 672	2,40
Personer med lav utdanning	5 824	1,1059	2 784	5,16
Uføre 18-49 år	697	1,1829	3 035	5,52
Opphopningsindeks ny	3	0,2431	-8 608	1,14
Aleneboende 30 - 66 år	2 400	0,9733	-1 014	4,54
PU over 16 år	126	1,2963	11 712	6,05
Aleneboende 67 år og over	1 605	1,1257	12 231	5,26
Sysselsatte 25-54 år heltid	6 937	1,0214	1 016	4,77
Pasienter med diagnose innen rus og psykiatri	1 386	0,9323	-1 868	4,35
		0,99147	-15 895	4,63

Andel av befolkningen **4,67**

Andel utgiftsbehovsindeks **4,63**

Gjennomsnittlig beregnet utgiftsbehov i kr pr innbygger 2025:

Rana **71 061**

Landet 71 672

Vedlegg 6. Befolkning og levekårssoner

Befolkning plansoner 2000 – 2023 (skolekretser)

	2000	Andel i % 2000	2019	2020	2021	2022	2023	Andel i % 2023	Endring 2022-2023	Endring 2000-2023	Endring i %
Lyngheim	5 945	23,5 %	7 129	7 105	7 118	7 034	7 077	27,2 %	43	1 132	19,0 %
Gruben	5 317	21,0 %	5 213	5 198	5 236	5 233	5 189	20,0 %	-44	-128	-2,4 %
Båsmoen	2 800	11,1 %	2 763	2 784	2 742	2 786	2 774	10,7 %	-12	-26	-0,9 %
Ytteren	2 568	10,2 %	2 407	2 352	2 406	2 379	2 376	9,1 %	-3	-192	-7,5 %
Selfors	2 204	8,7 %	2 250	2 256	2 243	2 208	2 213	8,5 %	5	9	0,4 %
Hauknes	1 851	7,3 %	2 140	2 143	2 121	2 109	2 100	8,1 %	-9	249	13,5 %
Skonseng	1 143	4,5 %	1 100	1 096	1 089	1 093	1 112	4,3 %	19	-31	-2,7 %
Storforshei	1 205	4,8 %	1 115	1 095	1 098	1 104	1 111	4,3 %	7	-94	-7,8 %
Utskarpen	927	3,7 %	782	783	774	772	787	3,0 %	15	-140	-15,1 %
Dalsgrenda	819	3,2 %	741	739	736	742	740	2,8 %	-2	-79	-9,6 %
Alteren	499	2,0 %	544	532	529	520	515	2,0 %	-5	16	3,2 %
Sum	25 278	100 %	26 184	26 083	26 092	25 980	25 994	100 %	14	716	2,8 %

Hovedfunn fra levekårsanalysen i 2021

Levekårssone	Demografi	Utdanning	Økonomi	Syssetting og Sosiale forhold	Snitt alle
Åga/Hauknes	13,3	22,2	11,5	3,2	10,7
Båsmoen	11,6	23,3	11,8	4,7	11,2
Ytteren	14,2	25,4	11,5	3,9	11,7
Alteren og Steneset	14,5	21,1	11,7	5,4	12,6
Skonseng	13,2	27,5	12,2	5,1	12,6
Gruben Øst	15,1	31,0	10,8	4,0	13,0
Dalsgrenda og Kvernkroken	15,6	32,9	10,5	5,6	14,7
Storforshei	18,5	36,6	11,0	4,8	15,2
Selfors	24,3	28,2	14,5	4,6	15,2
Utskarpen	16,4	33,7	10,9	9,0	16,8
Sentrum Vest	25,4	34,3	16,6	7,9	18,4
Gruben Sentrum	27,2	35,4	18,1	6,4	18,7
Sentrum Sør	28,1	32,3	19,1	8,2	19,2
Mo sentrum	27,6	33,0	23,8	6,9	19,6
Sentrum nord	33,4	35,5	19,2	6,3	20,2

Tabellen viser gjennomsnitt av alle indikatorer på hvert område, som andel av befolkningen i hver levekårsone.

Befolkningsstatistikk 2000 – 2023

	2000	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Folkemengde 31.12	25 278	26 039	26 101	26 230	26 315	26 184	26 083	26 092	25 980	25 994
Fødte	310	265	232	260	241	210	213	261	231	250
Døde	231	243	216	249	211	233	208	247	279	240
Ekstern innflytting	745	795	835	870	792	653	664	835	853	742
Ekstern utflytting	800	850	790	754	742	760	772	837	912	745
0-5 år	2 103	1 673	1 593	1 607	1 581	1 506	1 470	1 438	1 428	1 428
6-15 år	3 382	3 070	3 067	3 095	3 088	3 044	2 987	2 962	2 910	2 878
16-66 år	16 345	17 072	17 108	17 126	17 147	17 065	16 920	16 868	16 754	16 698
67-79 år	2 434	2 960	3 041	3 096	3 160	3 204	3 326	3 399	3 454	3 505
80-89 år	905	1 024	1 048	1 056	1 069	1 097	1 099	1 141	1 140	1 206
90 år og over	109	240	244	250	270	268	281	284	294	279

Befolkningsprognose 2024-2033

	2000	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Folkemengde 31.12	25 278	25 941	25 882	25 818	25 749	25 698	25 643	25 608	25 568	25 524	25 475
Fødte	310	239	236	232	229	226	224	221	220	218	217
Døde	231	242	244	246	249	251	254	257	260	263	266
Ekstern innflytting	745	703	695	689	684	705	702	723	721	717	712
Ekstern utflytting	800	753	745	739	734	730	727	723	721	717	712
0-5 år	2 103	1 419	1 449	1 473	1 443	1 440	1 416	1 402	1 390	1 379	1 369
6-15 år	3 382	2 837	2 719	2 632	2 613	2 556	2 539	2 539	2 500	2 500	2 491
16-66 år	16 345	16 595	16 543	16 437	16 327	16 222	16 109	15 975	15 890	15 771	15 649
67-79 år	2 434	3 518	3 519	3 549	3 548	3 606	3 628	3 699	3 749	3 790	3 816
80-89 år	905	1 300	1 376	1 438	1 512	1 563	1 623	1 656	1 689	1 716	1 760
90 år og over	109	272	276	289	305	312	328	336	349	368	390

Vedlegg 7 Eiendomsskatt og skattebelastning 2025

Bunnfradrag	0	50 000	100 000	200 000	300 000	400 000	500 000	600 000	700 000	800 000	900 000	1 000 000
Promille	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)
1,0	24,48	23,95	23,41	22,35	21,28	20,21	19,15	18,08	17,01	15,95	14,88	13,81
Skatt pr boenhet	2 295	2 245	2 195	2 095	1 995	1 895	1 795	1 695	1 595	1 495	1 395	1 295
2,0	48,96	47,89	46,83	44,69	42,56	40,43	38,29	36,16	34,03	31,89	29,76	27,63
Skatt pr boenhet	4 590	4 490	4 390	4 190	3 990	3 790	3 590	3 390	3 190	2 990	2 790	2 590
2,5	61,20	59,86	58,53	55,87	53,20	50,53	47,87	45,20	42,53	39,87	37,20	34,53
Skatt pr boenhet	5 738	5 613	5 488	5 238	4 988	4 738	4 488	4 238	3 988	3 738	3 488	3 238
3,0	73,44	71,84	70,24	67,04	63,84	60,64	57,44	54,24	51,04	47,84	44,64	41,44
Skatt pr boenhet	6 885	6 735	6 585	6 285	5 985	5 685	5 385	5 085	4 785	4 485	4 185	3 885
3,5	85,68	83,81	81,94	78,21	74,48	70,74	67,01	63,28	59,55	55,81	52,08	48,35
Skatt pr boenhet	8 033	7 858	7 683	7 333	6 983	6 633	6 283	5 933	5 583	5 233	4 883	4 533
4,0	97,92	95,78	93,65	89,38	85,12	80,85	76,58	72,32	68,05	63,79	59,52	55,25
Skatt pr boenhet	9 180	8 980	8 780	8 380	7 980	7 580	7 180	6 780	6 380	5 980	5 580	5 180

Vedlegg 8 Klimabudsjett

Klimabudsjettet er kommunens styringsverktøy i klimaarbeidet. Klimabudsjettet inneholder tiltak for å redusere klimagassutslipp, og ansvaret for gjennomføring av tiltakene fordeles på de kommunale enhetene. Ansvarlige enheter skal rapportere om fremdriften på lik linje med den økonomiske rapporteringen.

Klimabudsjettet er med på å følge opp FNs bærekraftsmål og strategiene for grønn utvikling i Kommuneplan 2024 - 2036:

- Redusere klimautslipp gjennom tiltak innen transport, bygg og arealbruk
- Øke gjenbruk, ombruk og redusere forbruk og avfall
- Begrense nedbygging og tap av naturarealer og naturmangfold
- Øke kunnskapsgrunnlaget med klima-, areal- og naturregnskap

Kommunens klimamål

Rana kommune har følgende klimamål:

- I 2030 skal klimagassutslippene være redusert med 40 prosent sammenliknet med 2009.
- I 2050 skal Rana være et lavutslippssamfunn⁵.

Klimamålene gjelder for ikke-kvotepliktige utslipp av klimagasser innenfor kommunens geografiske område.

Rana kommune er en stor industrikommune der over 80 prosent av utslippene kommer fra kvotepliktig sektor. Det gjøres en rekke tiltak i industrien for å få ned utslippene. Industriens utslipp styres av EUs kvotesystem. Kommunen har dermed begrenset påvirkningskraft. Ranas klimamål og -budsjett baserer seg derfor på utslipp fra ikke-kvotepliktig sektor. Det vil si direkte utslipp fra alle innbyggere, bedrifter og organisasjoner som ikke inngår i EUs kvotesystem.

Klimamålet for 2030 er ambisiøst med tanke på den ventede veksten i Rana. Vi må kutte 30 000 tonn CO₂-ekvivalenter (CO₂e) fram til 2030. Samtidig skal det bygges flyplass, ny dypvannskai, nye industrietableringer, øvrig infrastruktur og boliger. Skal vi greie å nå klimamålene, er det viktig at hele kommuneorganisasjonen samarbeider, på tvers av egne virksomheter og sammen med innbyggerne, lokalt næringsliv og regionale og statlige myndigheter.

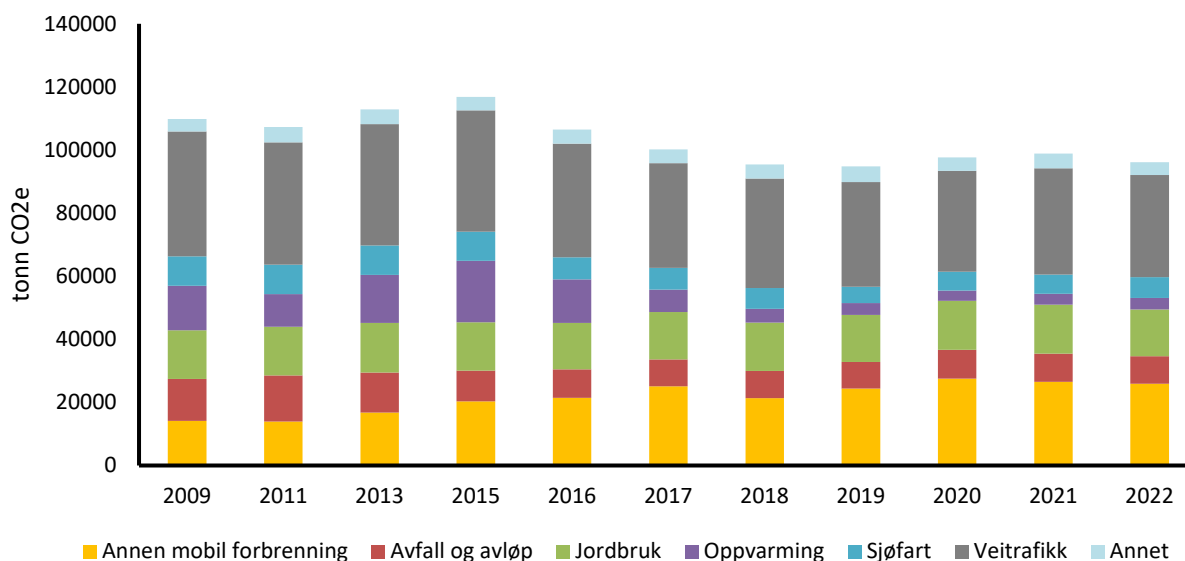
Status for klimagassutslipp

Klimagassutslippene i Rana har gått ned med 13 prosent siden 2009. Nedgangen skyldes i hovedsak forbud mot oljefyring. Utslippene i perioden 2009 til 2022 vises i figuren under.

Klimagassregnskapet til Miljødirektoratet er under stadig forbedring. Dette gjør at det kan komme endringer og korrigeringer i tidligere publiserte tall.

⁵ 90 prosent kutt sammenliknet med 2009

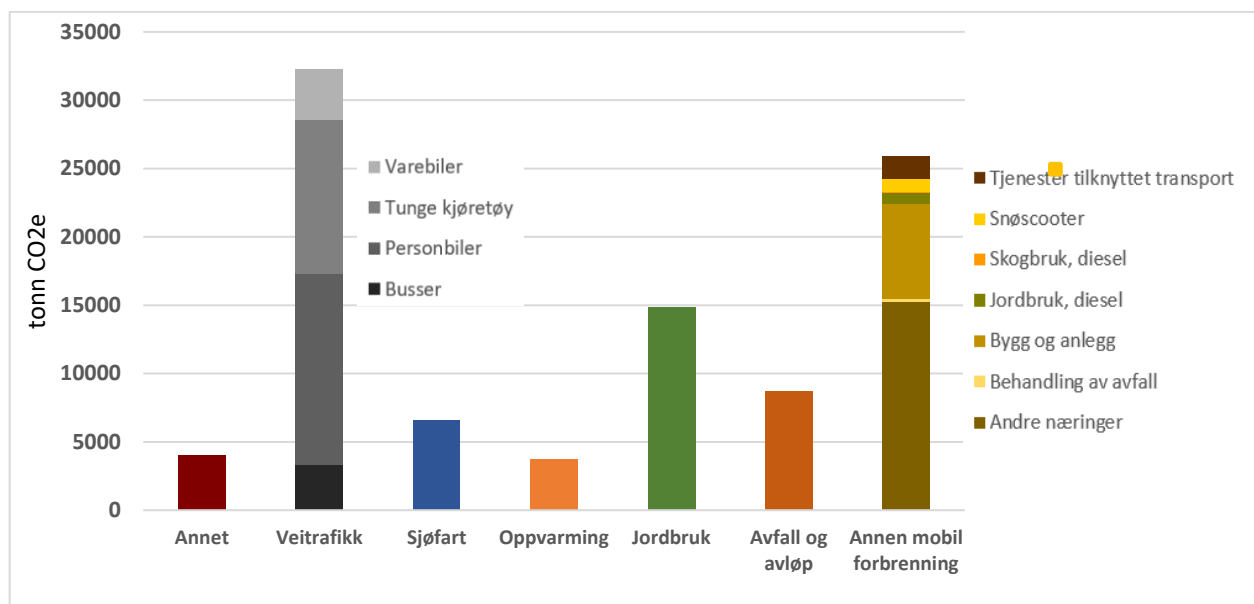
Figur 23. Ikke-kvotepliktige klimagassutslipp i Rana i perioden 2009-2022. Tall i tonn CO₂e. Kilde: Miljødirektoratet.

I Rana er de ikke-kvotepliktige utslippene over 90 000 tonn CO₂e årlig. Figuren under viser utslippene for 2022. De største utslippskildene er veitrafikk og annen mobil forbrenning:

- **Veitrafikk** - står for 34 prosent av klimagassutslippene i Rana. Denne sektoren er fordelt på kildene personbiler, busser, lastebiler og varebiler.
- **Annen mobil forbrenning** - står for 27 prosent av klimagassutslippene i Rana. Denne sektoren omfatter utslipp fra bruk av avgiftsfri diesel – for eksempel anleggsmaskiner og traktorer. Industri og bygg og anlegg er de viktigste kildene i denne sektoren, og de årlige utslippene avhenger av anleggsvirksomheten i kommunen.

Figur 24. Ikke-kvotepliktige klimagassutslipp i Rana fordelt på sektorer, 2022. Kilde: Miljødirektoratet

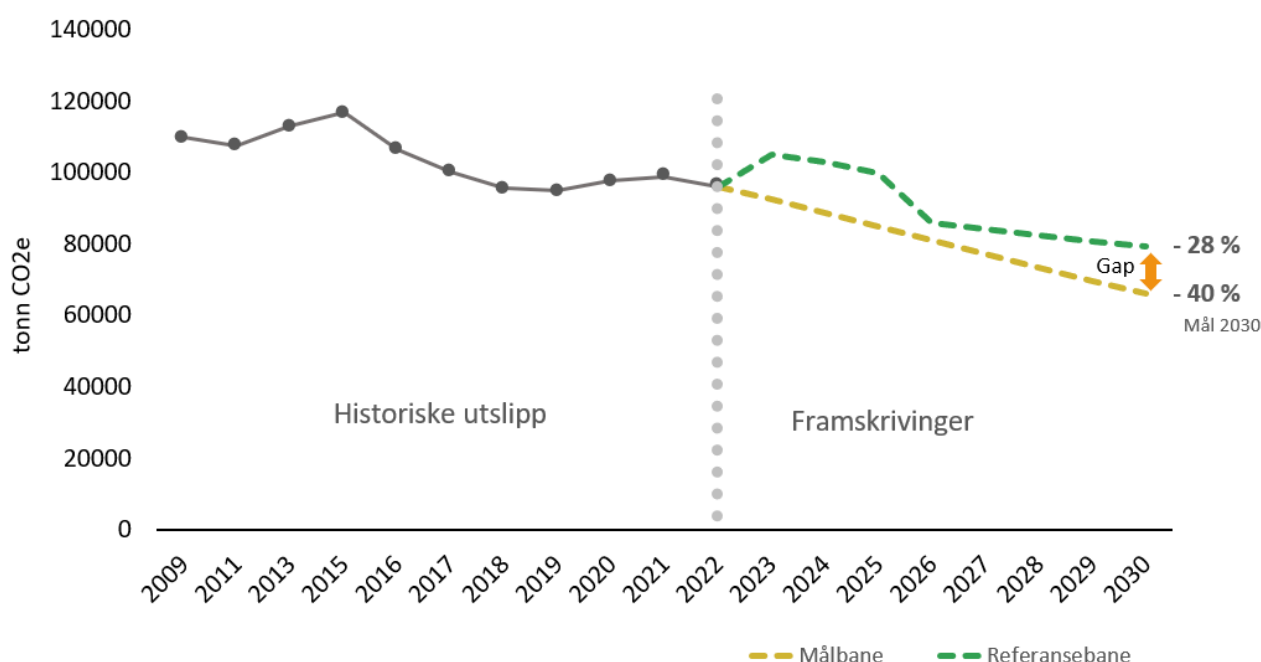

Framskrivinger mot 2030

For å nå klimamålet i 2030 må Rana kommune kutte 30 000 tonn CO₂e sammenliknet med dagens utslippsnivå. Framskrivingene for Rana er vist i figuren under. De tar utgangspunkt i de historiske utslippstallene fra Miljødirektoratet og viser to ulike utslippsscenarioer mot 2030:

- **Referansebanen** – viser forventede utslipp mot 2030 hvis kommunen ikke gjør noen nye tiltak. Referansebanen tar utgangspunkt i nasjonal politikk og regionale og lokale tiltak. Framskrivingen er basert på mange antakelser, blant annet:
 - Utslipp fra bygging av ny flyplass på Hauan i 2022-2025⁶.
 - Økt andel elektriske personbiler (38 prosent i 2035)⁷.
 - Økt andel elektriske varebiler (19 prosent i 2035)⁷.
- **Målbanen** – viser utslippsbanen som Rana må følge for å nå målet om 40 prosent kutt sammenliknet med 2009. Linjen viser nødvendig reduksjon i årene fra 2022 fram mot 2030. Kommunen må i årene fremover gjennomføre tiltak for at de årlige utslippene skal nærme seg målbanen.

Figur 25. Framskrivinger av utslipp i Rana kommune for ikke-kvotepliktige utslipp. Tall i tonn CO₂e.

Referansebanen viser at utslippene øker under anleggsperioden ved bygging av ny flyplass. Deretter forventes utslippsnivået å få et dropp, før utslippene får en svak nedgang mot 2030.

Differansen mellom referansebanen og målbanen (gapet) viser 13 000 tonn CO₂e i 2030. Dette utslippsgapet er ganske stort til tross for at det anslås en optimistisk økning i andel elektriske

⁶ Utregninger av Norconsult for Avinor

⁷ [THEMA \(2017\) Energi og nettkapasitet i Nordland](#)

personbiler, varebiler og bybusser i referansebanen. Med andre ord er det behov for en bred og kontinuerlig satsing på å utvikle nye virkemidler og tiltak for utslippsreduksjon dersom målet i 2030 skal nås.

Utslippsrammen for økonomiplanperioden 2025-2028

Utslippsrammen er et hjelpemiddel som viser hvor store de årlige utslippskuttene bør være for å nå klimamålet. Hvis kommunen ikke når utslippsrammen for ett år må utslippene reduseres tilsvarende mer de neste årene. Utslippsrammen for økonomiplanperioden er oppgitt i tabellen under.

Det er et stort gap mellom referansebanen og målbanen. Gapet kan minske siden det iverksettes tiltak vi ikke har tallfestet effekt for. Tiltakene i årets klimabudsjett vil imidlertid ikke være tilstrekkelige for å komme ned mot utslippsrammen.

Tabell 34. Utslippsramme for økonomiplanperioden. Alle prosentendringene er målt i forhold til referanseåret 2009. Utslippstall er oppgitt i tonn CO₂e.

	2009*	2022*	2025	2026	2027	2028
Referansebane - historiske fram til 2022, så framskriving						
tonn CO ₂ e	109 843	96 103	99 834	85 805	84 134	82 463
Prosentendring fra 2009	0 %	-13 %	-9 %	-22 %	-23 %	-25 %
Målbane - utslippsramme						
tonn CO ₂ e			84 779	81 004	77 230	73 455
Prosentendring fra 2009			-23 %	-26 %	-30 %	-33 %
Differanse referansebane og målbane						
Gap – tonn CO ₂ e			15 055	4 801	6 904	9 008
Gap – prosent			14 %	4 %	6 %	8 %

* Tallene er basert på siste tilgjengelige klimagassregnskap fra Miljødirektoratet. Disse tallene kan endres over tid som følge av metodeutvikling og datatilgang i direktoratet.

Utslippene i 2025 forventes å være 9 prosent lavere enn i 2009. Dette tilsvarer et gap mellom referansebanen og målbanen på 14 prosent, eller 15 000 tonn CO₂e. Alle framskrivninger er imidlertid usikre.

Gapet forventes å minske etter anleggsfasen for ny flyplass er ferdig, men øker så gradvis igjen mot 2030. Utslippene i 2028 forventes å være 25 prosent lavere enn i 2009. Dette tilsvarer et gap på 8 prosent, eller 9 000 tonn CO₂e.

Handlingsplan – klimatiltak som skal gjennomføres av Rana kommune i perioden 2025–2028

Tiltakene i årets klimabudsjett er spilt inn av ulike enheter i kommunen. Noen er nye, mens andre er videreført fra tidligere år og jobbes med over tid.

Tiltakene er delt opp i to kategorier:

- **Tiltak som reduserer klimagassutslipp i Rana (direkte utslipp):** Utslipp som finner sted innenfor kommunegrensen til Rana. Effekten av disse tiltakene vil vises i klimagassregnskapet til Miljødirektoratet. Tiltakene er listet opp i tabell 32.
- **Tiltak som reduserer klimagassutslipp utenfor Rana (indirekte utslipp):** Utslipp som finner sted i en annen kommune i Norge, eller i utlandet. Utslippene er likevel knyttet til aktivitet i Rana, og mange vil ha god klimaeffekt. Tiltakene er listet opp i tabell 33.

Effekt og kostnader for klimatiltak kan være vanskelig å beregne. Effektberegning vil ofte kreve kjøp av konsulenttjenester. For tiltak uten effektberegning er det gjort en kvalitativ vurdering om tiltaket vil gi lav, medium eller høy effekt. Flere av disse tiltakene kan gi store utslippskutt fram mot 2030. Enkelte tiltak er finansiert innenfor budsjetttrammene mens andre krever tilleggsfinansiering. Noen av tiltakene har negativ kostnad (inntjening) grunnet spart reise, lavere driftskostnader o.l.

Rana kommune har et kommunalt klimafond. Dette skal brukes til kommunale klimaprojekter som bidrar til å oppfylle klimamålet. Klimafondet kan fullfinansiere eller delfinansiere klimaprojekter og kan brukes som egenandel for å kunne søke om eksterne midler.

I tiltakstabellene er det oppgitt hvilke avdelinger i kommunen som har ansvar for å gjennomføre tiltakene. Disse vil rapportere på gjennomføring av klimatiltakene på lik linje med den økonomiske rapporteringen.

Tiltak som reduserer klimagassutslipp i Rana

Sykkelparkering rådhuset

Sykkelparkering er nødvendig for å øke andelen som benytter sykkel til og fra jobb.

Sykkelparkeringen på rådhuset må forbedres for å gjøre det mer attraktivt å sykle. Mobile løsninger for sykkelparkering prøves ut i 2024/2025. Disse vil plasseres ut og kan flyttes/fjernes om lokaliseringen ikke fungerer.

El-sykler i kommunens tjeneste

Kommunen kjøper inn fire elsykler som kan benyttes for kortere tjenestereiser i byen. De vil bli benyttet av kommunens avdelinger bydrift, hjemmebaserte tjenester og areal og miljø. Det vil redusere utslipp fra bruk av personbil. CO₂e spart vil kunne måles ved å se på antall km syklene er brukt i løpet av ett år. På rådhuset må det være mulig å parkere og lade elsykler før det kjøpes inn elsykler.

Tilrettelegge for overgang til elbiler

For å kunne gå over til mer bruk av elbiler, må infrastrukturen ved driftssentralen på Mjølan oppgraderes. Kostnaden omfatter 20-30 ladere og carporter til disse.

Utskifting av kommunale biler til elbiler

Rana kommune har vedtatt at 70 prosent av kommunens leide personbiler og 40 prosent av leide varebiler skal være elektriske nullutslippskjøretøy innen utgangen av 2026. Eide kjøretøy skal så langt som mulig være nullutslippskjøretøy. Ved ny leasingavtale i 2021 ble 97 prosent av bilene til hjemmebaserte tjenester el/hybrid. Dette tilsvarer et årlig klimagasskutt på 62 tonn CO₂e.

Økt bruk av nettbaserte møter

Økt bruk av nettbaserte møter for å redusere reisevirksomhet. Det innføres retningslinjer hos alle avdelinger om å ta møter digitalt så lenge det er praktisk. Det vil ikke være noen kostnad knyttet til dette tiltaket, kun inntjening som følge av spart reiseutgift.

Samkjøring på befaringer/tilsyn

Koordinere kjøring med andre avdelinger/seksjoner. Gir besparelse i form av redusert bruk av bil. Bidrar til å oppfylle kommunens klimamål. Tiltaket krever ingen finansiering.

Gang- og sykkelveier

Et sammenhengende gang- og sykkelveinett øker framkommelighet og sikkerhet til gående og syklende. I denne økonomiplanperioden skal gang- og sykkelvei i Nordlandsveien/Skanssen, Storgata/Revelbakken og Skolegata oppgraderes. I tillegg skal Sjøfronten sør og nord avsluttes. Dette vil bidra til en komplett gå/sykelring rundt byen.

Snarveiprojekt

Prosjektet er et samarbeid mellom Polarsirkelen friluftsråd, bydrift og areal og miljø og skal motivere til mer aktiv transport blant innbyggerne. For å øke framkommeligheten for gang- og syklende skal snarveier i sentrum og andre boligområder skiltes. Noen snarveier må også ryddes og utbedres. Prosjektet startet opp i 2023 og videreføres. Så langt er 190 snarveier kartlagt, og over 30 snarveier er skiltet. Nye skilt hver vei koster 500 kr, evt. utbedring av underlag osv. koster fra 30 000 til 200 000 kr.

Etablering av ladestasjoner på kommunale parkeringsplasser

For å bidra til elektrifiseringen av bilparken i Rana skal kommunen sørge for tilstrekkelig lademulighet ved sine parkeringsplasser. Kostnaden for nytt ladepunkt er rundt 10 000 kr. Dersom ny trafo er nødvendig, vil kostnaden være mellom 500 000 og 1 000 000 kr. Det er etablert ladestasjon ved Gruben barneskole og ved de nye gymsalene på Båsmo og Selfors.

Gratis buss til ungdom

I økonomiplanperioden skal det legges fram en politisk sak om gratis buss for ungdom. En slik kollektivsatsning vil bidra til gode kollektivtransportvaner hos ungdom. Gode vaner gjør det enklere å velge kollektivtransport til fritidsaktiviteter f.eks., også i voksen alder.

Tabell 35. Tiltak som reduserer klimagassutslipp innenfor Rana kommune

Forslag til tiltak 2025	Ansvar	Finansiering	Kostnader [tusen kr]				Ikke- kvantifiser t effekt	Effekt [tonn CO2e]			
			2025	2026	2027	2028					
Sykkelparkering rådhuset	AM	Klimafond	400	-	-	-		3,9	3,9	3,9	3,9
El-sykler i kommunens tjeneste	AM	Klimafond	150	-	-	-	Lav	-	-	-	-
Tilrettelegge for overgang til elbiler på bydrift	BY	Investering	2500	-	-	-	Middels	-	-	-	-
Utskifting av kommunale biler til elbiler	BY	Investering	2000	2000	2000	2000	Middels	-	-	-	-
Økt bruk av nettbaserte møter	Alle	Drift	-	-	-	-	Lav	-	-	-	-
Samkjøring på befaringer/tilsyn	AM	Drift	-	-	-	-		< 3	< 3	< 3	< 3
Snarveiprojekt	AM	Klimafond	300	-	-	-	Lav	-	-	-	-
Gang- og sykkelveier	BY	Investering	-	-	-	-	Middels	-	-	-	-
Etablering av ladestasjoner på kommunale parkeringsplasser	P	Investering	3000	3000	-	-	Middels	-	-	-	-
Gratis buss til ungdom	OK		-	-	-	-	Middels	-	-	-	-
Deltagelse i klimanettverk Nord-Norge	AM	Drift	50	50	50	50	Ikke satt	-	-	-	-

AM=Areal og miljø, BY=Bydrift, OK= Oppvekst og kultur, Øk=Økonomiavdelingen, P=Prosjektavdelingen..

Tiltak som reduserer klimagassutslipp utenfor Rana

Miljøfyrtårnsertifisering av kommunen

Rana kommune vurderer å bli en miljøfyrtårnsertifisert kommune. Kommunen vil dermed gå foran som et godt eksempel for andre bedrifter i Rana. Sertifiseringen vil gå over flere år for å få sertifisert alle de ulike avdelingene/lokasjonene. Rådhuset vil være først ut. Kostnaden er knyttet til innleie av prosjektleder. Tiltaket er omfattende og er utsatt/nedprioritert.

Klimahensyn i anskaffelsesprosesser

I utviklingen av tekniske prosjekter skal klimakompetansen styrkes for å sørge for at klimagassutslipp minimeres. Flere kommuner og fylkeskommuner har fått støtte fra Miljødirektoratet til å styrke klimakompetansen i anskaffelser. Dette gjelder spesielt for større byggprosjekter der mye materialer og maskiner er involvert. Anskaffelser er ett av områdene kommunen har størst mulighet til å påvirke klimagassutslippene. I anskaffelsesstrategien til Rana kommune står det hvilke miljø- og klimakrav kommunen skal stille i sine anskaffelser.

REKO-ring og Bondens marked

Rana kommune bør legge til rette for REKO-ring, som er et nettverk der lokale bønder og matprodusenter kan selge varer uten mellomlegg. Bondens marked gjør det mulig å synliggjøre og gjøre tilgjengelig lokalprodusert mat til innbyggerne i kommunen. Effekten er økt bevissthet blant innbyggere for lokale produkter. Tiltaket vil ha en lav kostnad for kommunen.

Utbygging av gatelys til LED

Ved å skifte ut gatelysene til LED vil energiforbruket gå ned. Ca. 20 prosent av armaturene er i dag byttet.

Energieffektivisering av bygg og tekniske installasjoner

I økonomiplanperioden skal det skiftes ut over 100 vinduer ved Gruben sykehjem, oppgradering vinduer og utvendig fasade MTA-bygg og det skal etableres SD anlegg og oppgraderes varmeanlegg på TG2. Det skal også foretas en overgang til LED-lys i kommunale bygg på grunn av EU-regelverk. Potensialet for effektivisering (gjennom EPC-modellen) av eksisterende kommunal eiendom er ifølge ENOVA⁸ 7.52 GWh til en verdi av 5,26 millioner kr per år i strømutgifter og 127,8 tonn CO₂ spart per år. Utfasing av eldre bygg med nybygg gir besparelse i energi brukt til å drifte byggene. Nye Gruben og Båsmo skole er tidligere tatt i bruk, og nye gymsaler på Båsmo og Selfors ble tatt i bruk i 2023.

Bruk av massivtre i nybygg og restaureringer

Bygg med massivtre har klimaeffekt ved at oppsamlet karbon i trevirke benyttes som bygningsmateriale og unngår dermed nedbrytning eller forbrenning som slipper ut klimagasser. Nye Båsmo og Gruben skole, samt nye gymsaler på Båsmo og Selfors er bygd i massivtre. Karbonlagring ved bruk av trevirke er ikke medregnet i direkte utslipp, og vil dermed ikke ha en direkte innvirkning på kommunens klimamål. Det ble benyttet 1 540 m³ massivtre under byggingen av Gruben skole som tilsvarer 1 058 tonn CO₂e.

Ombruk/resirkulering av bygningsmasse i rivning av kommunale bygg

Kravet til ombruk av bygningsmasse er i dag 60 prosent. For rivningen av Båsmo og Gruben skoler var sorteringsgraden på over 90 prosent. Ombruk av bygningsmasse fører til lavere utslipp siden det reduserer mindre produksjon av ny råvare. I 2022 ble gymsalene ved Båsmo og Selfors barneskole revet.

Øke kildesorteringen i kommunale bygg

Det er etablert kildesortering i flere av kommunens skoler. Ordningen skal utvides for flere skoler og øvrige kommunale bygg som kan ha det.

Gjenbrukslager

Kommunen ønsker å få systematisert gjenbruk av bygningsdeler og inventar ved hjelp av blant annet et lagerstyringsverktøy. Dette for å ha oversikt og i stor grad å gjenbruke bygningsdeler i kommunale bygg, men også for å få økt gjenbruk av kommunens eiendeler som maskiner og inventar for alle kommunens enheter.

Biblioteket som informasjons- og kursarena

Biblioteket er en arena for informasjon, kurs og andre arrangementer, også innen klima. Eksempler på arrangementer er klesbyttedag og bokbyttedag.

⁸ <https://www.enova.no/bedrift/bygg-og-eiendom/tema/epc-modellen-gir-selvfinansierende-oppgadering-av-kommunal-eiendom/>

Kjøkkenhage/bikube i skoler og barnehage

Å etablere kjøkkenhage/bikube i skoler og barnehager gir barn kunnskap og praktiske ferdigheter om blant annet matproduksjon. Slike prosjekter vil fremme bærekraftige verdier, holdninger og praksis hos barna. Tiltaket vil kreve ildsjeler, både for igangsetting og gjennomføring.

En time teller

Prosjektet «en time teller» skal gi muligheten til å kjøpe arbeidstimer til lokale miljø og klimatiltak. Arbeidet vil utføres av skoleelever. Dette kan for eksempel være å rydde søppel.

Pedagogiske opplegg i barnehage og skoler

Undervisningen for barn og ungdom i Rana kommune skal legge til rette for kunnskap og holdninger for å løse klima- og miljøproblemer.

Tabell 36. Tiltak som reduserer klimagassutslipp utenfor Rana kommune

Forslag til tiltak 2025	Ansvar	Finansiering	Kostnader [tusen kr]				Ikke-kvantifisert effekt	Effekt [tonn CO2e]			
			2025	2026	2027	2028		2025	2026	2027	2028
Mijøfyrtårnsertifisering av kommunen	AM	Klimafond/drift	-	500	500	500	Middels	-	-	-	-
Klimahensyn i anskaffelser	Øk	Investering/drift	-	-	-	-	Høy	-	-	-	-
REKO-ring og bondens marked	AM	Klimafond/Investering	50	50	50	50	Lav	-	-	-	-
Utbygging av gatelys til LED	BY	Investering	3000	3000	3000	-	Middels	-	-	-	-
Energieffektivisering av bygg og tekniske installasjoner	BD	Investering/drift	7000	7000	4500	-		128	128	128	128
Bruk av massivtre i nybygg og restaureringer	P	Investering	-	-	-	-	Middels	-	-	-	-
Øke kildesorteringen i kommunale bygg	BD	Drift	-	-	-	-	Middels	-	-	-	-
Gjenbrukslager	BD	Investering	-	500	500	500	Høy	-	-	-	-

AM=Areal og miljø, BD=Byggedrift, BY=Bydrift, Øk=Økonomiavdelingen, P=Prosjektavdelingen.

Vedlegg 9 Oversikt planer og planarbeid 2025-2028

PLANDOKUMENT	Vedtatt	Ansvar	Merknad
Kommuneplaner			
Økonomiplan/budsjett 2024-2027, med kommuneplanens handlingsdel			Rulleres årlig
Kommuneplan 2024-2036 – samfunnsdel med arealstrategier	2024		
Kommuneplanens arealdel 2023-2033	2023		
Kommuneplanens arealdel, sone Mo og omegn 2013-2023			
Kommunedelplaner			
Kommunedelplan byutvikling	2007	Teknisk	Under arbeid
Kommunedelplan for naturmangfold 2020-2030	2020	Teknisk	
Kommunedelplan for kulturminner, bygninger og andre anlegg		OK	Rulleres
Planer/strategier samfunn og befolkning			
Temaplan næringsutvikling	2019	RU	
Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS) 2022-2025	2022	Stab	
Overordnet beredskapsplan Rana kommune 2024-2028	2024	Stab	
Klimabudsjett i økonomiplan		Teknisk	Rulleres årlig
Tiltaksplan bedre luftkvalitet		Teknisk	Rulleres årlig
Temaplan idrett og fysisk aktivitet 2021-2030	2020	Teknisk	Rulleres årlig
Trafikksikkerhetsplan for Rana kommune 2024-2028	2024	Teknisk	
Boligstrategi Rana kommune 2022-2025	2021	HM	
Frivilligstrategi 2023-2026	2022	Stab	
Alkoholpolitisk handlingsplan 2024-2028	2024	HM	
Handlingsplan for rus- og kriminalitetsforebygging 2021-2024	2021	OK	
Helhetlig plan for inkludering og kvalifisering av bosatte flykninger		HM/OK /NAV	Ny
Strategi for å motvirke økende fattigdom	2024	HM/OK /NAV	

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2017-2022	2017	HM/OK	Skal rulleres
Strategi for forebygging av omsorgssvikt og atferdsproblemer	2024	HM/OK	
Handlingsplan for å fremme likestilling og ikke-diskriminering av LHBTQ+		HM	Ny
Handlingsplan for selvmordsforebygging	2024	HM	Under arbeid
Planer/strategier kommunen som organisasjon			
Strategi teknisk sektor			Under arbeid
Strategi helse- og mestring	2023		Rulleres årlig
Strategi oppvekst			Under arbeid
Strategi kultur			Under arbeid
Rekrutteringsstrategi Rana kommune	2023	Stab	
Kommunikasjonsstrategi 2023-2026		Kom	
Innovasjonsstrategi Rana kommune	2022	Stab	
Anskaffelsesstrategi 2021-2024	2021	Stab	Rulleres
Arbeidsgiverstrategi 2018-2024	2018	Stab	Rulleres
Digitaliseringsstrategi		Stab	
Andre planer/strategier			
Hovedplan vann 2019-2030	2019	Teknisk	
Hovedplan avløp og vannmiljø 2017-2030	2017	Teknisk	
Hovedplan veg 2019-2030	2020	Teknisk	
Miljø- og næringstiltak i landbruket 2020-2021		Teknisk	
Hjorteviltplan (samarbeid med Hemnes)		Teknisk	
Beitebruksplan		Teknisk	

Figur- og tabelloversikt

Figur 1.	Politisk struktur	8
Figur 2.	Administrativ struktur (nivå 1).....	8
Figur 3.	FNs bærekraftsmål	9
Figur 4.	Illustrasjon plan- og styringssystemet	9
Figur 5.	Illustrasjon Kommuneplan 2024-2036.....	11
Figur 6.	Reduserte tilskuddsrammer	21
Figur 7.	Økonomisk styring (konserntall)	29
Figur 8.	Gjeldsgrad (konserntall).....	29
Figur 9.	Fondsbeholdning 2017-2023 (mill. kr).....	29
Figur 10.	Renovasjonsgebyr 2019-2024.....	40
Figur 11.	Årlig endring i kommunens utg.behov	42
Figur 12.	Styringsrente 2018-2028.....	54
Figur 13.	Innlånsrente 2021-2028.....	55
Figur 14.	Gjeldsgrad	55
Figur 15.	Utvikling fondsmidler.....	58
Figur 16.	Utvikling disposisjonsfond	58
Figur 17.	Investeringer 2014-2023 eks. mva.....	90
Figur 18.	Vann- og avløpsgebyrer 2019-2024.....	91
Figur 19.	Samlet fruktbarhetstall (SFT) kvinner	100
Figur 20.	Innbyggere i alderen 80 år og over	100
Figur 21.	Befolkningsprognose 6-15 åringer	101
Figur 22.	Ikke-kvotepliktige klimagassutslipp i Rana i perioden	123
Figur 23.	Ikke-kvotepliktige klimagassutslipp	123
Figur 24.	Framskrivinger av utslipp i Rana kommune.....	124

Tabell 1.	Iverksetting av hov.satsingsomr. grønn utvikling.....	12
Tabell 2.	Iverks. av hov.satsingsomr. vekstkraft og attraktivitet	13
Tabell 3.	Iverks. av hov.satsingsomr. livskvalitet og mestring ...	14
Tabell 4.	Iverksetting av hov.s.omr. framtidsretta inf.struktur .	16
Tabell 5.	Forslag tiltak som reduserer klimagassutslipp i Rana .	17
Tabell 6.	Tiltak som reduserer klimagassutslipp utenfor Rana..	18
Tabell 7.	Årsverk per sektor	23
Tabell 8.	Handlingsplan –arbeidsgiverstrategi.....	25
Tabell 9.	Kommunebarometeret 2022-2024	27
Tabell 10.	Ressursbruk per sektor 2023.....	28
Tabell 11.	Måloppnåelse	30
Tabell 12.	Utvalgte styringsparametere økonomi	30
Tabell 13.	Handlingsregler for bærekraft.....	31
Tabell 14.	Frie inntekter 2024-2028.....	36
Tabell 15.	Rammetilskudd 2025.....	36
Tabell 16.	Utgiftsutjevning 2025 - befolkning.....	37
Tabell 17.	Fornyingstakt ledningsnett, prosent	41
Tabell 18.	Enhetspriser inntektssystemet 2025.....	42
Tabell 19.	Finansiering av investeringer	48
Tabell 20.	Selvfinansierende inv. og inv. finansiert	48
Tabell 21.	Investeringer finansiert av lån.....	49
Tabell 22.	Fordeling av netto lånegjeld etter formål, akk. tall...	55
Tabell 23.	Endring rammer finans.....	56
Tabell 24.	Konsesjonskraftmengde Rana	58
Tabell 25.	Endring pensjonsutgifter 2025-2028.....	60
Tabell 26.	Utvikling driftsrammer	61
Tabell 27.	Endring driftsrammer tjenesteproduksjon	61
Tabell 28.	Realendringer budsjett 2025.....	63
Tabell 29.	Rammereduksjoner 2025-2028.....	64
Tabell 30.	Vann og avløpsgebyrer 2024.....	91
Tabell 31.	Befolkningsprognose 2024-2050.....	101
Tabell 32.	Selvkostområde vann: regnskap 2023 - 2024-2028..	108
Tabell 33.	Selvkostområde avløp: regnskap 2023 - 2024-2028	108
Tabell 34.	Utslippsramme for økonomiplanperioden.....	125
Tabell 35.	Tiltak som reduserer klimagassutslipp Rana.....	128
Tabell 36.	Tiltak som reduserer klimagassutslipp utenfor Rana	130

 [Lytt til teksten](#)

Hva ser du etter?

→ Nyheter, kunngjøringer og høringer	→ Jobb hos oss
→ Har du rett på bostøtte?	→ Meld feil digitalt til Rana kommune
→ Ønsker du å booke time hos saksbehandler	→ Ny flyplass i Mo i Rana
→ Dypvannskai i Mo i Rana	→ Trenger du rådgivning om økonomi og gjeld?

Hei! Mitt navn er Kari. [Hva kan jeg hjelpe deg med?](#)

Våre tjenester

Hva kan vi hjelpe deg med? Se alle våre tjenester.

Aktivitetskalender

Hva skjer i Rana kommune? Følg med på alt som skjer.

Moving to Mo i Rana

Relocation and settlement in Mo i Rana

Fremtidens oppvekststruktur

Kommunestyret har bedt kommunedirektøren om å vurdere behovet for skolebygg i Rana. Dette ble bestemt i budsjettvedtaket i desember 2023. Tidligere i år vedtok kommunestyret også at en barnehage skal legges ned fra høsten 2025, og de har bedt om en ny og mer omfattende vurdering av denne saken.

[Mer informasjon, dokumenter og vedtak som er viktig i prosessen legges ut på disse sidene](#)

Vil du være med å påvirke?

Følg med på hva som skjer i kommunen og lokaldemokratiet. Si din mening om planer, følg med på prosjekter og se politikernes møtekalender.

[Se alt om politikk](#)

- [Politisk møteplan og saksdokumenter](#)
- [Følg med på våre politiske møter](#)
- [Si meningen din/høringer](#)
- [Planer, budsjett og reglementer](#)
- [Offentlig innsyn og postliste](#)
- [Rana i vekst](#)
- [Fremtidens oppvekststruktur](#)